

14.993
5/2

C

Athenaion

olyasótára

BOURGET

Végzetes

idyll

BRZK

2

1851

AZ ATHENAEUM OLVASÓTÁRA.

OSZK
Országos Széchényi Könyvtár

OSZK

Országos Széchenyi Könyvtár

PAUL BOURGET

* *

VÉGZETES IDYLL.

REGÉNY HÁROM KÖTETBEN.

FORDITOTTA

CSERHÁLYI H. IRÉN.

MÁSODIK KÖTET.

BUDAPEST.

AZ ATHENAEUM R. TÁRSULAT KIADÁSA.

1896.

EGYEDÜL JOGOSÍTOTT FORDÍTÁS.

14.993 / 15 / 2
~~25490~~

M. N. MUSEUM KÖNYVTÁRA
Nyomtatv. Növedéknapló
1897. év. 87. sz.

V.

Tizenöt nap mult el azóta, hogy Carlsbergné daczára szent ígéretének, szilárd elhatározásának, tépő lelkifurdalásának és egy közeli katasztrófa kikerülhetetlen biztonságának, bevallotta Hautefeuille Péternek azt a lángoló szerelmet, melylyel őt szerette.

A »Jenny« tengerre kelésének napja is elérkezett. Ely és Péter egymás mellett állottak a yacht fedélzetén, melyre kívülök még Bonaccorsiné, miss Florence meghitt barátnéja, és a csinos kis Chézyné a férjével voltak hivatalosak. Ez utóbbiak feladata az volt, hogy a commodorét foglalkoztassák és figyelmét eltereljék. Így nevezte ugyanis Marsh Dickiet tréfásan az unoka huga és ez elnevezés jogosan illette meg; mert a fáradhatatlan Marsh Carlyle egy perczre sem távozott a kormány-hidról, a honnan czéhbeli tengerész szakértelmével kezelte és kormányozta az egész csarnakzatot. Mert a marionvillei vasutkirály szemében hintón járni és azt nem maga hajtani, hajón utazni és azt nem maga kormányozni, csak annyi volt,

mintha nem lett volna se kocsija, se hajója. Nem is volt ez merő dicsekvés, ha néha azt mondotta:

— Ha holnap tönkre találnék menni, huszféleképen tudnám megkeresni a kenyeremet, és huszféleképen tudnék új vagyont szerezni... Gépész vagyok. Kocsis vagyok. Ács vagyok. Kormányos vagyok... Hosszu tengeri utakra begyakorlott hajóskapitány is vagyok.«

Ama verőfényes reggelen, midőn a »Jenny« Genua felé vette utját, az ohioi ezermester, a dicsekedve megemlegetett husz mesterség közül ez utóbbit gyakorlotta. Távcsovével kezében, egy nagy tengerészi térképpel maga előtt, ott állt aranyzsinóros kapitánysipkájával a fején a kormányhidon és oly lelkiismeretes, feszült figyelemmel kormányozta a vitorlázatot, mintha kerek e földön soha egyéb gondja nem lett volna, mint hogy egy hajó matrózszemélyzetének rendeleteket osztogasson. Benne a lehető legnagyobb mérvben megvolt a hatalmas munkaerővel bíró emberek ama közös vonása, hogy bármihez fogott is, mindig egész lelkével annak szentelte magát.

E perczben ez az egész sötétkék, szelidhulámos, mély tenger, ez az alig rezdülő, mérhetetlen azurlepel Marsh szemében egy nagy versenytér volt csupán, a hol az angolok legnagyobb nemzeti sportjának, a küzdés élvezete kedvéért vívott küzdelemnek hódolhatott. Jobbról, tőle ötszáz méternyi távolságban, a tenger és az égbolt együvé olvadó kék

hátterén egy másik yacht kötélzete sötétlett, mely feketére festett éles orrával teljes gőzerővel szeldelte a hullámokat. A »Dalilah« volt az, Lord Herbert Bohun hajója. Mindkét hajót jóval megelőzte egy harmadik, ugyanez irányban, de balra haladó yacht, mely ép oly galambfehér volt, mint a »Jenny« de jóval terjedelmesebb. Ez a harmadik hajó az »Albatrosz« volt, a Cannesban nyaraló orosz nagyherczeg kedvencz játékszere. Az amerikai bevárta, hogy a másik két hajó előbb induljon utnak, mint az övé, azzal a hallgatag szándékkal, hogy aztán nyomukba érjen és diadalmasan elibök vágjon. A két yacht rögtön elérte a szándékát és hallgatag verseny fejlődött az orosz herczeg, az angol lord és az amerikai milliomos között, kik mindhárman egyaránt rajongtak a tengeri sportért és mindhárman ép úgy dicsekedtek a hajójukkal, mint a hogy fiatal emberek szoktak hivalkodni a lovaikkal vagy a szeretőjükkal.

Mig Marsh Dickie a hangfelfogó készülékbe kiáltotta be utasításait, szemében ez az egész tengersikság egy eszményi mértani ábra képét öltötte; egy mozgó háromszög képét, melynek három csucsszöge a három hajó volt. Ő a szó szoros értelmében nem látta az előtte feltáruló csodaszép látóhatárt; előtte hiába bontakoztak ki a violaszin ködbe burkolt Esterel hegyfok hosszu, sötét hullámvonalai, sziklaszakadékainak sötét hasadécai és előfokainak csipkés tagozata; hiába nyult el a hullámok mentén

a cannesi kikötő moloja, a felette lépcsőzetesen emelkedő ódon várossal és égbenyuló tempomával, e szép reggel verőfényében, mely oly kristálytisza és átlátszó volt, hogy a házak minden egyes parányi ablakát, a kertek minden fasugarát meg lehetett volna számlálni. Hiába zöldelt a háttérben a gras-sei halom, dus vetéseivel, míg a tengeröbölben a hófehér villák sorrafüzött drágagyöngyökként felerlettek a kertek zöld foglalatjában és a smaragdszinü szigetcsoportok sötétzöld oázisokként köszöntöttek feléje az Antibes magányos, tengerbenyuló csucsán. E tengerbenyuló földnyelv, valamint a szigetcsoportok fáí, a hatalmas ernyős piniák mind egy oldal felé hajló koronái és törzsei e tengerpart örök drámájáról regéltek, a mistral és a hullámok e perczen szünetelő, örökös csatájáról. Mit törődött Marsh Dickie mindezzel? E fölséges reggel csodaszép üde verőfénye és kedvező szélcsendje csupán megnyerendő vagy elvesztendő játszmájának egy esélye volt.

Egy habfellegecske se homályosította az óriási, cseppfolyóra olvadt zafirlap tiszta tükrét, melyen a »Jenny«, a ketté szeldelt hullámok rhytmikus mormolása közepett tovasiklott. Egyetlen egy báránfellegecske, egyetlen egy felhőfoszlány se vonult el az ég sugárderüs boltozatán, melyen a nap a kristálytisza lebben vigan, mosolyogva terült szét, és gyönyöríttasan kibontva sugárkelyhét, szerteárasztotta fényporözö-

nét. Mintha csak összeesküdtek volna az ég, a tenger és a part, hogy valóra váltsák a chiromanta Corancez jóslatát, ki titkos arájának a leggyönyörűbb időt jövendölte volt. Bonaccorsi Andriana megemlékezett erről a jóslatról, a mint ő és Florence a Jenny lobogójának szineiben tartott, piros és feketecsikos fehér alapon egyforma, regattaöltönyükben egymás mellett könyököltek a hajó párkányzatán és a mindig közelebb és közelebb érő »Dalilah«-ra szegezték szemeiket.

— Emlékszel még a montecarlói estére? szólt a márkiné. Hogy megjósolta előre ezt a gyönyörű időt a kezünk vonásaiból!... Mondd kérlek, nem csodálatos dolog e az?

— Belátod hát, hogy minő alaptalanok voltak előbbi aggályaid? No, ösmerd be őszintén!... Lám, ha az egyikben igaza volt, igaza lesz a többiben is... Nagyon kellemes éjszakát fogunk tölteni a nyílt tengeren, tán alszunk is egy egy jót; aztán holnap kora hajnalban kikötünk Genuában.

— Jaj, ne bizakodjál oly nagyon a jövőben, tiltakozott a márkiné, babonás félelemmel horogba akasztva az ujjait, hogy ezzel a balsorsot megkérlelje, az bajt hozhat ránk.

— Ugyan, már micsoda bajt hozhatna ránk? Ilyen tiszta ég, ilyen sima tenger mellett, ilyen madár-szárnyu hajón és ilyen gyakorlott személyzetel...

— Mit tudom én... Hátha Lord Herbert-

nek eszébe jut, hogy mind végig versenyt halad velünk és Genuába követ?

— Versenyt halad velünk, mikor mi a Jennyn vagyunk, ő meg a »Dalilah«-n... No! hát csak kisértse meg, ha tud... Nézd csak, nézd, minő rohamosan kisebbedik a távolság közöttünk; hisz már is utól értük... De csitt.... Chézy és a neje felénk tartanak... Nos! Yvonne, szólt oda vigan az aranszöke, rózsás arczu, csinos, fiatal asszonykának, kinek sugár, karcsu babaalakját fehér sergeruha fődte, melynek széles hajtókáira élénk színekben volt kihimezve a hajó lobo-gója... nem ijeszti meg magát a hajó sebes menete?

— Engem? kiáltott föl Chézyné nevetve és a hajó mentének fordítva mosolyderüs arczát, teli tüdővel szivta magába az üde, csipős, tengeri szel-lőt. Ez a levegő és ez a gyors tovasiklás ugy részegit, mint a pezsgómámor.

— Látja ön amott a fivérét, márkiné? kérdé Chézy, ujjal mutatva a Dalilah fedélzetén ácsorgó urak egyikére... Ott áll a herczeg mellett... ejnye, lánczos lobogós!... De haragudhatnak ezek most ránk. És amott látja a dakszlikutyáit? Nini, hogy fut-nak föl és alá azok a kis borzebek, akár csak a pat-kányok. Várjon csak, hadd boszantsam Navagerot...

És két kezét tölcseralakulag illesztve a szá-jához, teli torokkal kiáltotta oda e szavakat, me-lyeknek rejtett, gúnyos jelentőségéről neki magá-nak se volt fogalma!

— Halloh, Navagero, ha van valami sürgős elintézni valója Genuában, ezer örömmel vállalkozom rá.

— Nem értette, vagy úgy tesz, mintha nem értené, hanem várjon csak, ezt mindjárt meg fogja érteni . . . Nem néz ide a walesi herczeg? Nem? . . .

És a csintalan asszonyka piczi, rózsás ujjáival a legimpertinensebb fittyet hányta, aminőt valaha szép asszony hányt oly férficsoportnak, melynek tagjai között királyi herczeg is volt.

— Jaj, a főherczeg meglátta, szólt és úgy elnevette magát, hogy a könyve is kicsordult utána . . . Sebaj, ő olyan jó gyerek! És ha nem tetszik neki — hát akkor tegyen róla.

Abban a perczben, midőn a pajkos párisi asszonyka e tiszteletellenes, gyerekes csintalankodásra vetemedett, a két yacht végre szorosán egymás mellé került. Egy jó negyedóráig így haladtak előre a nélkül, hogy egyik a másikat tulszárnyalta volna; a hullámokat átszelve, a levegőt hasítva iramlottak előre, óriási hatalmas aczéltüdejük lihegésével; két egyenesen égbe szálló fekete füstoszlopot okádva, melyek a szélcsendes, enyhe égben alig rezdültek meg. Mögöttük a sötétkék tükörlapon egy zavaros, zöld, mélyen felszántott vízbarázda kavargott egy hosszú, mozgó és ringó, két oldalán ezüst-sallangos smaragdvonallal, melyen egy vitorlás és evezős bárka tánczolt és ringatózott.

A bárkában egy egész csoport fiatal ember

szorongott, kik abban lették gyönyörüségüket, hogy a hajó fodros hullámain ringatóznak.

Ez örült hajsza sebessége daczára, bámulatos, szinte hihetetlen és kísérteties volt a Jenny földézetének mozdulatlansága. A három hölgyből álló csoport közelében levő kis, mozgó asztalon a velenzei üvegből csiszolt, nagy virágvázákban alig rezdült meg a víz. Nagy bibor kelyhű és halvány-sárga rózsák hullatták el benne lassan-lassan illatos szirmaikat. A virágok tőszomszédságában és illatárjuk büvkörében ült Carlsbergné. Szép kezének egyikéről levetette a keztyűt és karcsu ujjai szerteljesen simogatták a szép virágok kinyilott bársonyos kelyheit. Merengő tekintete felváltva majd a mellettük prüszkölve tovasikló Dalilahn és a csodaszép tiszta láthatáron, majd utitársain és a mérhetetlen tengeren, majd Hautefeuille sudár alakján nyugodott meg, ki Chézyék mellett állt, de minden perczen feléje fordult. A sebes haladás okozta szellő meg-meglebbentette a fiatal emberdeli alakjához simuló tengerkék matrózbluzt és a hófehér velez nadrágot és ugyanaz a szellő rhytmikusan meg-meg lobogtatta a zubbonyt, Ely báróné karcsu derekának idomait elárulta és selyemmousselin nyakcsokrának hosszú szalagvégeit melyek jól festettek puha, piros és fehér koczkás szoknyájához. Mindkettőjük szemcsillagában mámoros, lázas életöröm leplezett tüze izzott, mely harmonikus összhangban állott a csodaszép délután sugaras ragyogásával. Oh meny-

nyire elütött ez a mai mosolya, a szerelmes nő gyöngéd és édes mosolya, aki tudja, hogy szeretik; attól a bágyadt szomorú mosolytól, melyet tizennégy nappal ezelőtt Corancez tréfás élczelődései deritettek arczára.

Rendesen oly halovány orczáit alig észrevehető rózsás pir hamva vonta be az élet zománczával; félig nyitott ajkai mohón szivták magukba a tenger jóleső csipős szellőjét és a virágok ittasító illatát; felderült homlokán szétoszlott a gondolkozás komoly fellege. Oh mennyire elütött ő maga is most attól az Elytól, ki a Brionvilla kertjében a tündérszép, enyhe, délszaki éj csillagos ege alatt elátkozta a természet érzéketlen szépségét. Minő édesnek és lágyszelidnek találta most ugyanazt a természetet, a szerelmes ifju közvetlen szomszédságában; oly édesnek mint a rózsák illatát, melyeknek szíromgömbjét ujjai meg-megsimogatták; oly csókos kéjelgőnek mint a tenger felől el-ellebbenő lágy szellőt; oly mámoritónak mint a körötte végtelenbe vesző égboltot és a tenger határtalan síkját. És minő gyöngéd elnézés enyhe világításában látta ő most a kis társaság többi személyeinek apró fogyatkozásait, melyek föött akkor este oly könnyörtelenül pálczát tört. Bonaccorsi márkiné örökös rettegő habozása, Marsh Florence megfontolt higgadtsága, Chézyné illetlen magaviselete minden most elnéző mosolyra deritette csupán.

Szokásai ellenére még azon az együgyü és

nevetséges, fontoskodó nagyképüsen se bosszankodott, melylyel Chézy feszített. Egyenesernyőjü, kék tengerészsipkájával fején, mereven feszengett közöttük és a magasrangu vendég leereszkedő pöffeszkedésével magyarárgatta nagy komolyan, hogy mért különb a »Jenny« a többi hajónál és csak úgy dobálódzott azokkal a műkifejezésekkel, amelyeket Marsh ajkairól lesett el.

— Dickie rögtön hozzánk fog csatlakozni, mihelyt a másik yachtnak elébe kerülünk, szólt, aztán a matrózok egyikéhez fordulva hozzátette: John, mondja meg a főszakácsnak, hogy egy negyed óra múlva készen álljon a thea.

Aztán Carlsbergnéhez szólt oda.

— Ön itt rossz helyen ül, báróné. Százszor megmondtam én már Marshnak, hogy a karosszékeket másképp kellene elrendezni . . . Néha a legszembeötlőbb do'gokat se látja, csudálatos . . . Nézze, kérem ezeket a szőnyegek, ezek ritka valódi bokkarai kárpitok, mesterművek . . . Ilyen hatot vásárolt ő Cairóban és, akár hiszik akár nem, még most is lenn penészesednének a teherkabinban, ha én nem bukkanok rájuk . . . És milyen jól festenek ezek a disznővények itt a fődélzeten, ugy-e? Jaj uram, Istenem, ha nem tudnám, hogy Marsh teetotaller*), azt mondanám, hogy mélyen talált belenézni a kupa fenekére!

* A mértékletességi egylet tagja, mely a szeszes italok élvezetét tiltja.

— Nézze, milyen közvetlen közel haladunk el az »Albatrosz« mellett! Rémitő... Jaj, összeütközünk!... Nem! Nem!... Ezt nevezem aztán ügyes kormányzásnak... Teringettét!... A walesi herczeg ide néz... Illő, hogy bocsánatot kérjünk... Felséges uram, reméljük, hogy császári fenséged nem haragszik ránk.

És mély meghajtással üdvözölte a walesi herczeget, egy oriási termetű, széles, jóságos arczu embert orosz muzsiktypussal, ki maga is tapsolt a »Jenny« diadalának, midőn a hajók egyszerre egymás mellé kerültek és harsány hangon kiáltott oda Marshnak.

— Majd jövőre állok elébe; olyan hajót építettek magamnak, amelylyel önt meg fogom verni.

— Tudja kérem, hogy én megijedtem, szólt Chézy, midőn Marsh ígéretéhez hiven, a kormányzói hidról leszállva, hozzájuk csatlakozott, alig egy méternyire voltunk az »Albatrosz«-tól és egy hajszálnyiba mult csak, hogy komolyabb baj nem történt.

— Én biztos voltam az én hajómban, felelt Marsh egyszerüen. Hanem azért Lord Bohunnal nem mertem volna ezt megtenni. Hisz látták, minő óvatos távolságban maradtunk tőle. Ő képes lett volna arra, hogy neki vágva a hajómnak, fenékbe furja... Ha azok az angolok látják, hogy vereség fenyegeti őket; akkor nincs olyan örült eszköz, a mihez ne nyulnának.

— Ugyanigy nyilatkoznak az angolok az amerikaiakról, felelt a szép Yvonne pajkos mosolylyal. A szép párisi nő bizonyára az egyetlen teremtés

volt, kitől a »Jenny« tulajdonosa ilyenfajtaú tréfát eltűrt. Corancez fején találta a szöget, midőn azt mondotta, hogy Marsh a lányát véli látni, valahányszor a pajzán asszonyka szóra nyitja az ajkát. Nem is neheztelt meg rá e hazájára célzó epigramma kicsinylő éleért; holott más körülmények közt a nevetségességig érzékeny volt, ha valaki kétkedni mert abban, hogy mindaz ami Amerikával összefügg, nem a legnagyobb dolog a világon: — »the greatest in the world«.

— Oh, már megint bántja az én szegény földieimet. Ez rut hálátlanság... Mert valamennyi amerikai, akit ösmerek, fülig szerelmes önbe.

— Ugyan, kedves kommodore, válaszolt a fiatal asszony, ne kontárkodjék a madrigál faragásba. Nem magának való az ilyen édeskedés. Vezessen inkább a theasztalhoz; bizonyosan felhordták már a theát, ugy-e Gontran?

— Bámulatos emberek, szólt miss Florence halkán, amint nagybátyja és a furcsa házaspár a szalonba levezető csigalépcső felé tartottak... Ugy tesznek, mintha otthon volnának...

— Kérlek, ne légy féltékeny a szép asszonyra, szólt a márkiné. Genuában mindkettőnek olyan jó hasznát vesszük majd; ők lefoglalják majd teljesen a te szigorú nagybátyádat.

— Hiszen az asszony még hagyján volna, válaszolt Florencze, ő legalább derék, jólelkű asszonyka és igen mulattató. Hanem a férje. Tudod, hogy én

a nagy, szabad köztársaság gyermeke vagyok és nem szívelhetem azokat az arisztokratákat, kik még akkor is pöffeszkednek és szemtelenkednek, mikor szolgálja szerepet játszva, élősdire módra uraskodnak mások költségén. Legjobban pedig az boszszant, hogy ez a bamba ember imponál a nagybátyámnak.

— Chézy egy igen szép és kedves asszonynak a férje, semmi más, jegyezte meg Carlsbergné. Az ilyen férjeknek feleségük kedvéért mindent megengednek; így válnak aztán kényeztetett bábukká. És egy harmincz éves kényeztetett baba sohse lehet valami nagyon szeretetreméltó, Hanem mondhatom, hogy ez a Chézy legalább jó fiu és nagyon ártalmatlan ember, aki a légynek sem vét... Önök lemennek? Én itt fönn maradok. Hozassák fel nekünk a theát, igen? Lesznek olyan szivesek? Azért mondom ugyanis nekünk, mert önt itt tartom, hogy egyedül ne maradjak, folytatta Hautefeuillehez fordulva. — Ösmerem azt a Chézyt, most hogy a versenynek vége, addig nem fog nyugodni, mig apró-cseprőre meg nem mutatja önnek a hajót, akár csak ő volna a gazdája. Hanem legyen nyugodt, én pártfogásom alá veszem önt... Üljön ide mellém

E szavakkal egy mellette lévő üres karszékre mutatott és e marasztalásában az a szeretetteljes és parancsoló nyájasság nyilatkozott meg, melybe a szerelmes asszony, ki hivatlan tanúk szeme előtt kénytelen érzelmeinek tartózkodást parancsolni,

beleolvasztja lángoló szenvedélytől lüktető enyelgéseinek kékjét, amelyeket magába kell fojtania.

Azok a szerelmesek pedig, kik Hautefeuille fajtájából valók, az ilyen utasításokat oly mély, imádatlalt határos illetődéssel követik, mely mo-solyt csal a férfiak ajkára és könyt a nők szemébe. Ez utóbbiak tudják, hogy az apró dolgokban megnyilatkozó odaadás a benső bálványozás csalahatatlan és igaz jele. Se miss Florenczenak, sem Bonaccorsinénak nem jutott eszébe, hogy gunyolódják Hautefeuille alázatos engedelmességén. Hanem midőn magukra hagyták a szerelmeseket, azzal az ösztönszerű, bűnrészességig elnéző részvétell, melyet a legbecsületesebb nők is tanusítanak más nők szerelmes regényei iránt, mindaketten önkénytelenül felszólaltak:

— Coranceznek igaza volt. Hogy szereti ő ezt az asszonyt.

— Igen ő most nagyon boldog. De vajjon mi lesz holnap?

Holnap! veszedelmes és titokzatos holnap, a ma összes büneinek kikerülhetlen megtorlója! A fiatal ember nem gondolt veled, mialatt a »Jenny« a rengő hullámokon ringatódzva, gyorsan siklott tova az immár szabadon elterülő bársonyfelületen. A Dalilah és az Albatrosz a távoli partra boruló kék ködbe vesztek már. A gép még egyetlen zihált; még néhány csavarfordulat, és a habokat átszelő hajó körül, alattuk és felettük csu-

pán az örökké mozgó víztömeg és az örökké mozdatlan égbolt terült el, a melynek peremjén lassan alkonyodóra hajlott a nap. Valami különös isteni varázsa van télen a provencei verőfényes napalok alkonyra hajló óráinak, mielőtt az est hirtelen kerekedő hűs szellője átborzong a légen és elhomályosítja a tájat. Most hogy a yacht többi vendégei leszálltak az ebédlőbe, a két szerelmes úgy érezte magát, mintha ők ketten volnának egyedül a világon, egy uszó terras virágillata és zöld növényzete közepe. Az inasok egyike nesztelenül, mint valami hallgatag és ügyes szellem, melljük helyezte a kis theasztalkát, a gyönyörű ötvösmunkára valló ezüst theakészlettel.

A csészéken és tányérokon, valamint a théakészleten domborművű kivitelben hivalkodott Marsh fantaziaszülte és elfogadott czimere — egy mocsár fölött lebegő hid — Arch on Marsh — Marsh ugyanis annyit jelent, mint mocsár és e szójáték, »hid a mocsáron,« mely egészen tulajdonosa izlésére vallott, kidomborodó betűkben fénylett a czimer felett. E sokatmondó czimer ezüst mezejének arany volt a hidja, sötéthomokszínű a mocsara.

A büszke amerikai nem sokat törődött a heraldikai helyeséggel vagy helytelenséggel; ő e három színt piros, arany és fehérnek, a lobogója három színének tekintette; és ez a czimer a felirattal együtt azt akarta kifejezni, hogy az ő vasutja, mely hidjainak merész szerkezetéről híres, kirántotta

őt a nyomorból, melynek jelképe a mocsár. Ez együgyü szymbolismus sokkal jobban illett volna arra az álombeli szivárványhidra, melyet a két szerelmes e perczen az élet undok mocsarai fölé épített.

Maga ez a kis rögtönzött uzsona is hozzájárult ahhoz, hogy e röpke pillanatnak meghitt varázsát növelje és oly közös otthon boldogító illuzióit keltse bennök, melyben mindketten a mindennapi együttlét szakadatlan kékjét élvezik. És a fiatal ember e kéjes benyomásnak hangos kifejezést is adott, miután néhány perczig némán kéjelegtek e háborítatlan magány gyönyörében.

— Minő boldog és édes! ez az óra. Édesebb, mint a milyennek álmodtam... Oh ha ez a hajó a miénk volna és mi ketten naphosszakig így járhatnók be a tengert; én és te, te és én, csak mi ketten; ha egyedül el-elvitorlázhatnánk abba a csodaszép I aliába, melyet veled együtt szeretnék bejárni, Göröghonba, honnan elbűvölő szépséged ered! Milyen szép vagy, Ely! Oh mennyire szeretlek! Istenem! Oh, ha ez az óra örökké eltarthatna!...

— Gyerek te. Semmi se tart örökké és minden órának vége szakad, felelt Ely örömittasan fellángoló, félig lehunyt szemekkel kéjesen magába szíva Péter lelkesült kifakadásának mámorító édeségét.

Aztán, mintegy a szívet átborzongó, szinte testi kinnal vegyes megilletődés visszahatásaként, gyermeteg, bájos makacssággal folytatta.

— Lánykori vén német nevelőnőm azt szokta volt mondani, a park apró énekeseire utalva: »Varrjunk himet róluk és elégedjünk meg a lehulló morzsákkal.« Igaza volt; az embernek a boldogság morzsái jutnak csak ki ez életben... Hanem megfogadtam, — tette rögtön hozzá, hogy a rettenetes szomorúság ezental nem fog erőt venni rajtad — rajtunk.

E két szót különösen hangsúlyozta, mintegy gyöngéd megemlékezésképen arra a sokszor hangoztatott szenvedélyes frazisra, mely érzelgős szerelmi nyelvezetük szótárában már, mint elfogadott szójárás szerepelt. Aztán két csésze théát betöltve, szeliden folytatta:

— Igyuk meg inkább szépen a theánkat, mint ahogy okos emberekhez illik és legyünk most »gemütlichek,« mint az én hazám jó nyárs polgárai.

Igy szólva odanyujtotta Hautefeuillenek az egyik csészét. A fiatal ember gyengéden simogatta meg ujjával a puha fehér kacsót, mely a szerelmes nőknek oly jól eső dédelgetés édes gyönyörével szolgálta ki a szeretett férfit. Ez az egyszerű érintés mindkettőjük szemében felgyújtotta a szerelmes sugarat és egymás szemébe néztek oly tüzes pillantással, melynek hevében a lelkük egymásba olvadt, összevillant sovár vágy delejes erejével egymáshoz vonzódva. Aztán újra elhallgattak és e néma hallgatás még növelte az ereikben duló lázas sóvárgást, mely ittasító mámorba ringatta őket

a tengeri szellők üde zamatjával és a rózsák kábitó illatával terhes légben; míg köröttük az élő, mozgó, szendergő hullámok hatalmas szivlűktetése, álmatag mormolásuk rhytmusával, ábrándokba ringatta őket. Annak megértésére, hogy az iménti pusztá érintés minő lázasan rezdült át egész valójában, meg kell jegyezni azt, hogy Péter még nem volt a fiatal asszony szeretője a szó szoros értelmében.

Ha a naiv Brion Luiza, ki tervének csuf kudarcza után rögtön elhagyta Cannest, nehogy nagyon is dőre barátnője biztosra vett bukásának szemtanuja legyen, sejtette volna e furcsa viszonyt, tán tovább is vállalkozott volna a küzdelemre.

Ama tizennégy nap alatt, mely a Carlsbergné ajkairól hirtelen elröppent vallomás óta lefolyt, a két szerelmes százszor rebegte el ismételten a szerelem észbontó vallomásait; ajkaik oly mámorító csókokban forrtak össze, amelyekbe egész lelkük beleolvadt; még e csókoknál is szenvedélyesebb leveleket váltottak; és mégse lettek egészen egymásé. Csak a regényekben követi a szerelmesek ajkára fakadó vallomást rögtön a teljes birás. A valóságban nem úgy van az. Tudja ezt minden kaczer nő és minden gyöngéden szerető férfi, a kinek szivét se a büszkeség, se a korhelykedés meg nem mérgezte még és ki a legforróbb szerelmi ölelés isteni kését nem tudja élvezni durva, állatias körülmények között.

Hautefeuille veleszületett finomlelkűségét még ama önkénytelen, tartózkodó szemérem is nő-

velte, mely mind azokat a romantikus felfogásu és szüxies ifjakat jellemzi, kik harminczéves korukat elérik anélkül, hogy az érzéki gyönyörökről más tudomásuk lett volna, mit amelyet ritka és hideg, megvásárolt szerelmeskedés révén szereztek, mit rendesen undor és lelkifurdalás követ. Ezeken a gyöngédérzésü és lelkiismeretes férfiakon, kik azt szeretnék, hogy első szerelmük számára megóvhassák szüxies tisztaságukat — habár az nem is sikerül nekik teljesen — oly mély lelki felindulás vesz erőt, midőn az első szerelem pillanata megérkezik, hogy érzelmük rendkívüli hatalma egészen megbénítja őket.

A természet ellenállhatatlan ösztöne arra kényszeríti őket, hogy az eszményi imádatlalt szeretett nővel szemben oly szerelmi ölelésekről álmodozzanak, a minőkhez hasonlóknban aljas teremtések ölében kéjelegtek; és a képek illetén társítása ugy bántja a lelküket, mintha ez tiszta szerelmük méltatlan szentségtelenítése volna.

A lefolyt hét mind izgatóbbá vált bizalmasága daczára, Péter nem mert bizalmas találkát kérni az imádott nőtől, ki védtelenül átengedte magát neki abban a perczben, midőn szenvedélye fenséges őszinteségében, nyíltan megvallotta neki szerelmét. Hogy a cannesi társadalmi élet rendkívül éber argusszemét kikerüljék, nizzai vagy montecarlói szállodákban kellett volna találkozniok és Péter e puszta gondolattól is undorodott. És aztán vajjon szorosabb kötelék fűzheti e őket majd egymáshoz a vég-

leges birás után, mint a minő, szerelmi vallomásuk első édes perczének izzó csókjában füződött körjük?

Midőn Ely azt mondotta volt neki: »Szeressük egymást« és keze az ő kezében nyugodott, szeme az ő szemébe mélyedt; Péter az észbontó boldogság váratlan ittasító mámorába majd belefulva, feléje hajolt és ajkaik összeforrtak.

Amint e perczen a yacht elhagyatott fedélzetén szeme rajta csüggött; lelke mélyében megregett e csókos ajkak mosolyától, melyeknek forró, kéjes, édes lehelletét ajkán érezte még. És amint szerelmes tekintete végig siklott ruganyos, karcsu alakján, melyben az arisztokrata vér idegesen lüktetett, vissza emlékezett arra a forró ölelésre, melylyel a Helmholtz villa kertjében magához ölelte, két nappal az első vallomás után. . .

Ely ugyanis zavartalanabb beszélgetés ürügye alatt egy belvédereforma, virággal szegélyezett kettős márványoszlopsorral körülvelt szabad térre vezette, honnan kilátás nyílt a tengerre és a szigetekre. Ez oszlopcsarnok közepén egy négyszögletes, porhanyós földből emelt magaslaton óriási kaméliák hatalmas bokrai zöldeltek. Az ágakról le-lehulló vastag, piros, fehér és rózsaszínű szirmok, melyek oly fényesek és simák mint a márvány, sűrű rétegekben borították, illatos virágkárpitként, a talajt. És a sötét, fényes levélsűrűségből a kipattant bimbók rózsás, fehér és piros kelyhei ragyogtak. Itt zárta őt karjaiba másodszor

még közvetlenebb, még forróbb ölelésben. És aztán harmadszor is karjaiban tartotta őt a gyönyörű Ellenrock nyaraló kertjében, ama ritka pillanatok egyikében, midőn a boldogtalan asszony rangja rab-szolgabilincseitől egy perczre szabadulhatott. Péter ott várta őt és a szerelmes asszony igéző, karcsu alakja végre feltűnt mályvaszin ruhájában a kék czinerariákkal, sárga macskaszemekkel és nagy viola-szinü kökörcsinékkel szegélyezett ösvényen.

A rózsabokrok mézes illata édes zamattal töltötte el a levegőt — ép úgy mint most — és ők a fehér reketyebokrok alján, a vörös törzsü sötét fenyők árnyában ültek, melyeknek zöldelő sorfala levezetett a szürke sziklák ölében csobogó kis, azurkék forráshoz. Péter lázban égő homlokát a szeretett nő keblére hajtotta. És most karcsu idomai pusztá látására hallani vélte újra szive lázas dobogását és orczáin érezni vélte pihegő keble isteni körvonalainak bársonyos puhaságát. Mindeme emlékek és még sok más ép oly kábitó, ép oly észbontó benyomás vegyült az édes pillanat izgatott elfogultságába, oly mérveket öltve, melyek szinte túlhaladták erejét.

Benső viharának hullámszó forgataga egész lelkét ellenállhatatlanul elsodorva, ama nem soká bekövetkezendő percz felé vitte, midőn Ely egészen az övé leend. Melyik férfi, a ki igaz szeretettel és tisztelettel csüggött imádott hölgyén, ne emlékez-nék vissza fájó megilletődéssel hasonló, kimondha-

tatlan kéjes gyönyörrel teli pillanatok édességére; az élvezendő boldogságot megelőző mámorra, mely még kábitóbb, még hatalmasabb, még ellenállhatatlanabb, mint a betelt vágy hálás szerelme. De nagyon kevés ám azoknak száma, kik ezt a kimondhatatlan kéjes érzést ily verőfényes, sugaras, ragyogó ég, az örök természet szépségeinek ezer csábja, a mérhetetlen tenger és az azur égbolt éltető, mámorító szelőlőjének csókos lehellete közepett élvezhették.

És vajmi kevés olyan férfi van, a kiknek első szerelmét az első, felejthetetlen, imádott teremtetést, az idegenszerűség vonzó bája tette még kívánatosabbá; a kinek boldogságát még az a bűvös varázs is növeli, hogy a szeretett nő valami olyan rejtélyes, elbűvölő ösmeretlen, mint exotikus virág, melynek illatát még sohse szivta, mint isteni zene, melynek harmoniáját még sohse hallotta.

De ép az a tudat, hogy Ely olyannyira elüt minden más nőtől, kit eddig ismert, hogy alig akadt egy-egy rokon vonásra közte és más nők közt, némitotta el Péter együgyü lelkében eddigi szerelmeskedései okozta lelkifurdalását; és ez feledtette el vele szerelme kinos háttérét, mely különben e mámorító pásztoróra kéjhabos serlegébe keserü örömcsepként vegyült volna; elfeledtette vele azt: hogy Ely férjes asszony.

Ely már egyszer odaadta egész énjét egy férfinak és a mig az az egy élt, nem volt joga arra, hogy másé legyen. Péter ugyan már nem

volt elég vallásos, hogy a házasságban a szentség mystikus jellegét tisztelje. Hanem nevelésének eltörölhetlen benyomásai, tisztességben megvénült őseinek családi hagyományai sokkal becsületesebb életfelfogásra szoktatták és különben is sokkal derekabb gondolkodásu férfi volt; semhogy meg nem undorodott volna a házasságtörés undok szenyjétől és sajtó, fájdalmas érzésétől; semhogy lelki csömörrel el nem fordult volna a vele járó aljasságtól.

Hanem Elynek volt rá gondja, hogy a főherczeg ne kerüljön többé Péter szemei elé. A főherczeg az utolsó rettenetes jelenet óta alig mutatkozott; külön ebédelt Verdierrel saját lakosztályában. Ez a láthatatlan férj Hautefeuille lelke előtt nem jelent meg máskép csak neje zsarnoka és bitójaként. A felesége nem is a felesége volt, hanem az áldozata és a fiatal ember oly szenvedélyes részvétet érzett iránta, hogy ez a szána-kozó részvét elnémitotta minden aggályát; annál is inkább, mert a lefolyt két hét alatt alkalma volt tapasztalni, hogy a szeretett nő lelke mélyén méltatlankodva lázad föl az őt lépten-nyomon kísérő kémkedés, a judásarczu Lambach körötte való szemfüleskedése ellen. Valóban nagyon türhetetlen leskelődéssel üldözhetette ez az önkénytes rendőr-kém a szegény asszonyt, ha emléke és neve most is feltámadt a fiatal asszony lelkében és ajkain; ebben a boldog pillanatban, midőn mindent el akart felejteni, kivéve a csókos kéjben fürdő

eget, a lágyenyelgőn hullámzó tengert, az ég és föld közt mintegy lebegő hajót és lángolószemű kedvesét, kiuek szerelmes suttogását hallgatta.

— Emlékszel, szólt Péter, minő nyugtalanok voltunk négy nappal ezelőtt, mikor a szél úgy zuhogott, hogy azt hittük a yacht nem fog tengerre kelhetni? Mindakettőnknek egy és ugyanaz az ötlete támadt; a Croizette előfokra mentünk és megnéztük, hogy fordul az idő. Térdre borulva szerettem volna azt neked megköszönni, mikor miss Marsh kíséretében megpillantottalak.

— Te meg azt hitted, hogy haragszom rád, mert gyorsan mentem tovább és alig váltottam veled néhány szót . . . Pedig ép akkor vettem észre Jago-Lambach undok arczát . . . Oly jól esik az a tudat, hogy mindazok, kik itt velünk vannak, csupa jó barátok, kik álnok árulásra képtelenek. Marsh és az ő unokahuga, meg Andriana márkiné, mindhárman a megtestesített becsület. Chézyék igen könnyelmű, végtelen frivol gondolkodásu emberek, hanem azért aljasság nincs a jellemükben. . . . Az áruló Judás szomszédsága megmérgezi legszebb perczeinket, még akkor is, ha nem félünk tőle . . . Az pedig nagyon fájna, ha valaki éltem e szép perczeit megmérgezné.

— Oh értem ez érzést, felelt Péter gyöngéd és jelentőséges pillantást vetve Ely szép arczára; a szerelmes lelkesült pillantását, ki gyönyöríttasan tapasztalja azt, hogy mennyire megegyezik a sze-

retett nő gondolkodásmódja saját érzelmeivel. Hisz mi olyan egyforma emberek vagyunk. Egy megvetésre méltó ember pusztá jelenléte elegendő arra, hogy szívem fizikai kin érzésével összeszoruljon ... A multkor este, mikor azzal a Navageroval találkoztam nálad, kit Corancez anynyit emlegetett, annak a gazembernek a pusztá látása elrontotta az egész estétet. Pedig a szíve men nyugodott az a levél, a melyet az előtte való este irtál, azt a melynek végszava az volt: Szeress, amily forrón csak tudsz szeretni és még az se lesz elég.

Összemosolyogtak és ő elmerengve folytatta :

— Sajátságos dolog az, hogy e tekintetben nem minden ember érez egyformán; vannak emberek, még pedig kiváló szellemü és derék emberek, kiknek gyönyörüségük telik abban, ha az emberek gonoszságát újabb adatokkal bizonyíthatják. Van egy barátom, a kinek ilyen a természete; az az Olivier Du Prát, kit már említettem és kivel te Romában ösmerkedtél meg ... Öt soha derüebb kedvben nem láttam, mintha valami kétséget kizáró, szembeszökő, kézzelfogható gabságot tapasztalt. Beh sok kint okozott ő nekem e furcsa hajlamával. És ő amellet a leggyöngédebb szívü, a legmagasabb intelligenciájú, a legfinomabblelkü emberek egyike. Meg tudod fejteni ezt a talányt?

Olivier neve ez a kakról elröppenve, melyek-

nek édes hangja megdobogtatta Ely szívét, még pedig ily eszmetársítás révén; minő válasz volt ez a szerelmes asszony iménti sóhajára, arra a szenvedélyes, sóhajos vágyra, hogy ez isteni pillanat örömkelyhébe az üröm cseppje ne vegyüljön. Amint e szavak röppentek el Péter ajkáról, a varázs meg volt törve. Ely örömébe egyszerre oly metsző kin vegyült, hogy szeretett volna hangosan felszisszenni. Ime szerelmes regényének első fejezeténél tart még csak és már is megvalósult az, amit nagyon is élesen látó barátnője jósolt. A hallgatás rettenetes poklára van kárhozthatva; arra a hallgatásra, mely ugy fáj és mely kénytelen a vallomás jóleső enyhítését megvonni magától, sőt rettegetve kell azt kerülnie, mint a legirtóztatóbb veszélyt.

Oh hányszor támadt fel már hirtelenül az emlékezetében, szerelme legédesebb perczeiben, hajdani kedvese képe. Péter ugyanis könnyedén oda vett megjegyzéskép említette meg egyszer, vig csevegés közben, barátja nevét és a báróné tanácsosnak vélte megmondani, hogy Rómában megösmerkedett vele. Azóta Péter akárhányszor emlékezett meg róla hosszasan.

Ő nem sejtette, hogy minden szava törsturásként járja át a fiatal asszony lelkét. Mióta Ely tapasztalta, hogy Hautefeuille ép oly őszinte ragaszkodással csügg Olivier barátján, mint amily igaz szeretettel viszonzozza Péter ez érzelmét; ez a tudat örök fenyegetés Damokles kardjaként függött ujhodó

boldogsága felett. Olyan érzés fogta el olyankor, mintha szívének minden csepp vére kiömlenék, valami láthatatlan, mély sebből elvérezve.

De nemcsak e rettegett név említése járta át a fiatal asszony szívét ily tépő kinnal.

Valahányszor a fiatal ember egy egy bizalmas meghitt eszmecsere alkalmával, őszintén és ártatlanul mondott véleményt egyik másik ledér kalandról, a melyről a partvidék krónikája hűségesen számot adott, ugyanaz a fájó érzés nyilalt át a lelkén. Ely ilyenkor egyre faggatta Pétert, hogy mondja meg őszinte véleményét, mintegy hogy erkölcsi kérlelhetlenségének teljes szigorúságát megítélhesse. Nagyon fájt volna neki, ha Péter más-ként gondolkodott volna! Hisz akkor ő nem volna az, a kit ő szeret, nem az a nemes, tiszta, lelkiösmeret, melyet az élet mocska még nem fogott meg.

Hanem ugyanakkor szive sajgott a fájdalomtól, midőn azt tapasztalta, hogy Péter gondolkodásmódja föltétlenül elítéli őt, hogy öntudatlanul és mitsem sejtve pálczát tör felette és multja felett. Ilyenkor aggódó, mohó nyugtalansággal nógatta, hogy fejtegesse tovább nézeteit; mert beleakart tekinteni kedvese lelkének mélyébe; és halálos rettegéssel tapasztalta hogy Péternek, mint minden ártatlan lelkü embernek, az a nézete, hogy a szerelem mindent megmagyaráz és hogy a szerelemnek minden megbocsátható; hanem a szélszélynek meg nem bocsátható semmi és hogy

őszintén érző nőnek kétszer szeretnie nem lehet. Valahányszor Péter egy ilyen kitételt hangoztattott, mely az igaz szerelem egyetlen voltába helyezett naiv és ingathatlan hitéről tanuskodott, Ely báróné lelke előtt Olivier árnya emelkedett fel kérlelhetlenül; és a kamélia szirmoktól himes csendes kerti pavillonban, a villa Ellen Rock fenséges piniái közepett, a tennistéren, hol a játszók a legüdébb táj szépségeiben kéjelegtek, a dél csodaszép tájai elsülyedtek, szétfoszlottak előtte és velük együtt a rózsák, a narancsligetek, az azurkék ég, a tündöklő tenger, meg a szeretett férfi maga; csak volt kedvesének kegyetlen szuró tekintete és gunyos mosolya villantak föl előtte egy lelkét kinzó és szivetfacsaró lázkáprázat felgyuló villámában.

Hallani vélte, hogy Olivier Péterhez szól. És ilyenkor megsibbadt benne minden érzéke, elvesztette a boldogság iránt fogékonyságát. Szempillái lecsukódtak, ajkai fuldokolva megnyiltak, éles törszurás hasogatta keblét, vonásai eltorzultak és öntudatlan szerelmes bakója ilyenkor, mint most is, aggodó gyengédséggel kérdezte: »Mi bajod van, édes szerelmem«?

És a hangjában reszkető nyugtalan meghatottság Elyt megvigasztalta és kétségbeejtette egyaránt.

És mint most, úgy máskor is e kérdésre ama apró-cseprő hazugságok egyikével válaszolt, melyet az igaz

szerелеm soha meg nem bocsát. A teljes, föltétlen őszintesség a mélyen érző sziv oly fizikai szükséglete mint az éhség vagy a szomjuság. Pedig hát ez a kis hazugság ugyancsak ártatlan füllentés volt.

Ely szivén mégis a lelkifurdalás keserü önvádja nyilalt át, midőn ismét valami elfogadható magyarázatát adva hirtelen rosszullétének, azt mondotta.

— Egyszerre hideg borzongott át rajtam. Az est oly gyorsan áll be ezen a vidéken és a légmérséklet nagyon hirtelen változik.

És mig a fiatal ember gondosan beburkolta egy köpenyegbe, Ely oly hangon, mely éles ellentétben állt a megjegyzés jelentéktelen voltával, azt suttogta:

— Nézd, hogy megváltozott a tenger, a leáldozó nap alkonyhomályában. Milyen sötét lett egyszerre ez a kék vitzükör, szinte feketére vált... Az ég elborult... Mintha csak a természet is egyszerre átborzongott volna a fagyasztó hideg. Így is szép a táj, de oly szépség ez, melyen megérezni a közelgő árnyakat.

És valóban ama ritka természeti tünemények egyikénél fogva, a melyeket a Provenceban gyakrabban tapasztalhatunk, mint másutt a napsugaras és szinte perzselőn forró délután egyszerre hirtelen alkonyra hajlott és néhány rövid percz mulva beköszöntött az est. A tenger sima tükrét, melyen a

Jenny tovasiklott, egy habos barázda, egy fel-felcsapó hullám se verte fel; hanem az árboczok, a kémény és a kötélzet óriási mérveket öltő, fekete árnyakat vetettek egyszerre a tengerre. Az ég pereméjén lesikló nap sugarai nem voltak elég tüzesek, hogy eloszlassák azt a homályos és fagyos ködöt, mely lassan-lassan felgomolygott és fekete fellegfátyolával már már elborította a hajó ragyogó rézfoglalatjait és vasalását. A mozdulatlan tenger aczélkékje feketévé sűrűsödött, míg a fellegtelen ég azurja elhalványodott, kihűlni látszott, elfakult. Így mult el egy negyedóra; aztán midőn a nap izzó tüzgömbje a látóhatár legszélére ért, az alkony biboros lánghullámai áradtak szerte az égen és a tengeren. A partok homályba vesztek, úgy hogy a yacht utasai, kik ezalatt visszatértek a fedélzetre, csupán vizet és eget láttak maguk körül; ez alaktalan, idomtalan két végtelenséget mely pusztán és szügiesen terült el körülöttük, mint a világ teremtése első napjaiban és melyeken a nap bucsuzó sugarai ragyogó tündérajátékot űztek. Itt halvány rózsaszínű fényhálót szőttek a hullámokra, melynek átlátszó, rózsás árnyalata a túskerózsa kelyhének finom szirmaira emlékeztetett; amott biboros vérhullámokban piroslottak fel, másutt meg amethystszin és smaragdzöld hatalmas zátonyokká tömörültek, míg a távolban óriási aranyoszlopokká folytak össze.

És ez a fényzőn a tenger hullámával együtt

rezgett; az éggel együtt mindjobban elsötétült szétfosz-
lott a végtelen űrben; míg végre a nap izzó gömbje
alámerült a habokba; az egész sugaras dicsfény ép oly
gyorsan eltűnt, mint a hogy fellángolt; és a tenger
ujra sötétkéken, majdnem teketén terült el a vég-
telenbe, az égbolt pedig szintén sötétkék lepelbe bo-
rult, melynek szélén narancsszin dicskör ragyogott.

Lassanként a széles tündöklő kör is mind
keskenyebbre vált, elhalványodott, összeolvadt és
éjbe borult.

A sötétkék égbolton fel-felhasadtak az első
csillagok; a yacht lámpásai is felgyultak és meg-
világították a hajó sötét tömbjét, mely méltó-
ságteljesen tovasiklott a növekvő éjben és magá-
val vitt egy asszonyi szívet, melyben egész nap a
verőfényes órák isteni derüje tükröződött; míg az-
tán e kéjes pillanat kápráztató villámtündöklése
után, a szinehagyott, homályba boruló alkony egész
búskomorsága borult reá.

Ámbár Ely egy cseppet se volt babonás, mé-
gis önkénytelen átborzongott egész énjén az a szo-
morító tudat, hogy a napsugaras táj hirtelen al-
konyba borulása, e perczen lelkének kinosan hú
jelképe; mert szíve egének derüs örömére ép ugy
borult rá a multak felidézett emléke, elhomályosító,
éjbe borító, sötét fátyolával. És e hasonlatosság
volt oka annak, hogy a nap lealkonyulásának
szomoru tragédiája metsző fájdalommal járta át
a lelkét; amint némán nézte, hogy küzdenek a nap

utolsó biborra gyuló sugarai reménytelenül az éj kérérlhetlen árnyaival. Csak az volt a szerencséje, hogy e fenséges látvány magasztos szépségének ünnepélyes szomorúsága még könnyüvérü, frivol utitársait is mélyen meghatotta; úgy hogy néhány perczig minden, még a legbeszédesebb ajak is tiszteletteljesen elnémult; míg a nap elhaló fénye haldoklott a keleti égen az alkony biboros apotheozisában. De mihelyt a vig csevegés újra jogaiba lépett, Ely szeretett volna megszökni, elmenni innen messze-messze; szeretete volna kerülni az embereket, még magát Hautefeuillet is; mert attól tartott, hogy ha mellette marad, lázas izgatottsága zokogásrohamba találna fulni, melynek magyarázatát meg nem adhatja. — Midőn Hautefeuille újra melléje szegődött, halkan odasugta hát.

— A többiekkel is kell, hogy foglalkozzék.

És ő maga Marsh Dickie karjába kapaszkodva, lassu léptekkel sétálgatott vele fel és alá a földézetten. A lelkiösmeretes amerikainak ugyanis az volt a szokása, hogy minden nap bizonyos meghatározott idejü mozgást tett, a lépésmérővel kezében.

Az órára nézett és így sétált föl és alá egy előre meghatározott távolságban mindaddig, míg eleget tett az önmaga megállapította egészségügyi szabályoknak.

— Otthon, Marionvilleben sokkal egyszerűbb a dolog, szokta ő mondani. A háztömbök, az ugy-

nevezett blockok mindegyike egy fél mértföldnyire terjed. Ha nyolcz ilyen ház mellett elsétál az ember, tudja, hogy épen négy mértföldet járt és megtette az egészséges, »constitutional walkt,« a mindennapi sétát, melylyel önmagának tartozik.

Marsh rendesen hallgatagon tette meg ezt a naponkénti sétát.

Mint a legtöbb nagyszabásu üzletember, ez a realista, lelke mélyében, lázas képzelem rabja volt, mely izgatott vajudással folytonosan új meg új terveket kovácsolt, melyek arra voltak hivatva, hogy őt a világi billiomos nagyhatalmak egyikévé tegyék. Ez volt az ő pihenése és a dollárokról szőtt-font ábrándok rendesen elnémitották, mint a mákony mámora.

Ely, ki ezt a sajátságát tapasztalat utján ismerte, azt remélte hát, hogy ha a marionvillei vasutfejedelem karját elfogadja, tiz szót se fognak váltani. És ő azt is remélte, hogy ez a tisztán gépies mozgás izgatott, tulfeszített idegeit le fogja csillapítani. Tényleg hallgatagon sétáltak fel és alá néhány perczig; de egyszerre csak Marsh, ki a szokottnál izgatottabbnak és nyugtalanabbnak látszott, hirtelen megszólalt:

— Mondja kérem, méltóságos asszonyom, szokott Chézy önnel néha az ő üzleti terveiről beszélgetni?

— Néha, felelt a báróné, mint a hogy fünekfának el szokott velük dicsekedni. Hisz ön tudja,

hogy ő elsőrangú pénzügyi tekintélynek tartja magát a tőzsdén, és nagyon szeret ezzel dicsekedni.

— Megmondta önnek, hogy ő ezüstműgya részvényekben akar spekulálni, hogy vagyonát megháromszorozza?

— Valószínűleg. Nem figyeltem arra, amit beszélt.

— De én figyeltem, szólt Marsh, még csak az imént, lenn a theasztalnál; még most is egész izgatott vagyok... Én ugyan nem tartom magamat nagy pénzügyi tekintélynek, hanem ebben a percben... tette hozzá, futólagos pillantást vetve a szép Chézynére, ki ép vidáman csevegett Hautefeuille-el, a bájos Yvonne valószínűleg tönkre ment, totaliter tönkre ment, a szó legszorosabb értelmében.

— Lehetetlen! Hisz Chézy rendesen Brion tanácsa után indul és én ugy hallottam, hogy Brion korának legkiválóbb pénzügyi tekintélye.

— Eh, terefere, felelt Marsh, szófia beszéd! Sok hűhó semmiért. Wall Streetben nem szerepelne, mint valami különös nagyság. Hanem hát megengedem, hogy ő a tengeren inneni országok pénzügyi piacát alaposan ismeri és jól ért hozzá. De ép azért, tette hozzá keserű gunnyal, mert Brion ur nagyon jól érti a dörgést és ép azért, mert Chézy az ő tanácsaira hallgat, el van szegény veszve szőröstül-bőröstül. Nem akarom önt azal untatni, hogy megmagyarázzam Brion ez eljá-

rásának okát. Hanem biztos vagyok benne — tessék megérteni — biztos vagyok benne, hogy a milyen szent igaz, hogy ez itt a tenger, olyan szent igaz az is, hogy e perczben rettenetes krachra készül az ezüstmányák hires konzorcziuma. Hisz ön tud ennek a létezéséről. Ezek most valamennyi »bullt« megmozgósítanak. Igaz, bocsánat, ezt ön nem értheti, báróné; így hívjuk ugyanis a mester-séges áremelkedést előidéző pénzügyéreket, kik föl-verik az árakat és előrerohannak a csatába, mint a vezérbika. A villám Londonból és Newyorkból csap le. Chézy egész vagyona háromszázezer dollár. Ő egész nyiltan megmondta nekem, hogyan áll jelenleg a tőzsdén. Ott 120,000 frankja fog eluszni. És ha ebben a perczben még nem állt be a krach, meglesz e hó végén.

— És ön megmondta ezt neki?

— Minek? Minek rontsam el az utazását? És aztán rá érünk még Genuában is, onnét táviratozhat a tőzsdeügynökének... Hanem ön, báróné, nagy szolgálatot tehetne nekem. Ön a mondottakból kitalálhatta, tette hozzá halkabban, hogy ha Brion azt tanácsolja Chézynek, hogy menjen a bullok közé, ő maga okvetlenül a »bear«-ek közt lesz. Oh ezer bocsánat, ezt ön szintén nem érti. Az árhanyatlást előidéző pénzügyéreket bearnek, medvének hívjuk; mert a medve hempereg, gurul és nehézkes, idomtalan, lomha testének súlyával megfojt, összenyom. Érti most? Hogy Brion Chézyt

belemártja, behálózza és arra törekszik, hogy elszedje a millióját; az törvényesen megengedett dolog, arra joga van. A tőzsde olyan, mint a kártyajáték. Ha valaki elég ostoba, hogy a partnerétől kérjen tanácsokat, akkor az jól teszi, ha rászedi és elnyeri a pénzét. Ez mindig úgy van, ha egy pénzügyi tekintély tanácsokat ad egy magán embernek. Ez a szabály; ez rendben van, ez a klasszikus, bevett szokás. Allright! Hanem Brionnak más titkos szándéka van. Képzeld el magának Chézynét tizezer frank évjáradékra szorítkozva. Ugy hiszem, most már tisztán látja, hogy Brion hova céloz?

— Ez az aljas számítás rá vall, szólt Ely undorodva. Hanem mondja kérem, hogyan járhatok én önnek a kezére annak a megakadályozásában, hogy az a gaz szörnyeteg fel ne ajánlja a szegény asszonynak, hogy az ő fizetett kedvese legyen? Mert ugy-e, ezt értette ön, magyarán kimondva?

— Szóról szóra ezt akartam mondani, felelt az amerikai. Hát nézze kérem, azt szeretném, ha ön megmondaná neki, nem ma, se nem holnap, hanem az nap, midőn rázudul majd a váratlan csapás és ő egészen meg lesz zavarodva: »Kedvesem, ha szüksége van valakire, hogy kirántsa a csávából, forduljon Marsh Dickiehez.« Én megmondanám ezt neki magam; hanem ő azzal gyanusithatna, hogy én is szerelmes vagyok belé, mint az a gaz Brion és hogy azért ajánlom föl neki a pénzt. . . . Mert

ezek a francia nők, akármilyen okosak is, egy dolgot nem birnak felfogni soha; azt, hogy a férfiak nem gondolnak mindig arra, amit az a szegény Yvonne nevetve apró szerelmi bűnnek nevez. Ennek pedig csupán a férfiak az oka, kik velőkig el vannak korhadva, mint az egész ó világ. Ha ön teszi neki ezt az ajánlatot, lesz köztünk egy harmadik személy És így nem foghatja majd rám azt, hogy engem is aljas indok vezérel. Önnek, aki tudja, hogy mennyire hasonlít ő az én kedves halottamra, nem kell, hogy fejtegessem az okát.

Marsh elhallgatott. Ő csak igen kevés ember előtt említette Chézyné megható hasonlatosságát elhunyt leányával. Carlsbergné ama kevesek egyike volt; ő tehát egy perczig sem kételkedhetett e sajátságos érdeklődés és e még sajátságosabb ajánlat titkos rugójában.

Ez óriási képzelemmel megáldott nábob egyéniségét, üzletember létére, sajátságos romanticizmus, sőt valami Monte Christoféle fantasztikus idealizmus szíves zománca vontá be.

Azért a báróné nem is kételkedett őszinteségében; mert ő maga elég regényes hajlamu volt, hogy egy cseppet se lepődjön meg e furcsa tapasztalaton. Marsh Dickie rettegett még attól a pusztá gondlattól is, hogy ezen a bájos, szép arczon, — annak az arcznak szakasztott hasonmásán, melyet ő annyira imádott, — erkölcstelen bujaság mocska essék akár Brion, akár más valaki révén.

Hogy azt a szentségtelenítést megakadályozza, a legegyszerűbb, legraktikusabb eszközhöz folyamodott. Ely bárónét még az az ellentmondás sem lepte meg, mely a merész és bizarr amerikai furcsa felfogásában megnyilatkozott. Mint vállalkozó üzletember, egész természetes dolognak találta azt a gazságot, mit Brion pénzbeli ügyekben tanusított; míg ellenben a benne rejelő angolszász a házasságtörés puszta gondolatától is irtózott. És ez a váratlan bizalmas vallomás nem a meglepetés bénító érzetét keltette lelkében, hanem még kinosabb szomorúság borzongott át amugy is izgatott és megzavarodott szívéen. Amint így föl és alá sétáltak a földézetten és erről a dologról beszélgettek, a szép Yvonne galambturbékoláshoz hasonló búgó kacagása ütötte meg a fülét, aki Hautefeuillel vígan csevegett.

Ime ennek a szegény gyermeknek is nagyon vig, derüs napja volt. Pedig az ő boldogtalansága is utban van már és feltartóztathatlanul közeleg feléje abból a kifürkészhetetlen sötét örvényből, a hol sorsunkat kovácsolják.

Ez a benyomás oly ellenállhatlan erővel nehezedett a lelkére, hogy mihelyt Marshtól szabadulhatott, egyenest a fiatal asszonynak tartott és oly gyöngéd szeretettel ölelte meg, hogy a szép Yvonne egyszerre mosolyogva felkiáltott:

— Jaj, de kedves maga, édesem! Milyen igazjóindulattal van irányomban, mióta kegyeskedett

engem felfedezni. Pedig hát, szemrehányás ne essék mondva, jó soká tartott.

— Mit akar ezzel mondani?

— Hát azt, hogy ön ezelőtt nem hitte, hogy abban a bolondos Yvonneban, hóbortos külseje mellett, egy kis jó mag is rejlik. Péter nővére bizony tudta ezt, még pedig régóta.

És a fiatal, szeleburdi asszonyka ez ajkaira feltörő vallomás közben ragyogó, kristálytisztá szemekkel tekintett Ely báróné arczába, melyekből annyi tiszta lelkiösmeret, oly érintetlen erkölcsi tisztaság sugárzott, hogy Ely szive még jobban elszorult. Ez alatt leszállt az éj és az ebédre hívó csengetyü először szólalt meg.

Ely érezte, hogy egy puha kar kapaszkodik beléje, Bonaccorsi Andriana márkiné karja, ki hal-kan suttogta a fülébe:

— Jaj beh kár, le kell menni, hogy ebédhez öltözködjünk. Pedig olyan jó volna itt átálmodni az éjszakát...

— Ugy-e hogy jó volna? szólt a báróné, mig magában azt gondolta: Ez az egy legalább teljesen boldog — aztán hangosan tette hozzá: No, ma ki kell, hogy csipje magát; ez a bucsuebéd, melyben az özvegyi élettől válik. De nagyon izgatottnak látszik, mi lelte?

— A fivéremre gondolok és bánt a lelkiösmeretem. Aztán eszembe jut Corancez is; ő egy

évvel fiatalabb nálamnál ; most persze ez még nem jön számba, hanem tiz év múlva! Ki tudja! Félek a jövőtől.

— Hát ez is, ez is érzi a sors fenyegető ujját, ismételte Ely magában egy negyedórával később, míg a komornája magasra tűzte szép haját, a gyönyörűen butorozott diszteremben, melyet számára ama szoba tőszomszédságában rendeztek be, a hol a halott szobra szunyadt virágos ágyában.

— Minő nyomoruság. És minden embernek kijut a maga része. Marsh lelkét mesés vagyona és lázas tevékenysége mellett titkos bú epezti, melynek nincs vigasztalása. Chézyék gondtalan gyerekek módjára mulatnak, míg fejük fölött borong a vészterhes felleg. Andriana, szívetmarczangoló rettegés és kínos lelkifurdalások közepett, készül esküvőre. Florencze nem biztos abban, vajjon valamikor a szeretett férfiú leszen-e. És mi ketten szeretjük egymást, míg közöttünk rettenetes árny lebeg, melyet ő nem lát, de melyet én látok, látok... És holnap, holnap után, néhány hét múlva, ez az árnyék élő ember testét fogja öltetni, a ki bennünket látni fog, a kit én is látni fogok, a ki majd beszél és megmond neki mindent, mindent...

A fiatal asszony lelkére perczről-perczre növekvő buskomorság fátyola borult, a mint a kápráztató fénynyel megterített asztalhoz ült, mely a legdrágább virágok ama pazar diszében illatozott, a minőben az amerikai pompa rendesen megnyilatkozik.

Páratlan szépségü kosborok bübájos színáryalatu leplet szóttek az abrosz fölé, mintha exotikus, pettyes testü, mozdulatlan szárnyas rovarok raja szállott volna le rája. És illatos kosborok fonódtak a villanyos lámpák köré, melyek a fénymázás mennyezetről lefüggtek. A fantasztikus alaku virágkelyhek dus pompája közepett tizennegyedik Lajos korabeli, mesés értékü ötvösremekök tündököltek, ama Lajos király korából, kit az Ohio Napoleonja Napoleon után legnagyobbba becsült. Marsh ebben a tekintetben is, valamint sok másban, a földijeit jellemző meglepő ellentmondások megtestésült typusa volt.

És a falfaragványok világos árnyalatai, a kitünő kiszolgálás, a borok és az ételek kiváló izletessége, meg az öltözetek választékos fényüzése az egésznek a legnagyobb mérvü tulfinomultság jellegét kölcsönözte; míg künn a mormoló tenger, melyre a tárva-nyitva álló hajóablakon át kilátás nyílt, mozdulatlan tükrével terült el körülöttük, melyre most a holdvilág borult halvány ezüstjének csókos ölelésével. Marsh utasítást adott, hogy a hajó menetét meglassítsák, úgy hogy a csavar hullámzó vibrálása mint zsongó, halk ringás hatott csak az ebédlőbe.

Oly ellenállhatatlan volt ez óra varázsa, hogy valamennyi vendég, daczára a bennük duló titkos nyugtalanságnak vagy szomoruságnak, meghódolt bübájának; első sorban pedig maga a hajó tulajdo-

nosa. O Carlsbergnének magával szemben jelölte ki a helyét, Hautefeuille és Chézy között, hogy Chézynét ültethesse baljára. És el-elcsevegett vele, a leggyöngédebb barátság hangján, amelybe jó-ságos elnézés, apai pártfogás, és valami mondhatatlan, édes-kéjes fájdalom és mámorító ábrándozás vegyült. Az az elhatározás, hogy megmenti ama fenyegető veszélytől, melyről Chézy bizalmas nyilatkozatai révén értesült, olyan jól esett neki, mintha a másiknak, a halottnak, kinek képe közvetlen mellette élt a szivében, kedvében járhatott volna; és ez lecsillapította szüntelen sajgó apai szivének mély sebét.

Derülten kaczagta meg Yvonne hóbortos, pajkos fecsegését, ki enni való csinos volt rózsaszín ruhájában. Gödrös arcocskája, melyet a poharában habzó pezsgő szőke tajtéka rózsás pirra hevitett, még biborosabbra gyult saját bűbájának tudatától, mely a nők legveszélyesebb mámora.

Miss Marsh, ki világos kék ruhájában a fiatal asszony és Chézy vicomte közt ült, a tudásszomjas amerikai nő feszült érdeklődésével hallgatta Chézy fontoskodó előadását a vadászatról, az egyetlen dologról, melyben ő ugyanis mérvadó volt.

Andriana márkiné némán ült a helyén; hanem szerelmes szivére jóleső melegséget árasztott környezetének derüs harmoniája; szelid kék szemének színárnyalata vetekedett a drága türkisz ékszerrel, mely a csodaszép velencei szőke

asszony hófehér ruhájának kelyhéből kibontakozó alabastromnyakát diszította; és édes mosoly verőfénye ragyogott fel arczán, amint így nyugodtan merengett el a csábító jövő képein.

E perczben megfélekedezett ama fenyegető sötét veszély fellegeiről, melyekkel fivére rémitő durva jelleme ijesztgette, megfélekedezett szép jegyesének netáni jövőbeni hűtelenségeiről; és felhevült képzelme nem látott mást, mint annak a férfinak mélyreható tekintetét, kéjes érzéki ajkait, és enyelgő szerelmes hizelgését, a kihez a yacht öt perczről perczre közelebb, mind közelebb viszi, lassan de biztosan, kinek néhány rövid óra múlva a neje lesz és kit azután önvád nélkül szabad szeretni.

Hogy ne ragadt volna a levegőben lapangó feledés ez ittasító, kéjes mánora Ely bárónéra is? Hisz imádott szerelmes kedvese mellette volt újra, egészen a magáénak tudta őt és ez ránézett üde, ifju szemeivel, a melyekben Ely annyi szerelemmel vegyes tiszteletet, annyi sovár vágygyal páros, félénk tartózkodást olvasott. És beszélt hozzá; olyan szavakat suttogott a fülébe, a melyeket ugyan mindenki meghallhatott volna, de oly gyengéd remegő hangon, amelyen csak hozzá szólott. Ely eleintén felelt Péter szavaira, aztán elhallgatott. Szive mélyéből a szenvedély oly ellenállhatatlan hullámáradata szökött fel széditőn a lelkébe, mely minden más érzelmét és gondolatát elborította, elöntötte. Mit nyomott most a latban a jövőtől

való félelmetes rettegés, mit a multak lelki-furdalásai, Péter közvetlen jelenlétével szemben, akit látott, kinek érezte a szive dobogását, a keble pihégését, a teste remegését, az agya gondolkodását, az egész énjének élettől meleg, lüktető leheletét?

Az ebéd elején térdeik egymást érintették és mindketten a szemérem felgyuló szégyenérzetével hamar visszahúzódtak; mintegy restelve e bizalmas surlódást, melyet a buja kicsapongás szánt-szándékosan keres. Hanem két szerető szivben oly hatalmas, ellenállhatatlan erő rejlik, a mely minden valódi és álszégyen felett győzedelmeskedik. Ez rákényszeríti őket arra, hogy egymáshoz mind szorosabban simuljanak, egymást átkarolják és összefonódva azokban az édes szerelmes enyelgésekben és ölelésekben kéjelegjenek, melyek oly undorítón aljasak, ha színleltek és kiszámítottak; de elbűvölőn édesek és romantikusak, ha őszinték, ha az a megmagyarázhatlan ösztön sugallja, mely a szerelem legkisebb jeleiben is megnyilatkozik.

A lábuk egy perczig találkozott az asztal alatt. Egymásra néztek. És egyiknek se volt elég bátorsága arra, hogy visszahuzza. Egy másik pillanatban meg, midőn Hautefeuille egy semmit mondó frázisba ügyesen beleszótt valami gyöngéd emlékeztetést cannesi szerelmes bolyongásaira, Ely oly ellenállhatatlan szükségét érezte annak, hogy szerelmesen megczirógassa, hogy az egyik piczi lábáról levetette az apró félcipőt és meg-

szoritotta a selyemharisnyán át is meleg, rózsás talpával a fiatal ember lábát. Ujra összenéztek. Péter e bizalmas, kéjes élettől lüktető érintésre elsápadt. Oh! hányszor emlékezett vissza később e perczre és megbocsátotta kedvesének mind azt a kínos szenvedést, a mit akaratlanul okozott szerelmes lelkének, annak az isteni szépségnek emlékéért, a melytől arcza e perczben átszellemült.

Oh minő isteni, elbűvölő szép volt! Szemére kéjes bágyadtság fátyola borult. Félig nyitott ajka mohón szívta be az illatos levegőt, mintha haldokolva fulladoznék. Hattyunyakának bámulatos szép gömbölydedsége nyakláncztól meg nem bontott, ingerlő szépséggel, fedetlenül bontakozott ki derekából; és vállának, meg keblének gyönyörű körvonalai észbontón domborodtak ki fekete ruhájának mély kivágásából, melynek tompa fekete szine alabastrom arcbőrének vakító fehérségét emelte. Ruhájának fekete selyemkelyhéből bőre virágszirom üdeségével fehérlett és barna hajában, mely egyszerüen kontyra volt tűzve, szép, hosszudad fején egyetlen egy drágakő, egy bibortüzű, piros rubin szikrázott izzómelegen mint valami vércsepp.

Oh hányszor idézte fel őt Péter később a lelke elé, e percz mámorító szépségében! Hányszor látta őt maga előtt, a mint ebéd után mellette állt a hajó fődélzetének párkányzatára támaszkodott és merengve gyönyörködött a csillagos, magányos

éjszakában, tekintete majd a tengert kereste, melynek hullámai habbá verődve, fel-felcsaptak, meg újra összeomlottak és sóhajtvá csobogtak a mély sötétségben; majd az eget, melyen a csillagok némán nyüzsgő hemzsegése szikrázott; majd meg a szeretett férfit, kinek önfeledten azt suttogta a fülébe: »Szeretlek. Oh szeretlek«.

Nem igérték egymásnak semmit. És Péter nem kérte őt esdekelve, hogy legyen az övé, egészen az övé; de azért ő mégis tudta, oly biztosan és megmásíthatlanul, mint azt, hogy e perczben nincs körttük más mint a tenger és az éj, meg a csillogó ég; hogy itt a várva várt óra és hogy a hold csókjában kéjesen vonagló tenger, a csillagok ragyogásától fényzőnbe vont ég és az enyhe szelőlöktől át lengett éjszaka titkos nászúk mystikus ünnepevényének tanui lesznek. És midőn aztán késő éjjel, a mikor már mindenki mélyen aludt a hajón, lábujjhegyen sompolygott Ely szobájába, oh minő mámorító, édes pillanat volt az, melynek emléke mindhalálíg kísérendi, midőn Ely karjaiba zárta őt és szívére ölelte, hogy onnan hajnalig el ne bocsássa többé. Egy csipkeernyős lámpa halovány tompa fénye világította meg a kabin ama homályos zugát, hol egymás karjaiba borulva nyugodtak.

Ez a tompa fény ép elég világosságot árasztott rájuk, hogy a mámortól kábult szerelmes kedvesének isteni szép arczát lássa a hófehér csipkehabos vánkoson pihenni; hogy lássa leomló hajá-

nak sötét hullámai közül szerelmes kéjben izzó szép szemét kivillanni . . . Mindketten hallgattak, a szivüket megdobogtató izgatottság sulya alatt mintegy roskadozva; és az éj mély csendjében nem hallottak semmi neszt, csupán szerelmük könyes sóhajait, melyekbe csak a tovasikló hajó tompa zakatolása és a hajó orrát meg-megcsapkodó tengerhullám rhytmikus csobogása vegyült; ennek a hosszantűrő, elnéző tengernek bünrészes csobogása, mely első szerelmi gyönyörüket kéjes mámorba ringatta és elaltatta, nyugodt, mozdulatlan ölének zsongásával, mely a vihar közeledését érezte.

VI.

Reggeli négy óra volt, midőn Péter a felejtethetlen éj kéjes virrasztása után ismét a saját kabinjába került. De lelkére nem az örömet követő szomorúság fátyola borult, melyet a gyakran idézett közmondás emleget; hanem ama komoly, örömteljes meghatottság, mely az abszolút boldogság mámoros hálája és legbiztosabb jele annak, hogy a férfi a nőt igazán szereti-e. Hiába igyekezett aludni. A boldogság kéjes borzongása ébren tartotta, mintha benső énje attól félne, hogy álmában elvész a valóság e tudata, mely oly teljesen hasonlít előbbi álmaihoz, mely oly mámorító, oly önkivületebe ejtőn szép és édes, hogy majd megőrjítette

őt észbontó boldogságával. Mihelyt a hajnal a kabinablakon átféhrlett, rögtön felkelt és felsietett a fedélzetre. Marsh Dickie ébren volt már és a tapasztalt tengerész fürkésző tekintetével vizsgálta a tengert és az égboltot.

— Ejnye, francia ember létére ön valóban meglep! szólt Marsh, midőn Hautefeuille hozzá csatlakozott. Már sok francziát vittem a hajómon. De ön az első, a ki ily kora hajnali órában fölkel volna. Pedig tengeren ez a legkellemesebb idő. Szívja csak magába, kérem, azt a szellőt, mely a nyilt tenger felől megcsapja az arcunkat. Ha az ember ezt az oxygent a tüdőjébe szívta reggel, tiz óra hosszát szakadatlanul tud dolgozni Hanem az ég kissé aggaszt, tette hozzá. Nyolcz órakor érhetünk csak Genuába és addig lesz alkalma a Jennynek a habokon kitánczolni magát . . . Sohse értettem azokat a yacht tulajdonosokat, kik a barátjaikat meghivják az ilyen tengeri bajnak, pamlagon való hánykolódással és gyomoreruptiókkal vegyes multságaira Hisz négy óra alatt is megtehettük volna az utat Cannesből Genuába; de én azt gondoltam magamban, hogy jobb lesz, ha a kikötő zajától távol aluszszák át az éjszakát. . . A légmérő nagyon magasan állt. . . Sohase láttam még, hogy ily hirtelen esett volna.

És valóban az égbolton, mely egész nap és egész éjjel oly átlátszó, tiszta derüben ragyogott,

egyszerre nagy, sziklabérczként tornyosuló fellegek domborultak. Fekete felhőgomolyok sötétlettek fel a látóhatár szélein, mozgó hosszú vonalakká megnyulva, melyek egymást kerülni látszottak. A szürke ködfátyolból szőtt függönyön halványon szűrődött át a napsugár. A tenger még mindig csendesen terült el; de nem volt már oly mozdulatlan és tükörsima mint azelőtt. A víz színe sötét, átlátszó, fenyegető, tompa ólomszínüvé fakult. A szellő mind hűvösebbre vált; míg egyszerre csak viharos szél borzongott végig az egész holt vitzükron. A szél érintése előbb reszkető borzongást keltezt a sima hullámtükron; aztán ezer meg ezer mind mélyebb barázdát szántott föl rajta; míg végre megszámlálhatlan kis apró hullám csapott fel, melyek hófehér habpermeteggé tornyosultak.

A hullámok zúgó forrongása hófehér reszkető habpelylepelével borította az egész sima tükrot és óriási habzó és pezsgő forrataggá változtatta a tengert, melyen a yacht villámsebesen száguldott tova, majd jobbra majd balra megbillenve, mint ügyes uszó, ki az árral játszva megküzd.

Nem messze keskeny földnyelv nyult ki a tengerbe, melynek legvégén, egy romban fekvő kolostor mellett, hófehér világító torony meredt a légbé. Halvány ezüstszinben fénylő olajfák lomb-sűrűsége, melyből mosolyogva kandikáltak ki a tarkára festett nyaralók, vontá üde, életteljes zománczba ezt az előfokot, melynek sziklás talapzata

számtalan apró zátonyra daraboltan sötétlett a tenger hullámaiból.

Ez a portefinoi előfok, mely arról híres, hogy I. Ferenczet a páviai csata után itt tartották fogva. A yacht oly közvetlen közel siklott el az előfok mellett, hogy Hautefeuille hallotta a tenger hullámainak morajlását, melyek a sziklákon megtörttek. Az előfokon túl újra mozdulatlanul és simán terült el a tenger mint az elébb, a liguriai partvidék hosszú vonala mentén, mely Chiappától és Camoglitól Reccón, Nervin és Quintón végig egész Genuáig elnyulik. Az egymás fölé terráshalakulag, lépcsőzetesen tornyosuló dombok, melyek az Apenninek nyulványait képezik, fűgefákkal és gesztenyefákkal beültetett lejtőkkel, magas, tarkára befestett falusi házaikkal és a hullámok mentén kigyózó keskeny partvonalakkal, vadregényes színezetet adtak e partvidéknek, mely az üzletember és a szerelmes lelkében egymástól teljesen elütő benyomásokat keltett. Mert az üzletember lenéző megvetéssel szólalt meg:

— Még egy kettős sinü vasutat sem tudtak ezen a partvidéken építeni!.. Nem, az már nehéz munka az itteni embereknek, túlhaladja az erejüket!.. Bezzeg otthon Marionvilleben az én vasutamnak négyes sinvonala van és ott egészen más alagutakat kellett átfurni.

— Ugyan kérem, még ez is felesleges, felelt Hautefeuille, az ép arra robogó gőzmozdonyra mu-

tatva, mely hosszú füstfellegeket eregetve, tova dübörgött a partvidék hosszán. Mire valók a régi országokban az új találmányok? Hogy lehet ilyen környezetben, folytatta hangosan gondolkodva, ezen a csodaszép Riviérán létküzdelmet, ernyedetlen, fáradhatlan törekvést és munkálkodást képzelni? A Provencze és Olaszország két oázis az önök óriási gyári sivatagjuk közepett. Tartsák hát tiszteletben! Hisz utóvégre kell a költőknek és a szerelmeseknek is egy csendes kis zug; meg mindazoknak, kik érzelmeikben boldog és senkinek sem vétő életet akarnak élni, kik csendes magányról álmodoznak, a szeretett lény társaságában, a természet örök szépségei közepett. Oh minő üde, izgalmat csillapító, balsamos egy reggel ez!

E rajongó önkivület extázisa, mely a fiatal embert arra bírta, hogy az amerikai realiztikus megjegyzésére lyrai ömlengéssel válaszoljon, meg se érezve az ebben rejlő komikus ellentétet, egész nap eltöltötte Péter lelkét. Sőt óráról-órára fokozódott, a mint a Jenny utasai lassanként felszállingóztak a fedélzetre és utolsónak Carlsbergné is bágyadtan és haloványan hozzájuk csatlakozott.

Szemében az a félelemmel vegyes gyöngéd-ség ragyogott, mely a szerelmes nő tekintetének oly megható lágyságot kölcsönöz az első szerelmes ölelésre virradó reggelen. A nő lelke ilyenkor mély megilletődéssel néz elébe ez újbóli találkozás per-

czének, a midőn szerelmének és boldogságának jövődöbeli sorsát a szeretett férfi arczában fogja olvashatni. Mert a midőn egészen és osztatlanul megadta magát a szeretett férfinak, nem adta neki ezzel szerelmének soha jóvá nem tehető bizonyítékát, szerelmének ama legcsalhatatlanabb jelét, melyet a férfi durva érzékisége leginkább sovárog és legkevésbé tisztel? . . . Hátha már megunta az első szerelmi mámorból való felocsudás perczében a szerető nőt, kire nézve énjének végleges, legosztatlanabb és legteljesebb odaadása egy édes álom kezdete, a viszonzott szerelem titokzatos birodalmába való első behatolás! Ha tán kevésbé találná őt tisztelni a neki föláladozott női szemérem, sőt még a karjaiban élvezett kéjes mámor miatt! Ha arczán nem olvasna egyebet, mint a diadalmában gyönyörködő férfihiúság győzelmes örömét, midőn ő a legforróbb hálás köszönetnek szemében és szívében izzó lángjával, a hangjában reszkető szerelmes alázat remegésével közeledik feléje! Oh minő jóleső melegség járja át ilyenkor a nő testét és lelkét, hogy felujul benne az átélt gyönyörök kéje, ha első pillantásra meggyőződik róla — mint most Carlsbergné — hogy kedvese lelkén is ily néma elfogódott izgatottság reszket át, hogy ő ép oly gyöngéd, ép oly szerelmes, ép oly tapintatos, mint a milyen azelőtt volt.

Az érzelem e gyönyöríttasan tapasztalt rokonsága oly mély, egész valóját átható boldogság

mámorába ringatta az érzékeny Elyt, hogy térdre szeretett volna borulni Péter előtt; az a jóleső tapasztalat, hogy a szeretett férfi olyan, a minőnek ő ohajtotta, imádatszerű rajongással töltötte el iránta. És midőn később ismét egymás mellett ültek, mint az előtte való nap és nézték, mint bontakozik ki előttök a tengeröböl, mint emelkedik ki a büszke Genua a habok öléből, a fiatal asszony megszólalt:

— Olyan vagy te is mint én? Te is sóvárogtad-e a viszontlátást és te is reszkettél-e tőle, mint ahogy én sóvárogtam utána és féltém tőle? És a te lelkedben is dúlt-e az a félelem, a mely az én szíveimet marczangolta, hogy meg kell majd bűnhödnünk nem sokára e nagy boldogságért? Érezted te a válság kikerülhetlen közeledését? Midőn felébredtem és megpillantottam a fellegekbe borult eget, és az ólomszürke tengert, fagyasztó borzongás, kinos sejtelem reszketett át egész valómon... Azt hittem, hogy mindennek vége van, hogy te nem vagy már az én »Napsugár« herczegem.

Ely Péternek ezt a dédelgető nevet adta volt, mert ő azt állította, hogy az ég mindig verőfényesre derül, valahányszor neki légyottot adott és aztán ellenállhatatlan, hizelgő, elbűvölő gyöngédséggel tette hozzá:

— Oh minő gyönyörűség volt az, hogy e rettegő félelem után ugyanolyannak találalak ma is, mint amilyen tegnap voltál; nem, nem tegnap — mint a milyen ma voltál.

És oly elbűvölő, pajkos és ábrándos, kéjes és bájos mosoly vonult el ajkain, midőn e gyengéd célzással arra emlékeztette, hogy még csak rövid néhány óra előtt váltak el; hogy a fiatal ember önfeledten ragadta meg a báróné szép vállaira hanyagul vetett skót köpenyegnek szélben lobogó szélét és szenvedélyes csókot nyomott rá, megkoczkáztatva azt, hogy ez áruló cselekedetet a feléjük tartó Chézyék vagy Marsh Dickie észre találják venni.

Szerencséjére ugy az amerikainak mint vendégeinek figyelmét csupán a mind világosabb körvonalakban kibontakozó gyönyörű város kötötte le. Hatalmas sziklaköröndje közepett ott bontakozott ki előttük Genua, kettős kikötőjével és hajóinak óriási, sűrű árboczerdejével, megszámlálhatatlan házainak kápráztató tömkelegével, melyek mind a fensikon épülve, sűrűn egymás mellé simulva borították az egész látóhatárt. Szűk kis utczák, csupa apró közök ugyszólván, melyek mind lejtősen meredekültek alá, derékszögben metszették a házak egymáshoz sorakozó tömbjeit, melyeknek hajdan élénk, tarka színűre festett homlokzatait az eső rég lekoptatta és fakóra mosta, míg a perzselő nap-sugár szinehagyottra perzselte őket. De azért e fakó házak mégis mindjárt első pillantásra a pompa és a fantasztikus izlés városára vallottak, a hol remek paloták nyulnak az égbe, melyeknek széles terraszait ritka virágok és értékes szobrok diszitik; a

hol szebbnél szebb nyaralók szakadatlan sora vonul el gyöngyfűzérként az egész part mentén, itt egy kis teleppé — a külváros egy külön kis külvárosává — csoportosulva, amott a kertek elszigetelő zöld rengetegekben egymástól elkülönítve. És Marsh látcsövén át egymás után ráismert a palotákra és nyaralókra, aztán udvariasan nyújtotta át látcsövét a szép Chézynének és férjének.

— Erre jobbra van, Pier d' Arena, Cornigliano és Sestri, balra San Francesco d'Albaro, Quarto Quinto, Santa Mario Ligure, a Gropallo villa, a Serra nyaraló, a Croce nyaraló.

— De kedves kommodóre, szólt Chézyné nevetve, hisz ez még egy mesterséggel több, a mivel megkeresheti a kenyerét az emlegetett, esetleges csődbekerülés napján. Beállhat tengeri kalauznak.

— Már én olyan ember vagyok, felelt Marsh, ha valami vidéket látok és nem tudom megnevezni az egyes pontjait, az ép olyan, mintha nem látnék semmit.

— No hiszen, akkor mi egy cseppet se hasonlítunk egymásra, szólalt meg Chézy. Ugy, amint engem itt lát, én sohasem tudtam eligazodni a térképen hanem az egy cseppet se gátolt abban, hogy isteni élvezetet ne találjak az utazásban. Higyje meg, kedves Dickie, nekünk magamforma embereknek van igazunk; hisz arra valók a tengeren a tengerészek és a szárazföldön a kocsisok, hogy tudják az utat.

Mig a hajó elő részén szerelmes ömlen-
gésekkel és jellemző megjegyzésekkel vegyes tár-
salgás folyt, az alatt Marsh Florence a hajó hátulsó
részén iparkodott Bonaccorsi Andriana lelohadt bátor-
ságát újra föléleszteni. A jövődöbéli Corancez vi-
comtesse a városnak hátat fordítva, a hajó nyomában
hullámzó habos barázdákra szegezte a szemét.

— Érzem, érzem, tudom, sohajtotta szomoruan,
hogy Genua nekem bajt hoz! »Genova prende e
non rende,« tartja nálunk a közmondás...

— Az igaz, felelt Florence, Genua meg fog
fosztani a Bonaccorsi névtől és nem fogja azt többé
visszaadni; ezzel aztán beteljesül a közmondás. Ha-
nem nekünk amerikaiaknak, az Egyesült Államok-
ban, van egy másik híres példaszónk, melyet Lin-
coln elnök gyakran idézett. Jól tennéd, ha egy-
szersmindenkorra megjegyeznéd magadnak. Az sok
minden gondodnak és nyugtalanságodnak elejét venné.
Nem valami aromás és eszthetikus, különösen ha
— mint itt — házasságra alkalmazza az ember, ha-
nem nagyon mély jelentőségű. »Dont trouble you, how
to cross a mudcreek, before you get there«. Ez magya-
rul annyit jelent, hogy »sohse aggódjál előre azon,
hogy fogsz átgázolni egy pocsolyán, míg oda nem
jutottál.«

— Hanem ha Herbert lord megváltoztatta
a szándékát és a Dalilah a bátyámmal együtt itt
kötött ki? Vagy ha Chézyék azt akarják, hogy
kisérjük el őket? Vagy ha Fregoso herczeg az

utolsó perczben visszavonja az ígéretet és nem bocsátja rendelkezésünkre a kápolnáját?

— Vagy ha Corancez az oltár előtt nemet mond? szakította félbe Florence a márkinő aggályait. Vagy ha hirtelen megnyilik a föld és elnyel bennünket . . . Ugyan kérlek, a Dalilah egész nyugodtan ringatódzik Bástia vagy Calvi kikötőjében. Nagybátyám és Chézyek első dolga lesz, hogy öt-hat angol és amerikai yachton tesznek látogatást és bolondság volna föltételezni róluk azt, hogy ezt az élvezetet feláldozzák a genuai muzeumokban és templomokban való tudományos látogatások kedvéért, amelyeket mi napirendre kitűztünk . . . Minekutána pedig az öreg herczeg Fortunatónak kötelező ígéretet tett, hát mért változtatná meg egyszerre a szándékát? Annál is inkább, mivel ő és az abbé ur 1859-ben együtt voltak a börtönbe zárva. Hisz nálatok olaszoknál szent mindaz, ami a Resurgimentóval, az ujjászületéssel kapcsolatban van, Azt te jobban tudod még mint én . . . Én csak egyetlen egy eshetőségtől félek, tette hozzá derüs mosolylyal, hogy az a Fregoso herczeg képcsarnokának legszebb képeit és szobrait el ne adta legyen valamelyik honfitársamnak. Mert ezek a telhetetlen kalózok mindent összeszednek. Egyetlen mentségük az, hogy nemcsak pénzük van, hanem jó izlésük is, és hogy műértők. Elhinnéd, hogy a marionvillei kollegiumban a régészet tanárnője ép ennek a Fregoso

gyűjteménynek a fényképein magyarázta meg nekünk a Phidias előtti görög szobrászatot?

*

— Nos, kérdé Marsh Florence két órával később, igazam volt? Utadba akadt a példaszó »mind creekje?«

Tényleg úgy folyt le minden, ahogy tervbe vették. Chézyek és Marsh Dickie utnak indultak, hogy a molóban csoportra verődött hajkorák felett szemlét tartsanak. Navagero egy sürgönye, melyet a hajó fedélzetén kézbesítettek nővérének, tudtul adta, hogy a Delilah szerencsésen ért a corsikai partokra. És most egy kibérelt nagy landau fogadta puha ölébe a szerelmes márkinét, Marsh Florence, Carlsbergné és Hautefeuille Péter társaságában, hogy őket abba a palotába vezesse, a hol Corancez várakozott rájuk. A kocsi a szűk lejtős utczákon völgynek haladva, a márványból épült antik házak tarkára festett homlokzatai mellett robogott el, melyeknek büszke oszlopsorai mindeütt a félig nagyuri, félig kalózkereskedő lakosság fényűző dús gazdagságát hirdették. És a szűk folyosóknak nevezhető utcákban, melyek lejtősen meredekültek alá és kanyarodtak a part felé, egy folyton izgó-mozgó, kiabáló, lármázó, kézzel lábbal hadonázó embertömeg nyüzsgött. Daczára a meglehetősen hüvös, metsző levegőnek, a három nő azt akarta, hogy a kocsi maradjon nyitva, hogy ők a zsidongó tömegben, a pompás tarka, fakó házak-

ban és a festői öltözetekben gyönyörködhessenek. Midőn Miss Marsh az előbbi bátorító megjegyzést sugta a márkiné fülébe, Andriana megilletődött mosolylyal válaszolt.

— Igazad van, most már nem félek és kezdem hinni, hogy nem álmodom. Pedig ha valaki azt mondta volna, hogy én veletek egy szép napon a Piazza delle Fontana Morosen végig fogok kosikázni, még pedig ilyen cél felé, a mely felé most tartunk! Jaj, Uram Jézusom, itt van Corancez! Micsoda vigyázatlanság!

Valóban Corancez volt az, ki a híres piazza és az antik Via Nuova szegletén állt, melynek neve ma Via Garibaldi, és a hol Alessi Galea, Michel Angelo tanítványa, egymásután építette a Cambiaso, Serra, Spinola, Doria, Brignole, Sale és Fregoso palotákat, ama nagyszerű építkezési remekműveket, melyek egymaguk is eléggé igazolják a Genova superba melléknevet, melylyel Genua gögös polgárai megtisztelték városukat. Ámbár tényleg vigyázatlanság volt Corancez részéről, hogy a népies utcán ödögött, a hol minden perczben ki volt téve annak, hogy valami földijével találkozik, a hevesvérű provencál nem tudta magát tovább türtőztetni.

Ő ugyanis oly életbe vágó játszmát játszott, hogy ez egyszer az ideges izgatottság fölül kerekedett a higgadt, józan ész nyugodtságán is, ebben a rendesen oly megfontolt, délszaki emberben, még ki szaturálva volt a türelem ama isteni adományával, melyről

a genuai bizalmas példaszó azt tartja, hogy »aki be tudja várni az időt, garasával veheti a hizlalt fenyőmadarat« és a melyre mi poétikusabban azt mondjuk: Türelem rózsát terem.

Midőn egy küldöncz hirül hozta, hogy a »Jenny« megérkezett, rögtön elhagyta biztos rejtékhelyét, a Fregoso palotát, hogy meggyőződjék róla, vajjon tényleg megérkezett-e a menyasszonya és midőn ráismert a feléje robogó landauban Bonaccorsi márkiné szép szőke hajára, a vér sebesen lüktető, forró árama tódult a szívébe és gyerekes örömmel szökött fel a kocsi-hágcsóra, be se várva hogy a lovak megálljanak. Csak ép annyi időt vett magának, hogy kezet csókoljon a menyasszonyának, hogy egy pár szivélyes szóval üdvözölje Carlsbergnét és Miss Florenczet és megköszönje barátjának az eljövetelében megnyilatkozó baráti szeretetet; aztán rögtön szokott szóbőségével és páthoszával elmondta két heti számkivetésének történetét.

— Don Fortunató Lagumina és én már testi-lelki jó barátok vagyunk . . . No hiszen majd látnak önök egy furcsa kis emberkét, magas abbékalapjával és bő nadrágjával. . . Ugy-e márkiné? Már engem »figlió mio«-nak nevez. . . És téged imád, Andriana. Egy ötvennyolcz szakaszos nászkarment irt a tiszteletedre. . . Pedig hát valóban nagy áldozatot hoz azzal, hogy előző polgári egybekeléstől eltekintve, ránk adja az egyházi áldást. Mit szólna ehhez Cavour gróf, kinek arczképét és botját szent erek-

lyeképen magával hordja? Az ő Cavourja meg az ő márkinéja! Az ő márkinéja meg a Cavourja. . . . És a kettő közül ő a márkinét választotta. Ezt ugyan nagyon természetesnek találom. . . . Hanem addig nem mer majd ránézni sem Cavour arczképére, sem a botjára, míg mi ketten eleget nem tettünk a polgári törvény követelményeinek Megesküdtem, hogy az egész csak néhány napi késedelem . . . és aztán Paolo herczeg is megnyugtatta. Az is egy érdekes típus . . . Majd meglátjuk a muzeumát, meg a gyűjteményének kedvencz darabjait. . . . No, de már megérkeztünk.

A landau egy magas kapu előtt állott meg, melynek márvány perisztyluma ép oly élénk színűre volt festve, mint a jobb és baloldali szomszéd paloták homlokzatai. Az első emeleti erkély nagy párkányzatán egy óriási kőből faragott ősi czimmeren a Fregoso család három csillaga diszlett, melyeket hajdanában az egész Földközi-tengeren ismertek, midőn még a nagy köztársasági hajók a pisaiak, velenceiek, katalaniak, francziák és törökök ellen harczoltak. Egy zömök portás, kinek hosszan leomló, de pecsétes egyenruhájának gombjain a család czimere be volt vésve és ki egy hatalmas ezüstgombos bottal járt, bekísérte az érkezőket a lépcsőház óriási boltozatába, honnan tág lépcső vezetett az emeletre. A háttérben egy nagy narancsfákkal teleültetett kert árnyas sűrűsége

zöldelt, melynek örökzöld lombozatából megannyi aranyalmaként tündökölt a megérettillatos gyümölcs; míg a törzsek mögül egy mesterséges barlangot meg lehetett különböztetni, hol óriási mérvű antik istenszobrok fehérlettek. Nehány ódon sárkophag diszította a bejáratot, mely az ódon olasz paloták szokott pompájának és hanyatlásának jellegével birt. Hány nemzedék taposta már a lépcső elkoptatott fokait, mióta egy rég elfelejtett genialis festő a domborművű mezők sárga alapjából kifehérlő hószin diszitményeket készítette? Hány vendég haladt fel rajtuk, kik ama távoli gyarmatországokból kerültek Genuába, melyekkel a köztársaság állandó kereskedelmi összeköttetésben állott. Hanem három évszázados fennállása óta bizonyára soha sajtáságosabb kis csoportot nem látott az ódon palota, mint ezt a velencei delnőt, ki egy amerikai nábob yachtján érkezett ide Cannesból, hogy egy tönkrement barbantanei nemeshez menjen nőül és kinek kísérete egy fiatal amerikai nőből és egy morganatikus osztrák főhercegnőből áll, ki viszont szeretőjét, egy egyszerű, vidéki származásu, tősgyökeres francia ifjút hozta magával.

— Az én lakodalmam nem banális mindennapi esküvő ám, mit? Azt csak megengeded? sugta Corancez Hautefeuille fülébe, míg tekintete végigsiklott az előrebocsátott három szép asszonyon.

A két fiatal ember nem látta egymást ama cannesi reggel óta, midőn együtt tekintették meg

a »Jenny«-t. És az éleslátásu, ravasz Corancez találkozásuk első pillanataiban Péter kézszerítésében és tekintetében rögtön némi önkénytelen megnyilatkozó, zavarodott elfogultságot tapasztalt. Marsh kisasszony és a márkiné jelenléte a hajón egy cseppet se zavarták meg az ifju szerelmes kéjes boldogságát; ámbár ő egy perczig se kételkedett abban, hogy ezek rég tisztában vannak az ő érzelmeivel; de viszont érezte azt, hogy kegyelettel viseltetnek szerelme iránt. Hanem mihelyt tekintete Corancez fürkésző tekintetével találkozott, kéjelmetlen érzés nyilallott át lelkén.

»Megtörtént«, gondolta magában a kitünő emberismerettel megáldott, fiatal vőlegény az előzékeny bűnrészesség önkénytelen ösztönével és barátjának öröme növelte saját örömét; barátjának boldogsága fűszerezte saját boldogságát. A legnagyobb gyöngédséggel halmozta el barátját és elárasztotta szeretetteljes hizelgéseivel, hogy eloszlassa a bizalmatlanság fellegét, melyet csalhatatlan szimatja rögtön megérezett barátja magaviseletén...

— Ez a lépcső sikkesebb mint a polgármesteri hivatal lépcsője... és az is nagyon jóleső és felemelő tudat, hogy olyan jó barát tanuja az esküvőmnek, a milyen te vagy. Nem tudom: mi van az életben számunkra fenntartva; nem tudom, mi sors vár reánk és nem is akarlak nagyhangzásu hálálkodásokkal untatni; hanem bármilyen körülmények között emlékezzél meg arról, hogy barátságodnak e

mai tanujele után bármikor bármit kérhetsz tőlem . . . No, no, tudom, ismerlek! Hisz volt az egész dolognak sok mindenféle apró mellékkörülménye, a mi a te finom érzésedet, és a te szigoru lelkiismeretességedet bántotta. És mégis tultetted magadat mindezen, egy régi barátod kedvéért, a ki pedig nem is Olivier du Prat . . . Ugy-e, hogy a menyasszonyom gyönyörű szép ma reggel? . . . De csitt, suttogta halkán, itt van az öreg herczeg maga, don Fortunato Lagumina társaságában. Figyeld meg jól és hallgasd meg a szavait, érdemes!

A lépcső legfelső fokán, egy magas üveglablaku folyosó ajtajának küszöbén, valóban két aggastyán jelent meg. Első tekintetre azt hitted volna, hogy mindketten Longhi valamelyik ódon festményének keretéből váltak ki, melyen a híres művész a régi Olaszország jóságos, festői fiziognomiáit örökítette meg teremő ecsetének hű és könnyed vonásaival. Az egyik Lagumina ábbé volt, egy nagyon vézna, kicsi emberke, kinek csontsoványságu lábszárai körül bő ránczokban lefityegő nadrág és selyem harisnya libegett, míg pupos testén hosszú papi reverenda omlott alá. Elfogultan, zavarodottan dörzsölte a kezeit, jóságos fejbólintással üdvözölve az érkezőket; és arczkifejezése annyi lelki finomsággal volt szaturálva, annyi intelligencia sugárzott belőle, hogy a ki ránézett, megfélekedezett aránytalan nagy orrának és fogatlan szájának ijesztő rútságáról és csak e szellemi

szépség sugaras kifejezésében gyönyörködött. A másik Fregoso Paolo herczeg volt, annak a nagyuri nemesi családnak legdicsebb utódja, melynek országszerte ismeretes hőstettei Genua külháborúinak aranykönyvében és belviszályainak érczlapjain egyaránt fel vannak jegyezve.

A herczeg a családjában hagyományos Paolo nevet a híres Fregoso érsek legendáris emlékének köszönhette, ki miután száműzték volt szülővárosából, mint kalóz czirkált soká a tengeren. E sajátságos ősz utolsó dédunokája széles vonású óriás volt, kinek kifejezésteljes arcában izzó, fekete szempár lángolt, míg kezeit és lábait a köszvény görbitette meg.

Majdnem kétrétre hajlott, kopott, elfakult kabátba bujtatott, és egy kaucsukvégű botra támaszkodó hatalmas alakja, minden izében a hajdani dogék utódjára vallott. Azon a mély, tompa, öblös hangon beszélt, melyben az igen előre haladott kor ép testi ereje megnyilatkozik. A főherczeg nyolczvanhét éves volt.

— Bocsánatot kérek, hölgyeim, hogy elébük nem jöhettem ezen az ördögös lépcsőn, és hogy illően nem üdvözölhettem, mint ahogy kötelességem lett volna. Remélem, azért nem fognak hitelt adni annak a csipős gunyversnek, melyet toskánai ellenségeink szélnek eresztettek és mely azt tartja: Genuában nincs a levegőnek madara, nincs a tengernek hala, nincs a hegyeknek erdeje, és nincs a férfiakban udvariasság.

— Amint tetszik látni, vannak madaraink, e szavaknál az ablak mellett elsuhanó sirályokra utalt, melyek zsákmányra lesve rajzottak a kikötő fölött... És remélem, lesz alkalmam, ha önök azzal tisztelnek meg, hogy nálam reggeliznek, hogy bebizonyítsam önöknek azt, miként a genuai márnák fölérnék a livornoiakkal. Ha megengedik rögtön egy másik csarnokba kísérem önöket, a hol kandalló is van és a fa, mely abban a kandallóban patog, a saját nyaralóm erdőiben vágatott. Nekünk korcs utódóknak az ilyen zord, északi szelek mellett tüzre, jó meleg tüzre van szükségünk, ezekben az óriási csarnokokban, a hol az apáink egy scaldinóval beérték. Mert az udvariasság és vendégszeretet legelső követelménye az, hogy vendégeink egészségére legyünk tekintettel! Méltóságos báróné, méltóságos márkiné, kisasszonyom!

És ő a lovagiasság ünnepélyes, szertartásos fessségének és a világi könnyedségének sajátos vegyülékével mélyen hajtotta meg magát mindahárom hölgy előtt, bár egyiküket] se ismerte...

— Az abbé ur lesz oly kegyes és fogja önöket kalauzolni. Én meg legutoljára maradok és önök után fogok botorkálni, mint valami szegény, szerencsétlen gancio di mare. — Ugye, ezt az idomtalan, szájalomraméltó állatot nevezik önök francziák ráknak? tette hozzá Corancez és Hautefeuillehez fordulva, kiket udvarias kézmozdulattal előrebocsátott, hogy ő, maga szegény, nyomorék, beteges testét lassu lép-

tekkel utánuk vonszolja, míg a hosszú csarnokon át egy valamivel kisebb fogadóterembe értek.

Nedves hasábok tüze elkényszeredetten égett, nyomoruságos, nagy füstfellegetek eregetve, egy rossz szerkezetű kandallóban. Hanem a terem padlóját mesés értékű márvány-mozaik borította és a magas homoru boltozatot tarkára festett domborművek és freskófestmények lepték el, melyek Ganymednek az Istenek lakomájára való érkezését ábrázolták. Sikerült, könnyedén és szerencsés ecsettel odavetett festmény volt az, mely a színek ifju üdeségében ragyogott még és gyönyörű karcsu alakokkal, a tájképet ábrázoló háttér és a diszitmények ama széles és választékos szépségével, azzal az átszellemült bájjal, azzal a pogány kecsességgel büvölte el a nézőt, mely Rafael közvetlen tanítványainak művészetét jellemzi.

Közvetlen a mennyezet alatt néhány arczkép diszlett a falakon, melyeken első tekintetre rá lehetett ismerni Van Dyck arisztokrata ecsetvonásaira. És a nagy festmények mentén köröskörül antik szobrok sorakoztak a márványpalló mozaikján. Ódon, aranyozott x alaku és támlánélküli zsölyék valóságos muzeumi jelleget kölcsönöztek ennek a teremnek, a mely a két hölgy ajkára önkénytelenül ezt a felkiáltást fakasztotta:

— Jaj, beh szép, minő gyönyörű műremekek!

— Figyeld meg csak a herczeget, hogy bántja őt a hölgyek lelkesedése, szólt Corancez halkán Pé-

terhez fordulva. No, most fültanuja leszsz egy nagyszerű komédiának, melyet figyelmedbe ajánlok . . . Én megyek udvarolni a menyasszonyomnak. Egy szót se veszits abból, a mit beszélnek . . . érdemes azt meghallgatni! . . .

— Önök ezt szépnek találják? szólt a herczeg Ely bárónőhez és miss Marshoz fordulva, kik mellette álltak, míg a márkiné a terem egyik sarkában Corancezzel sugdosott. Igen, igen, a menyegzet meglehetősen csinos a maga nemében . . . Udinei János festette. — Ama korban élő ősem, Paolo bibornok, az én névrokonom és háromszáz év előtti kereszttapám, aki kalóznak állott be — ha tetszik tudni — persze, mielőtt a bibornoki kalaphoz jutott — az magától értetődik — a Doria palota Pierino del Vaya képeit megirigyelte. Ide hivatta hát Rafael egy másik tanítványát, aki a vatikáni képek megfestésében segédkezett a nagy mesternek . . . Mindezeknek az Isteneknek meg van a maguk története . . . Ez a Bacchus maga a tábornok, és ez az Apollo, kinek nincs más öltönydarabja, mint ép csak a kezében tartott lant, az ő koadjutora. No, no, meg ne botránkozzék ezen, don Fortunato . . . Ah, ő eltűnt, bizonyára mesére készül — meno male annál jobb. — És ezek a Van Dyck képek se rosszak a maguk nemében . . . Ezeknek is megvan a történetük . . . Nézze meg ezt a szép hölgyet, az ő finom titokzatos mosolyával. Zöld

ruha födi a testét és piros szegfüt tart a kezében . . . No és most nézze meg amott azt a fiatal embert, ugyanoly színü és szövetü öltönyben. ugyanazzal a mosolylyal és ugyanazzal a szegfüvel festették le magukat. Ilyen egyforma öltözetben, mert szerelmesek voltak egymásba. A fiatal ember egy Fregor volt és a hölgy egy Alfani, donna Maria Alfani. Mindez a férj távolléte alatt történt, a ki Algirban hadi fogoly volt; mind a ketten azt hitték, hogy sohse jön többé vissza . . . »Che non muore, se revede« szokta a bibornok mondogatni . . . A kik meg nem halnak, azok viszontlátják egymást . . . A férj vissza jött és megölte őket . . . A család aztán elrejtette az arczképeiket, én tétetem később ide.

A két nagy olajfestmény, élénk szinpompájukat megőrizték a sötét lomtárba való hosszas számüzetés folytán, mely távol tartotta tőlük a világosság színbontó sugarait, és azzal a titokzatos mosolylyal nevettek a nézőre, melyről az öreg herczeg az imént említést tett.

Donna Maria Alfani szemcsillagában bünös szerelem tiltott kéjes mámara ragyogott, és ugyane kéjes érzékiség áradt szerte bibor ajkaiból, halovány orczáiból és sötét hajából. Ez a légies finomságu átszellemült, üde arcz, magas zöld nyakbodorának merev koronája közepett is veszedelmes elbűvölő varázsszal birt. A fiatal ember fekete szemében merész házasságtörés szenvedélyes, kihívó büszkesége

lángolt. És az öltözetük színében meg a kezükben tartott szegfűk színárnyalatának szakasztott egyformaságában, valamint a testtartásban, sőt még a festő ecset kezelésében is megnyilatkozó hasonlatosság mintegy a halál után, örök időkre, látszott meghoszszabbítani bűnös szerelmüket. Mintegy gyilkosokkal való daczos szembeszállás ez, aki őket ugyan megölhette, de el nem választhatta egymástól; mert hisz ők most is itt vannak, ugyanazon falnak ugyanazon mezején, világgá hirdetve merész, bizalmas együvé tartozásukat, melyet a művészet gloriája megdicsőített; és még most is egymást nézik, egymáshoz szólnak, egymást szeretik.

Ely és Péter önkénytelenül egymásra néztek azzal az epedő tekintettel, mely két élő szerelmes szemében felvillan, midőn hajdani korok szerelmeinek ereklyéivel találkoznak és kiknek szivén az örökre letűnt multakkal való érintkezés révén átnyilal saját boldogságuk mulandóságának fagyasztó tudata. Ely szivén még mélyebb illetődést keltett az a két kép; és a kalózbibornok fenyegető példaszava: »Chi non muore, se revede«, újra fölébresztette lelkében azt a hideg borzongást, mely a hajón, élete legszebb perczében, reszketett át egész valóján. Hanem e borzongás és e sejtelem halálos buskomorsága kínos álom lidércznyomásaként rögtön eloszlott, midőn Miss Marsh a genuai herczeg magyarázatára lelkesülten kijelentette:

— Ezt a két arcképet a nagybátyám nagyon

drágán fizetné meg. Ő ugyanis nagyon szeret ilyen műtárgyakat hazahozni, valahányszor európai utjából hazatér . . . Az ő »scalpjainak« szokta ezeket nevezni . . . Hanem ön bizonyára nagy szeretettel csügg e képeken és nem válna meg tőlük semmi áron? . . . Hisz ezek oly bámulatra méltó műre-
mekek.

— Ragaszkodom hozzájuk, mert családom ősi kincsei. — Hanem kérem, meg ne szentségtelenítse azt a nagy szót: műre-^{me}kek! . . . tette hozzá szinte ünneplés hangon. Ezt itt, meg amazt, folytatta, a mennyezet boltozatára és a festményekre mutatva, akárminek nevezheti; megengedem, hogy re-^{me}kek diszitmények érdekes történelmi adatok, hű karképek és a régi erkölcsök tükrői, tanulságos lélekbuvárkodások, vonzó regény fejezetek . . . De! nem művészet! . . . Különben jegyezze meg magának: művészet soha másutt nem volt csak Görögországban és a moderneknél csak egyszer: Dante Alighiérnél.

— Ön tehát nagyobbra becsüli e szobrokat, mint ama képeket? kérdé Carlsbergné, kit e kifakadás szenvedélyes hangja mulattatott.

— Ezek a márványszobrok? kérdé a szenvedélyes régiséggyűjtő, a falak hosszán sorakozott hófehér szobrokon végig nézve, míg hatalmas arcának nemes vonásai kimondhatatlan megvetés beszédes kifejezését öltötték. Azoknak, akik ezeket összevásárolták, sejtelmük sem volt arról, hogy mi a görög művészet. Ők ép azon a műértői szintvonalon állottak, mint

azok a tudatlanok, kik a Vatikán és a Tribuna értéktelen limlomát összevásárolták.

— Micsoda, szakította őt félbe Carlsbergné, de hisz a Tribunában ott találjuk a medicii Venuszt és a Vatikánban Apollo és Ariadne szobrait.

— A medicii Venusz, kiáltott föl Fregoso haragosan, ugyan kérem, ne említse azt a Venuszt. . . Tessék, köszvényes ujjával odamutatott a szobrok egyikére — ráösmér ön itt arra a hires Venuszra? Ez ugyanaz a karmozdulat, ugyanaz a piczi kis Amor a lábainál, ki egy játszó delfinen nyargal; és ez is, ép úgy mint a másik, Praxitelesz mesterművének egy római izlésben készült közönséges másolata. Mondja kérem, szeretné ön a lakását az »Éj« ama számtalan másolatának egyikével diszíteni, melyektől valamenynyi toskanai szoboráros boltja hemzseg. . . Csupa másolat, csupa utánzat, meg újra utánzat; még pedig a legkezdetlegesebb mesteremberek utánzata mindaz, amit önök Florenczben, Nápolyban, Rómában bámulnak. Mindazok a római császárok és patriciusok, kik a palotáikat görög mesterművek másolataival benépesítették, tudatlan barbárok valának, kik egy árnyék árnyékát hagyták nekünk örökbe, a parodiáját annak a Görögországnak, a valódi Görögországnak, melyet Pausanias látott. . . Nézzék ezt a Venuszt; ez semmi más, mint egy csinos fürdőző nő, ki megszökik, hogy jobban megkivánják. Ez egy kaczer, egy ledér asszony. . . Micsoda közös vonása van ennek azzal az Anadyoménával, azzal az Aphrodité-

val, ki magában megtestesítette az egész világ összes szerelmes erejét, a kinek templomába férfiaknak tilos volt a bemenetel, azzal az Istennővel, kit Apostrophianak, fentartónak is neveztek . . . Hisz tőle kértek erőt arra, hogy ellenálljanak a féktelen, meg nem engedett érzéki vágyaknak, bátorságot arra, hogy a szerelem isteni érzelmét az érzékek mocskától tisztán megóvják.

— És az önök híres Apollójuk? Tessék, itt a képmása. Ugy-e hogy szakasztottan hasonlít a Belvedere híres Apollójára, melyet Winkelmann annyira bámult . . . Tessék, ez is Skopas egy szobrának, római izlésben készült, halovány mása . . . De micsoda hasonlatosság van az akademikus szép ifju és az Iliász rettenetes Istene között, aminőnek őt Olympia homlokzata mutatja . . . Amott lenn az a rettenetes haláltosztó, tragikus lény megtestülése. Érezni rajta a kelet és Egyiptom szomszédságát, a nap pusztító hatalmát, a sivatag perzselő viharát. És itt? Ez egy szép, formás fiatal ember, ki arra van hivatva, hogy egy erkölcsileg elzüllött nagyuri delnő üres óráit gyönyörködtesse, szobája homályos titkos rejtekében, ama ugynevezett venerok egyikeben, aminőket Pompei házaiban százával találunk . . . És mind e márványszobrokra nincs egyetlen egy eredetiségre valló vésővonás sem, mely a művész szemét, a szemében a lelkét, a lelkében a faját, a hazáját sejtetné; szóval egyike sem ama szép és jó tulajdonoknak, melyek a művészetet

fenséges és szent hatalommá, az emberi élet virágává teszik.

Az aggastyán sajátóságos rajongó lelkesedéssel beszélt. Hervadt, kiaszott arcza, szenvedélyes szellemi mániájának dicsfényében átszellemült egy perczre. De a következő perczben rögtön felülkekedett a benne lakozó, kissé komikus, joviális jó fiu modora. Duzzadt ajkait komikusan felbiggyesztette és bütykös, görcsösen görbült ujjaival megfenygetve a szobrok egyikét, egy nyíltartójáról felismerhető Dianát, melynek némely helyütt sárga, másutt fehér arcza a kijavítás félreismerhetlen jeleit mutatta, így szólt :

— És ezek a haszontalanok még nem is teljesen épek . . . másolatok, még pedig kifoldozgatott másolatok . . . Nézze meg ezt a szobrot itt . . . Oh te semmirekellő, ha te valamit érnél, nem tűrnéd magadon ezt az orrt . . . Ah jól van, jól, folytatta, midőn egy inas kitárta a folyosóra nyíló ajtó kettős szárnyát: Nemes lónak nem kell sarkantyú; don Fortunato már vár bennünket.

Aztán Bonaccorsi márkinéhez közeledett és udvariasan szólt:

— Márkiné asszonyom, kérem, szabad önnek karomat felajánlanom, hogy az oltárhoz vezessem. Korom feljogosít arra, hogy az apa szerepét játszom és ha nem tudok gyorsabban menni, elnézését kérem; az évek súlya a legnehezebb teher mindazok közül, a melyeket az embernek el kell

viselnie . . . És ne legyen olyan izgatott, tette hozzá a derék ember halkán, midőn észrevette, hogy a szép, fiatal asszony karja reszket az övében . . . Én Corancezt egy pár nap óta figyelemmel kísérem, derék, jólelkű és őszinte embernek ismerem.

— Nos, kérde Corancez diadalmaskodva, midőn karját nyújtotta Carlsbergnének, míg Florence Hautefeuille karján követte őket, no még mindig ki fogja nevetni az én chiromantikus tudományomat és a kéz vonásaiból olvasott jövőmondásomat. Nem kiváló szerencse az tán, hogy lakodalmas menetemen Ely bárónét vezethetem karomon? És nem különös szerencsés véletlen az is, hogy ilyen eredeti emberre akadtunk, a ki e köteles robotolás tartama alatt önt mulattatja.

— Ez ugyan nem robotolás, felelt a báróné nevetve, hanem az egyszer igaz, hogy ön nagyon szerencsés ember, mivel az a ritka boldogság jutott önnek, hogy Andriane márkinő lesz a felesége. Minő szép ma a menyasszonya és hogy szereti önt . . . Az is igaz, hogy az öreg herceghez hasonló embert még nem láttam. Szinte jóleső melegség ömlik el a szivünkön, ha ilyen magas koru emberben ennyi rajongó lelkesedéssel találkozunk . . . Érdekes! Ha ezek az olaszok egyszer valami eszme iránt lelkesednek, úgy ragaszkodnak hozzá és olyan szerelmesek beléje, mint valami szép asszonyba; szenvedélyes oda-

adással szeretik!... Ilyen lelkesült rajongással alakították át újra az országukat is.

— Eh, ezt ön nem érti, szólt ugyanakkor miss Marsh, Hautefeuillehez fordulva, ön egy régi ország gyermeke; hanem rám nézve, a kinek a szülővárosa alig idősebb még mint jó magam, kimondhatatlan gyönyörűség az ilyen látogatás az ódon, roskatag palotákban, a hol minden ősrégi multakról beszél.

— Kedves kisasszony, van valami, a mi még ezerszer kinosabb, mintha az ember egészen új keletű ország gyermeke. Sokkal kellemetlenebb ennél az, ha oly országba valók vagyunk, mely erőnek erővel modern birodalomná akar átalakulni, holott szaturálva van a mult dicsőségével, tele van dicső multak ereklyéivel, melyeket minden áron lerombolni igyekszik. Ez Franciaország szomorú hóbortja már egy évszázad alá.

— Ez Olaszország hóbortja is körülbelül huszonöt év óta, felelt az amerikai lány, hanem szerencsére, tette hozzá vidáman, itt vagyunk mi, hogy mindent összevásároljunk és megmentünk az elkallódástól. Oh édes Istenem, milyen gyönyörű ez a kápolna... Nézze csak... Nos hát fogadni mernék, hogy ezek a művészi szép freskofestmények végre csak Marionvilleba vagy Chikagóba fognak kerülni.

E szavakkal az oratorium falfestményeire utalt, hova a menet éppen a perczben belépett.

Ezt a kis kápolnát, hol a kalózbibornok valószínűleg misézett, a pallótól egész a boltozatig egy óriási szimbolisztikus festvény borította, ama ismeretlen nagy mesterek egyikének műve, a melyekkel lépten-nyomon találkozunk Olaszországban és akik minden más országban világhírűek volnának. Hanem Olaszországban, bőviben vannak az ilyen művészeknek.

A kápolna ismeretlen mestere ama remek freskók befolyása alatt állva, melyekkel Loto Lorenzo a bergamoi Suardi kápolnát diszította, az oltár fölött egy hatalmas fenséggel felmagasodó Christust ábrázolt, ki mindkét kezét kiterjeszti. A megváltó ujjainak hegyéből szőlőrügy fakadt, mely indát hajt és dús gerezdekben bővelkedve, körül fogja az egész boltozatot. Christus feje fölött ez a felirat ékeskedik: »Ego sum vitis, vos es palmitis.« »Én vagyok a szőlőtőke, ti az indái,« és ez adja meg ennek a diszitménynek bibliai indokolását. A fal oszlopok által mezőkre osztott egyes részein a genuai nagy székesegyház védnökének, Szent Laurentiusnak legendáris története van megörökítve főbb mozzanataiban: Decius, ki Fülöp császárt megöli a királyi sátorban; a holt császár fia, ki Sixtusra rábizza apja kincsét, hogy az osszát a tömérdek vagyont a szegények közt, — Sixtus, kit a máglyára vezetnek, míg Laurentius utána szalad és egyre azt kiáltja: »Hova méysz, apám, fiad nélkül? Pap, hova méysz segédpapod nélkül?« —

Laurentius, kire rábították a kincseket és aki azokat a szegény özvegy őrizetére bizza; — Laurentius a fog-ságban, midőn az őrizetével megbízott tisztet megtéri; Laurentius Sallustius kertjeiben, a hová a szegények, bénák és vakok seregét összecsoportíté és azt mondja Deciusnak: Íme, ezek az egyház kincsei; — és Laurentius lángtengerek közepett, parázs fekhelyen nyugodva. Az öltözetek festői szépsége, az idomok szeszélyes szépsége, a tájkép pazar pompája, az arczok nemes körvonalai és a színek meleg árnyalatai a velencei művészet befolyására vallottak, melynek riktó voltát az idő pusztító hatása eltompította, amennyiben a színek élénk ragyogását kissé enyhítette, és a festmény hajdan tulságosan kiáltó, de most fakuló színvegyületeire a szinehagyottság fátyolát borította. A festmény ezáltal az ódon kárpitozatok ama halovány árnyalatait nyerte, mely fantasztikus tündér-álom jellegét adta ennek a titkos esküvőnek, melyet ez ódon palota antik oratoriumában, egy öreg genuai herczeg házánál tartottak és ahol egy galophil pap végezte az esketési szertartást.

Az ultramodern Corancez, ki a dogek lánya mellett térdel az oltár előtt és kire Don Fortunato Lagumina adta rá az egyház áldását, e tizenhatodik századbeli környezet színeinek közepett, ama hihetetlen paradoxonok egyike volt, melyeket csupán a való élet mer felállítani, költő képzelme soha. És ép oly hihetetlen az öreg abbé gyermekes naivsága, ki Cavour gróf szenvedélyes bámulója

létére az esketés előtt egy kis francia beszédet intézett a jegyesekhez — ő ugyanis, daczára politikai gyűlöletének, tartozni vélt ezzel az udvarias figyelemmel annak az idegennek, kit az ő kedves márkijával összesket.

— Tisztelt asszonyom, tisztelt uram! csak néhány rövid szót akarok önnek mondani . . . A madár, a mely nem szól, nem is mondhat jövődöt. Ön, tisztelt asszonyom az Ur Isten színe előtt férjhez megy. ehhez a tisztelt uri emberhez.

— Tisztelt uram, ön az Ur Isten színe előtt nőül veszi ezt a tiszteletreméltó delnöt. Ugy érzem, mintha e perczben, midőn egy híres velencei név és egy nagy francia név örök frigyét megáldom, még egyszer annak a legmagasabb kegyeért esedzném, ki előtt semmisem lehetetlen, hogy hozza létre a két ország békés szövetkezését, melyeknek tulajdonképen, jog és igazság szerint, egygyé kellene olvadniok: a mi szeretett Olaszországunk és az ön szép Franciaországának egyesülését. Olaszország hasonlít erre a remek alakra, melyet egy nagy lángeszű művész hivatott ecsete e kápolna falán megörökített. Belőle mint termő szőlőtőkéből hajtott ki a latin törzs két ifju sarja, a büszke Spanyolország és a ragyogó Franciaország. Egy és ugyanazon pezsdülő életerő lüktet mindhár-mukban. Adja az ég, hogy ezek egy nap testvéri frigyben és szeretetben egyesüljenek, mint anya a lányaival, valamint örök időre együvé vannak kötve

a nyelvek rokonsága, a vallás egyformasága révén úgy a hogy önöket, tisztelt uram és mélyen tisztelt asszonyom, összefüzendi a szerelem örök köteleke, melyet semmi sem szakíthat meg soha. — Amen.

— Hallottad? kérdé Corancez egyórával később Péiertől.

Az »Ite Missa est,« felcsendült, az ünnepélyes »Holtomiglan — holtodiglan« elröppent a szerelmek ajkairól és a vidám villásreggel; melynél az említett livornói halaknál is jobb rózsahalak szerepeltek, vig és komoly pohárköszöntőivel, tréfás csevegéseivel és kaczagásával és a nászcarmennek. don Fortunato nagy türelemmel megverselt művének, elszavalásával együtt véget ért. Az egész társaság a nagy csarnokban szürcsölte most a fekete kávé és a két fiatal ember a kifoldozott orru Artemis szobra melletti ablakmélyedésben beszélgettek.

— Hallottad? ő imád engem, az a jó abbé... Sőt kelleténél jobban imád; mert habár nemes ember vagyok is, olyan ősi nemességű nem vagyok, aminőnek ő engem tart... Midőn e titkos esküvőre ráállt, megbecsülhetetlen jelét adta Andriana márkiné iránti szeretetének, és olyan intelligens ember, aminőt ritkán látni. Ő már régóta tisztában lévén Navagero jellemével, előre látta, hogy Andrianára rettenetes jövő vár, ha nem tud e rabszolgaság nyügétől szabadulni. Amellett ravasz diplomata is, amit bi

zonyítja az, hogy rá tudta venni hajdani börtöntársát arra, hogy átengedje kis kápolnáját a szertartás színhelyéül. Nos, hát látod, intelligencia, diplomacia, barátság, mind háttérbe szorul az elsőszületési jog gőgös büszkeségével szemben. A jó abbé nem állhatta meg, hogy a híres Cavour gróf barátja létére, ne éreztesse velünk azt, hogy mi a nagy latin család ifjabb ága vagyunk . . . Hanem ez egyszer a fiatalabb ág okosabb volt mint az idős-bik. Mert megbocsátom don Fortunatónak kicsinylő lenézését, ha eszembe jut, hogy micsoda furcsa arczot fog majd vágni az én sógorom, olasz nemes létére, ha majd a szeme elé fog kerülni az a kis papiros, amelyre te az imént odapingáltad a nevedet Fregoso herczeg névaláírása mellé . . . És akarod most látni Corancez mesés szerencsáját? Nézz oda!

Ezzel, az ablakon át, a fekete felhőgomolyokkal borított égre és a palota alján elterülő utczára mutatott, melyen a kerekedő szél porfellegeket kavart fel, úgy hogy a járókelők szorosabbra fogták a szélben lebegő köpönyegüket.

— Te nem érted, hogy ezzel mit akarok mondani? Ilyen viharban nem fogtok tengeren hazatérni. A hölgyek a szállodában fogják tölteni az éjszakát . . . Mondd, kérlek, nem találod, hogy ez nem mindennapi ritka élvezet, ha az ember törvényes nászestéjének megengedett gyönyörét titkos légyott leple alatt élvezi, mint valami bűnös szerelem pásztoróráit.

A vidám provencál e kissé ledér bizalmaskodását oly mosolylyal kísérte, mely azt látszott mondani: Ez az éj nemcsak nekem, hanem neked is szerelmes kéjeket fog nyújtani.

És Corancez vizsga szeme észrevette, hogy ifju barátja arcza biborra gyul, mint valami fiatal menyecskéé, kire tulbizalmaskodó rokona násza reggelén évődő, tréfás czélzásokkal rápirit. Szerencséjére a fiatal vicomtesse szakította félbe e négyszemközti beszélgetést, ki Carlsbergné karjára támaszkodva, közeledett feléjük. Corancez ledér és kéjsovár megjegyzésének élő magyarázata volt ez a két gyönyörű fiatal, előkelő, szerelmes asszony, kik lassu léptekkel közeledtek a két szép fiatal ember felé. És a pogányság életörömökre serkentő légköre, melyet Olaszország minden zuga lehel, oly ellenállhatatlan varázsszal büvöl el mindenkit, hogy Péter fellázadó szeméremérzetének méltatlan felháborodása rögtön lecsillapult, a mint tekintete szerelmes hölgyének barna szemével összevillant, hol ugyanaz a gyöngéd szeretet izzott, amely a velencei nő ibolyaszin szemében fellángolt, midőn férjére nézett.

— Önök a herczeg nevében jönnek, ugyebár? Ismerem őt. Tudom, addig nem lesz neki nyugta, mig meg nem mutatta önnek a kincseit...

— Valóban ugy van, szólt Andriana, a herczeg magához szólítja önöket... hanem első sorban mi akarjuk önöket lefoglalni magunknak... Az mégis csak egy kicsit korán, ha a férj egy

órával az esküvő után már a faképnél hagyja a feleségét.

— Igen, az kissé korán van, ismétlé Ely és e szavak sokatmondó jelentősége, melyek tulajdonképen Hautefeuillenek szóltak, oly édes kéjes érzést keltett Péter szívében, mint kedvesének egy szerelmes csókja.

— Nos, hát tegyük eleget a herczeg kívánságának, szólt Hautefeuille; mintegy tréfás lovagiasággal ajkaihoz szoritva szeretett hölgyének hófehér ujjait, és nézzük meg a kincseit... Te valószínűleg ismered már?.. kérdé barátjához fordulva.

— Hogy ismerem-e? felelt Corancez, még alig voltam itt egy félóráig, már végig kellett szenvedni az ő nagyhangzásu kérkedéseit; tudják kérem, — folytatta az öreg Fregoso herczegre mutatva, ki Miss Marsh és don Fortunato kíséretében elhagyta a csarnokot, és aztán a homlokához kapva, a jó öregnél nincsenek mind otthon... Különben itéljenek önök maguk.

Az egész násznép tehát, hogy Corancez népies szólásmódjával éljünk, kit Lagumina abbé az imént Francziaország egyik »dicső nevű fiának« nevezett, Fregoso vezetése alatt egy szűkebb lépcsőbe fordult be, mely a herczeg magánlakásába vezetett. Mint ahogy azt a nagy olasz palotákban rendszeren tapasztaljuk, a magán lakosztály itt is ép oly szűk és egyszerű volt, mint a milyen tágak és diszesek a fogadótermek. Így a herczeg

is, ha egyedül volt, négy szűk szobában élt, melyeknek a legszükségesebbre szorító butorzata az aggastyán stoiczizmusáról tanuskodott, ki képelemszötte álmodozásaitól elkábultan, közönyös volt úgy a testi kényelem, mint a hiuság iránt. Hanem e szűk szobák falazatát néhány, legfeljebb husz vagy huszonöt, csonka márványszobor díszítette, és ezekből állott tulajdonképeni híres muzeuma.

Első tekintetre ez a Fregoso gyűjtemény, mely az ó- és uj-világban egyaránt híres, csupán idomtalan töredékek halmazának látszott, melyeknek kidolgozása oly durva és kezdetleges, hogy minden laikusra ugyanazt a benyomást gyakorolják, melyet Corancezre gyakoroltak. Mert a művészet hosszas és beható tanulmányozása révén Fregoso végre oda jutott, hogy csak a Phidias előtti szobrokért, a 16. századbeli ereklyékért, rajongott, melyekben a primitiv hőkori Görögország szelleme lüktet és megnyilatkozik; ama Görögország szelleme, mely az ázsiai vad népek benyomásait tisztán azzal a szellemi fölényével akadályozta meg, melyet a műveltebb és magasabb színvonalon álló népfaj az alsóbbrendű népfaj megszámlálhatatlan seregeivel szemben gyakorol.

A legszenvedélyesebb összeesküvők egyikéből ép oly szenvedélyes gyűjtőnek felcsapva, a genuai nagy ur oly otthoniasságban élt együtt a távoli és kevésbé ismert Hellasz antik isteneivel és istennői-

vel, mintha kartársa lett volna annak a híres görög katonának, a kinek szobra Aristion obeliszkalaku siremlékén márványba van vésve. Abban a perczen, midőn vendégei átlépték az első terem küszöbét, mely rendesen szivarozó-teremnek szolgált, mintegy csoda folytán, egyszerre csak megifjodni látszott a köszvényes agg. Teste ruganyosabban egyenesedett fel; lábai már nem vonszolták oly nehezen testének sulyát. Az ihlet megszállta őt és oly hévvel kezdte magyarázgatni a muzeumát, melyet megmosolyogni nem lehetett. Szavának lán-goló ékesszólásának hevétől életet nyertek a csonka márványtöredékek. Ő látta ezeket, kétezerötszáz év előtti, teljes, ép és érintetlen teljességükben és a rajongó lelkesedés ellenállhatatlan hypnozisének látománya ráragadt legskeptikusabb hallgatóira is.

— Ezek itt a legrégibb és legkegyeletreméltőbb szobrok. Ezek itt Hera három szobrai, három Juno, a legkezdetlegesebb alakjában: a fabálvány, melyet habozó véső faragott márványba.

— A xoanon, vetette közbe Florence.

— Ön ismeri a xoanont? kiáltott föl Fregoso, ki e percztől fogva csak a fiatal amerikai hölgyhöz fordult. Akkor ön méltó arra, hogy ennek a három példánynak a szépségét megértse. Ezek aztán szobrok! . . Sem az akropolisi, sem a delosi, sem a számosi nem ér fel ezekkel . . . Nézze meg mind a hármat! . . Itt az ember pezsdülni látja az életét.

Itt a test még benne van a maga leplében és micsoda lepelben; oly durva ez, mint a legdurvább gyolcsnak a szálszövedéke... És ime ez a test mégis lüktet, a csipők, a lábszárak, a kebel, minden él, mozog... Aztán simulékonynyá válik a szövet, finom vászon lehelletszerű szövedéke lesz belőle, egy hosszú, ketté vált ing, mely minden mozgáshoz alkalmazkodik. A szobor életet nyer... Jár... Nézze csak a paplan alatt rejlő torzó telt idomait, ezt a testhez simuló tunikát, mely az egyik oldalon redőkben omlik alá, míg a másik oldalon legyező alaku ráncokban válik szét... és ez a testtartás, hogy jár... él... Oh minő isteni szépség!... És ezek az Apollók!

És rajongó lelkesedésének láza elfojtotta a hangját, úgy, hogy csak némán mutatott három torzora, melyeknek köve vörhenyes szint nyert valami vastartalmu talajban való hosszas heveréstől és melyeknek hiányzott a fejük, a karjuk, sőt még a lábuknak is csak egy csontocskája maradt meg.

— Nem Orchomenos, Théra és Fenea Apollószobrainak típusai ezek? kérde Miss Marsh.

— Helyes, nagyon helyes, felelt a herczeg, ki alig tudta fékezni az örömét. Ezek mind sirszobrok, egyes halottak szobrai, kiket Apollo alakjában megörökítették... És még vannak barbár tudatlan emberek, kik azt állítják, hogy a görögök Egiptomban és Mezopotamiában keresték a művészetet. Mintha valamikor egiptomi, ázsiai embernek fo-

galma lett volna ilyen idomokról, ilyen torzoról, ilyen csipőkről!.. Ők soha másképp nem ábrázolták a szobraikat, mint ülve és a falhoz támaszkodva, a régi papi bálványok mintájára... És ezek a czombok!.. Homérosz azt állítja, hogy Achilles ötven lábnyi magasra tudott ugrani... Én pontosan utána jártam a dolognak..! ez a tigris ugrásának a maximuma... ez nekünk hihetetlennek tetszik... Nézzenek ide, kérem, itt meg vannak az ilyen ugrásokra szükséges eszközök... ilyen izmok kellenek ahhoz..! Ez a művészet nyitja, gyönyörű tagok, melyek gyönyörű mozgásra képesek. »I moti divini,« mondta erre Leonardo. Képzelmük ez erőket az ország szolgálatában és személyesítjük magát az országot Istenek alakjában, az ő Isteneik alakjában és meg van Görögország.

— És meg van Velence, meg van Florencz, meg van Sienna, meg van Genua, meg van egész Olaszország, szakította félbe don Fortunato.

— Olaszország Göröghon alázatos tanulmánya, felelt Fregoso ünnepélyesen, meg van neki a nagy művészi szépségnek egy pár vonása; de maga az eszményi szépség magaslatára fel nem ért.

Aztán titokzatosan folytatta:

— És most be kell csukni az ablaktáblákat és le kell eresztetni a függönyöket. Don Fortunato, legyen oly szives és segítsen.

Midőn így mesterségesen előidéztek a sötét

éjszakát, az aggastyán a meggyújtott viaszgyertyát átadta az abbénak, intett a vendégeinek, hogy kövessék és egy szobortalapzaton nyugvó márványfejre mutatva, megilletődéstől reszkető hangon szólalt meg:

— Phidias Niobeja.

A három nő és a két fiatal ember ekkor a gyertya pislogó fényénél egy kis, valóban idomtalan, márványtöredéket pillantott meg. Az orra le volt törve, be volt zúzva. A szemek helye alig volt felismerhető. A hajzat egy része hiányzott. A véletlen megóvta az iszonyatos elpusztulástól a felső ajkat meg az állat. És don Fortunato, ki a régiség buvár e gyermekes szinradiaskodását megszokta, erre a megcsonkított szájra, meg erre az állra vetette a gyertya sugarait.

— Mit, ez a száj ám bámulatra méltó?! Mennyi élet, mennyi fájdalom van benne kifejezve! kiáltott föl Fregoso és ez az áll, minő hatalmas szabása van! Hogy fejezi ez ki a büszke királyné vasakarátát, gögös fenhéjázását és hatalmas erélyét, ki Latonával merészen, kihívóan daczol... És ezek az ajkak... hallja ön azt a kiáltást, mely ajkain feltör?... Kövesse ennek az arcznak a körvonalait; a megmaradt töredékből az egészet újra lehet konstruálni... És az orra? Minő nemes szabást kölcsönzött neki a művész. Nézze csak.

És gyengéden megfogta a márványfejet, a zsebkendőjének egy sarkát ráborította a szobor-

töredék homlokajára, hol egy nagy ür tátongott a kövön.

— Itt van az orr nemes vonala... Én látom... Én a szeméből kicsorduló könyvet is látom, nézék, itt, itt. És aztán megint másfelé fordította a fejét. Látom a könyeit... No, de elég; — tette hozzá, mélyen fölsóhajtva, térjünk vissza az életbe. Nyissuk ki az ablakot és huzzuk fel a függönyöket.

És midőn a nap az idomtalan töredékre vetette újra a sugarait, Fregoso ismét felsóhajtott; aztán a mint tekintete egy másik, kevésbé elcsonkított fejre esett, levette azt a talapzatáról és mélyen meghajtva magát Florence előtt, kinek technikai jártassága és feszült figyelme hizelgett az ő hóbortjának, így szólt :

— Kisasszony, ön megérdemli, hogy e szobor-töredék birtokába jusson, mely hajdan az Akropoliszt diszította. Engedje meg, hogy ezt a fejet, melyre a legutóbbi ásatások alkalmával ráakadtak, önnek felajánljam. Nézze meg ennek a fejnek a mosolyát.

És amint az aggastyán a kezében tartotta a csonka márványfőt, az valóban mosolygott, nyugtalanító, titokzatos, érzéki mosolylyal.

— Ugy-e ez az enigmatikus mosoly? kérde az amerikai lány.

— Igen, az archeologusok a híres szobrok után így nevezik, felelt a herczeg. Én elysei mosoly-nak nevezem, ama rajongó önkivület mosolyának, a

mely bizonyára örökre azoknak az ajkain lebeg, kik az örök üdvösséget élvezik és a melylyel az Istenek és az Istennők előre csábítják a hívőiket. Emlékezzék Ayschilos híres versére Héléjáról, kisasszony. Ez a mosoly egészen arra vall: »kedélye oly derüs, mint tenger szélcsendje«.

Midőn a három nő és Hautefeuille e fantasztikus esküvő és e még fantasztikusabb muzeumi szemle után újra a landauba szálltak, mely őket délutáni három óra felé a kikötőbe vitte, mind a négyen összenéztek, szinte meglepődve azon, hogy újra itt vannak a járókelőktől népes utcán, a melynek mindkét szélén a házak földszintjén bolt bolthoz sorakozott, a diszes, tarka hirdetésekkel tarkított falak között, a jelen élet nyüzsgő, pezsdülő sürgés-forgása közepett. Olyan érzés vett erőt rajtuk, mint midőn az ember világos nappal valami szini előadást nézett végig mesterséges világítás mellett és aztán a valóra ébred újra a nyílt utcán, a nap verőfényében. Az ilyen színházi hallucináció után, mely két órahosszát tart a gázlámpák vakító fénye mellett, szinte rosszul esik a való életbe való visszatérés. Andriana adott legelőször kifejezést a kellemetlen kiábrándulás ez érzetének.

— Ha a derék Fortunato abbé nászcarmenje nem volna a kezem között, szólt az ölében tartott kis füzetkére utalva, azt hinném, hogy álmodtam... Ő nagy ünnepélyesen átadta nekem azzal a meg-

jegyzéssel, hogy ez a költemény csak négy példányban nyomtatott annál a nyomdatulajdonosnál, ki a legutolsó dogenak, Marinonak, a hirdetményeit ki nyomta. Egy példány készült Corancez számára, az egyik az öreg Fregoso herczegnek, egy az abbé részére, meg ez itt a negyedik. Igazán azt hinném, hogy álmodtam.

— Magam is azt gondolnám, jegyezte meg Florence, ha ez a márvány fej nem volna olyan nehéz . . . ezzel piczi kacsói a furcsa kis ajándékot emelgették, melylyel a régész megtisztelte őt. Édes Istenem, beh szeretném azt a muzeumot egyszer a herczeg távollétében megnézni. Ugy tűnik föl nekem, mintha ő mindnyájunkat meghipnotizált volna és mintha nem látnánk semmit, mihelyt ő nincs ott . . . Nézzék, kérem, ennek a fejnek a mosolyát, ugy-e, hogy az előbb mindnyájan láttuk, midőn Fregoso megmutatta? . . . Tessék, én most a nyomát se lelem. És önök?

— Én se . . . Én se . . . én se . . . kiáltottak Carlsbergné, Andrienne és Hautefeuille.

— Pedig bizonyos, szólt Hautefeuille nevetve, hogy én sirni láttam azt a Niobefejet, melynek nincs se szeme, se orcája.

— Én meg szaladni láttam azt az Apollót, melynek nincs lába, tette hozzá Carlsbergné.

— És én pihegni láttam a Junot, melynek nincs keble, folytatta Andriana.

— Corancez már előbb figyelmeztetett arra, szólt Hautefeuille. Ha Fregoso nincs ott, a muzeuma egyszerü kőhalmaz; ha ő mutatja és magyarázza a gyűjteményét, az egész Olympust látjuk felébredni.

— Mert ő hívó és szerelmes rajongó, szólalt meg Ely báróné; — az a néhány óra, amit az ő muzeumában töltöttem, jobban ismertette meg velem Görögországot és annak a művészetét, mint a Vatikánban és Kapitoliumban való összes gyakori látogatásaim. Ez vigasztal meg azért, hogy meg nem mutathattam önnek a vörös palotát, a maga remek Van Dyck képével, tette hozzá Hautefeuillehez fordulva. Azok gyönyörűek.

— Lesz arra idejük holnap, szólt Miss Marsh. A hogy én ismerem a nagybátyámat, ő ma este elindul ugyan, de bennünket itt fog hagyni; mert a »Jenny« holnap rettenetes tánczot fog járni a habokon; ő pedig nem akarja, hogy valaki az ő hajóján tengeri betegséget kapjon. Nézze, hogy hullámszik a víz még a kikötőben is. A nyílt tengeren ez kész zivatar.

A landau ezalatt a kikötőbe ért, a hol a yacht csónaka már várta az érkezőket. Apró zöldesfehér hullámok csapkodták meg a part követ és az egész kikötőben a fékevesztett dühöngő szélben fel-felcsaptak az apró hullámok habtorlaszai, melyeknek ugyan nem volt elég erejük arra, hogy a horgonyaikon szilárdan nyugvó teherhajókat

meg-megingassák, hanem annál jobban tánczoltatták a révben kikötött halászbárkákat és hajkorákat. Minő különbség a szürke hullámgörgeteg habbá verődő örvénye között, mely még a két moloval védett kikötőben is megérződött, meg ama mozdulatlan zafirlap között, mely tegnap ilyenkor a cannesi nyílt tengeröbölben terült el kék, sugaras tükrével. És minő kirívó ellentét e fellebbe borult, szürke látóhatár és az indulás órájának azur boltja, a dühöngő északi szél hideg fuvalma és a tegnapi szellő enyhe, illatos lehellete között.

De kinek jutott volna eszébe, hogy erre gondoljon? Se Marsh Florencenak, ki tréfás megjegyzése daczára boldog büszkeséggel gyönyörködött a régészeti skalpban, melyet magával hozott, se Andrianának, kit a szárazföldön töltendő éjjel édes boldogító kilátással kecsegtetett. Ő ugyanis a férjének titkos légyottot adott, mintha a szeretője volna — és amire Corancez helyesen számított — e titkos és mégis megengedett pásztoróra, mely e regényes házasságot követte, varázsával hozzájárult ahhoz, hogy egészen megőrjitse ezt a szerelmes asszonyt, ki először évek óta feledkezett meg teljesen félelmetes bátyjáról. Hautefeuille és a kedvese se törődtek az idő hirtelen megváltozásával, mely nekik is egy hosszú éj gyönyörteljes óráit nyújtotta; úgy, hogy a fiatal ember, ki Carlsberg Elyvel néhány lépésnyire hátramaradt a többiek mögött, vidám gyöngédséggel jegyezte meg, midőn egymás mellett haladtak a

Jenny bárkája felé, melynek piros-fehér-fekete lobogója a szélben lengedezett:

— Kezdem hinni, hogy annak a derék, kedves Coranceznek igaza volt az ő chiromantikus jövőmondásával . . . És úgy hiszem, a szerencse ragadós . . .

Ugyane perczen, amint Ely e szerelmes kifakadásra sokat ígérő epedő mosolylyal válaszolt, a matrózok egyike, ki a bárka mellett elvonuló rakparton várta az érkezőket, egy nagy bőrtárczát nyújtott át a fiatal lánynak. A hajóposta volt az, melyet ép az imént hozott és miss Florence a tizenöt-husz levelet gyorsan átnézte.

— Itt van egy önnek szóló távirat, Hautefeuille.

— Meglátják, szólt Hautefeuille, tréfáját folytatva, ez valami jó hirt tartalmaz.

Fölbontotta a sárga papirost. Boldog mosoly verőfénye sugárzott fel az arczán és nevetve oda nyújtotta a táviratot Carlsbergnének:

— Nos, mit mondtam?

A távirat így hangzott:

»Elhagyom ma Kairót, Cannesban leszek vasárnap, legkésőbb kedden. Ujra sürgönyzök, örülök a viszontlátásnak.

Du Prat Olivier.«

XII.

A második távirat is megérkezett és hétfőn két óra felé Hautefeuille Péter a cannesi pályaudvarra fordult be, hogy a gyorsvonat érkezését bevárja.

Ő maga is ugyanezzel a vonattal érkezett ide novemberben, mint gyenge, szenvedő, lábbadozó beteg, ki még mindig annak a mellhártyalobnak a következményeiben szenvedett, melybe majd belehalt. Aki őt látta volna azon a ködös novemberi napon, amint halovány, beesett arczczal, betegségtől kiaszott, vézna testtel, bundákba burkolódzva szállt le a kocsiról, nem ismert volna rá a lázas, roskatag, lábbadozó betegre ebben a deli, szép ifjuban, ki négy hónappal később ruganyos és könnyed léptekkel, rózsás arczokkal, mosolygó ajkakkal, a boldogság lángjában izzó szemekkel, melyek egész arczát derüs verőfénybe vonták, szaporázta lépteit a pályaudvar felé. A huszonötödik és harminczötödik életév közötti időszakban, a legfélénkebb, legszerényebb embernek vannak oly napjai, midőn a pezsdülő életöröm minden legkisebb mozdulatából is szerte árad; ez annak a jele, hogy szerelmes és hogy visszonszerettetik, hogy egész környezete kedvez a szerelmüknek; és az a tudat, hogy semmi akadály nem gátolja vágyuk teljesedését, egész énjüket forrongásba hozza és emelkedett hangulatot kelt bennük.

Ezeknél aztán még fizikai énjük is szinte átalakul, átszellemül, megdicsőül. Más a járásuk, más a testtartásuk, más a tekintetük. Azt mondaná az ember, hogy valami delejes sugárzás árad ki ezekből a boldogságban uszó szerelmesekből és pillanatnyi fenkölt szépség sugárderüjébe vonja őket, melyet a nők csalhatatlanul felismernek.

Az asszonyok nagyon gyorsan, ugyszólva az első pillantásra észreveszik a fiatal embereken »a boldog szerelmes magatartását« és vagy meggyüölök, vagy megilletődnek rajta, a szerint, hogy ők maguk irigyek vagy elnézők, prózaiak vagy regényes hajlamuak-e.

Igy volt az ama két hölgygyel is, kikkel Hautefeuille azon a szűk járdán találkozott, mely a cannesi pályaudvar érkezési oldalának perronjául szolgál.

Az egyik Chézy Yvonne volt, férje és Brion Horace társaságában, a másik Bonnacorsi márkiné — mint ahogy hivatalosan tovább is nevezte magát — bátyja Navagego kíséretében. Hogy közelükbe férhessen és üdvözölhesse őket, a fiatal embernek át kellett törtetni az egész föl- és aláhullámzó előkelő tömegben, mely ma és mindennap ide tódult, hogy Monte-Carlóba átránduljon, és az alatt a két percz alatt, míg ő utat nyitott magának hozzájuk, két hölgy és gavallérjaik Hautefeuille-re vonatkozó megjegyzései arról tanuskodtak, hogy a féltékeny, csipős rosszakarát nem a gyenge, nem egyedüli kiváltsága.

— Nini, Hautefeuille, szólt Chézyné, ejnye beh örülne a nővére, ha látná, hogy megváltozott az a fiu. Tudja, kérem, hogy ő igazán nagyon szép ember.

— Nagyon csinos fiu, ismétlé a velencei nő és a mellett ugy viseli magát, mintha nem is tudná azt Az pedig ugy tetszik nekem.

— No, ha tényleg nem tudná, hogy csinos fiu, szólt Brion, önök asszonyok nem fogják soká kétségben hagyni e felett Hautefeuille itt, Hautefeuille ott . . .

— Onnél, folytatta Chézynéhez fordulva, a márkinénál, Carlsbergnénál, nem is hall az ember másról beszélni, mint Hautefeulleről. Eddig az egy nagyon jó gyerek volt, egy jelentéktelen, ártalmatlan fiu, ki senkit se bántott, csak olyan volt, mint sok ezer más; de önök valóban kiállhatatlan pozeurt fognak belőle faragni. Nem is szólva arról, hogy ő maholnap egyiket közületek alaposan fog kompromittálni, ha a dolgok így fejlődnek tovább, tette hozzá Navagero, merőn tekintve a nővérére.

Mióta Andrianna Genuából visszatért, a ravasz velencei észrevette, hogy nővére lelkében valami szokatlan átalakulás megy végbe és ő ennek az okát kereste, de mint látjuk, nagyon rossz helyütt.

— Ah, hát így vagyunk, szólalt meg Yvonne tréfásan. No jól van hát, hogy önöket megbüntessem, először is meg fogom hívni, hogy szálljon be a mi

kocsinkba, és hogy ebédeljen velünk Monte-Carlóban és meg fogom bízni azzal, hogy őrizze ellen Gontrant... Szüksége van a felügyeletre... Hallja csak, kedves Péter, folytatta Hautefeuillehez fordulva, ki most már közelükbe ért, önt ma egész délutánra és egész estére az én lovagommá nevezem ki. Még pedig az lesz a feladata, hogy nekem rögtön hiven referál, ha a férjem uram száz aranynál többet találna veszíteni. Mert tegnapelőtt ezret veszített a trente et quarante asztalnál... Ha hetenkint két ilyen játszmat játszik, az nagyon szép kis téli budget volna... Maholnap arra kerül a dolog, hogy nekem fog kelleni a háztartáshoz szükséges pénzt nyerni.

Chézy egy szót sem válaszolt. Csak idegesen pödörgette a bajuszát.

Hanem az arczán vonagló erőltetett mosoly nagyon eltért attól a sugaras derüségétől, melylyel rendesen kísérté nejének tréfás élczelkedéseit. Az a válság, amit Marsh Dickie jósolt, kikerülhetetlenné vált és a szerencsétlen ember elég gyerekes volt, hogy ezt a csapást és a vele járó vagyoni bukást a monte-carlói zöld asztalon remélje jóvátehetni és hogy neje előtt titkolja a valót. Azért Yvonne ártatlan tréfája kinos, kegyetlen jelentőségű volt úgy Chézynére mint magára a fiatal asszonyra nézve; különösen Brion Horace hallatára, ki az anyagi zavarba jutott nagyvilági nők hivatásos bankára volt.

Hautefeuille, kit Corancezzel és Carlsbergnéval folytatott beszélgetései beleavattak a dolgok állásába, eléggé tájékozva volt, hogy ilyen fajta beszélgetés metsző iróniáját érezze ily helyzetben, azért gyorsan félbeszakította:

— Nem megyek Monte-Carloba; egy barátomat várom, akit ön is ismer, Olivier du Prat barátomat.

— Ah, volt udvarlóm, a ki nyakra-főre csapta nekem a levelet. . . Igen, igen, emlékszem, tizennégy napig fülíg szerelmes voltam beléje. Tudja mit, hívja meg őt, hogy ebédeljen velünk ma este, és jöjjenek utánunk az öt órai vonattal

— De ő már nős, kérem.

— Annál jobb, hívja meg a feleségét is, válaszolt a szeleburdi asszonyka. Andriana, édes, beszélje őt rá, önnek nagyobb befolyása van rá.

Ezzel aztán a kényeztetett gyermek szerepét folytatva, Navagero karjába kapaszkodott. Őt ugyanis felségesen mulattatta az olasz nemes dühös arckifejezése, melylyel nézte, hogy a nővére négyszemközt beszélget valakivel, a kitől félti, és a vidám asszonyka nem is sejtette, hogy minő nagy szolgálatot tett ezzel a barátnőjének, ki ezt a rövid néhány perczet arra használta fel, hogy Péternek a fülébe sugja:

— Ő is ezzel a vonattal jön meg. Én csak azért jöttem, hogy lássam. Kérem, mondja meg neki, hogy nekem holnap délelőtt tizenegykor a Jennyn találkám van Florenczczal. És kérem, ne sértődjék meg, ha

Alvise nem nagyon udvarias ön iránt; neki ugyanis az a rögeszméje támadt, hogy ön nekem udvarol. Itt a gyorsvonat.

A vonat kiért a magas fekvésű árokból, melynek mentén a cannesi pályaudvarra vezetnek a sinek és Péter majdnem ugyanabban a perczben Corancez derüs arczát látta megjelenni az egyik kocsi ablakán. A fürge délvidéki egy ruganyos szökéssel lenn termett és Hautefeuille nyakába borulva, oly hangosan, hogy a felesége is meghallhatja, ujjongva kiáltott fel:

— Jaj beh kedves tőled, hogy elémbé jöttél, aztán halkabban tette hozzá: Az istenért, rázd le a nyakamról egy perczre a sógoromat.

— Lehetetlen, felelt Hautefeuille: én Olivier du Pratot várom. Nem találkoztál vele a vonaton? Ah, itt van már, látom!

Ezzel a faképnél hagyta Corancezt és többé ügyet se vetve a matrimonio segreto érdekes jelene-tére, mely a vasuti pályaudvaron lefolyt, nagy sebbel-lobbal egy fiatal ember karjaiba sietett, ki az egyik kocsi lépcsőjén örömmel vegyes megilletődéssel mosolygott feléje. Ámbár Olivier Péterrel egyidős volt, néhány évvel idősebbnek látszott; mert olajbarna, nagyon sovány és beesett arcza igen erősen kiszögellő vonásokban domborodott ki. Szabálytalan vonásai olyan sajátságos, elkinzott és bánatos kifejezésű egészsze olvadtak össze, hogy a ki egyszer látta, többé el nem felejtette. Bárso-

nyos és harmatos csillogásu fekete szeme, gyöngy-sorragyogásu hófehér és apró fogai, sűrű, szép növésü haja arczkifejezésének ugy szólván állati szépséget kölcsönöztek, mely az ajkaiban, homlokában és különösen orczáiban kifejezésre jutó keserüséget enyhítette. Nem volt ugyan magas növésü, de széles vállalai és izmos karjai aczélozott férfias erőre vallottak.

A kocsi lépcsőjéről leszökve, oly forró öleléssel szoritotta keblére Pétert, hogy szempillái szinte könybe lábbadtak és egy perczig oly önfeledt örömmel néztek egymás szemébe, hogy sem Péternek, sem Oliviernek nem jutott eszébe, hogy karjukat nyujtsák a leszállófélben levő, fiatal asszonynak, ki érzéketlen közömbösséggel várta, hogy valamelyikök megemlékezzék róla és lesegitse. Du Prat Olivierné husz éves, nagyon szép és nagyon finomarczu asszonykának látszott, kinek légies filigran szépsége azonban olyan lehelletszerű volt, hogy szinte parányinak és szurósnak tetszett. Arany-szinü haja oly világos volt, hogy szinte fagyasztó hidegnek látszott és kék szemcsillagában e perczben valami kifürkészhetetlen és megmagyarázhatatlan sajátságos kifejezés villant fel, mely sok fiatal menyecskénél tapasztalható, midőn férjük ifjúkori barátjaival találkoznak.

Vajjon rokonszenv vagy ellenszenv, bizalom vagy bizalmatlanság e az, a mit Olivier e legkedvesebb barátja, ki esküvőjén mint tanu is szerepelt, a fiatal asszonyban keltett? Ő el nem árulta az ér-

zelmeit, midőn a fiatal ember, feléje közeledve, bocsánatot kért, hogy előbb nem sietett üdvözlésére és le nem segítette a kocsiról. Alig érintette meg piczi ujjaival a feléje nyújtott kezét. Hanem ez igen természetes, szemérmes, önkénytelen tartózkodás is lehetett, valamint az a rövid válasz is, melylyel Péternek az utazásaira vonatkozó kérdéseire felelt, nyugalom után való érthető vágyódásának kifejezése is lehetett:

— Nagyon szép volt az utazás, szólt nyugodtan, hanem ilyen hosszú távollét után az ember szeretne már otthon lenni.

Igen, ez a felelet nagyon természetes volt. Hanem e fagyosan felbiggyesztett, gunyos kis női ajakról elröppenve, azt is jelenthette: »A férjem ide akart jönni önt meglátogatni és én nem gátolhattam meg ezt. De azért ne értsen félre, nagyon boszankodom rajta.«

Legalább úgy tolmácsolta Hautefeuille ezt a néhány közömbös, hideg hangon ejtett szót és szinte hálás tekintetet vetett Corancezre, ki e perczen feléje közeledett és megkimélte őt a választól... A vonat ez alatt újra megindult és szabad utat nyitott a járókelőknek, úgy hogy Corancez barátságosan kinyujtva a jobbját, Olivier üdvözlésére siethetett.

— Servusz, Olivier. Nem ismersz rám? Corancez vagyok, volt iskolatársad, egy padban ültünk. Ha Péter tudatta volna velem, hogy velem egy vona-

ton jösz, együtt tehattuk volna az utat és bizalmasan elcseveghettünk volna. Pompás színben vagy és még mindig husz évesnek látszol... Mutass be, kérlek, a kedves feleségednek.

— Igazán nem ismertem rá, szólt Olivier tiz perczczel később, midőn mindhárman kocsiba szálltak, hogy a Pálma szálloda felé tartsanak. Pedig egy cseppet se változott. Még mindig a régi délvidéki gyerek, azzal a tolakodó bizalmassággal, a mely türhetetlen, mikor őszinte, és aljas, mikor csupa komédia. A mi hazánk legocsmányabb intézményei között, pedig hát van azokból bő választék, a legocsmányabb az iskolapajtáskodás intézménye. Azért, mert az ember együtt raboskodott egy pár évig azokon a szárazföldi gályákon, a miket francia kollegiumnak nevezünk, ez később az életben minden semmiházit feljogosít arra, hogy bizalmasan a keresztnevünkön szólítson és tegezzen. Gyakran találkozol itt ezzel a Corancezzel?

— Ő önt nagyon szeretheti, Hautefeuille ur, szólalt meg a fiatal asszony, mert midőn leszállt a vonatról, nagy örömmel borult a nyakába.

— Ő kissé tüntetően viszi a vásárra minden érzelmét, felelt Péter, hanem igazán jó társalgó és nekem itt nagyon jó szolgálatot tett.

— Az valóban meglep ugy részedről, mint az ő részéről. Hanem mért nem tettél róla említést a leveleidben? Szivélyesebb lettem volna irányában.

Ez a rövid, könnyedén odavetett, jelentéktelen be-

szélgetéstöredék elegendő volt arra, hogy az elfogultság ama kínos érzetét keltse mindhármban, mely néha a legtürelmetlenebbül sovárgott pillanatok örömét is megbontja. Hautefeuille érezte, hogy a szemrehányás egy árnyalata rezgi át barátjának iménti megjegyzését és újból érezte a titkos ellenséges indulat fagyasztó lehelletét, mely du Pratiné rövid megjegyzésében megnyilatkozott. Elhallgatott hát. A hintó épen azon a tekervényes úton haladt hegynek, melyen a Jennyn tett első látogatás reggelén Corancez társaságában vette útját a part felé és a Helmholtz villa hófehér körvonalai köszöntöttek feléje az olajfák ezüsthabos lombhullámai közül. A szeretett nő képe tünt fel lelke előtt és önkénytelenül párhuzamot kezdett vonni az ő imádott, isteni Elyje és barátjának felesége között. A kis francia asszonyka, ki mellette ült és ki elegáns mezejében kissé száraznak és erőltetettnek látszott, egyszerre olyan színtelennek, olyan korlátoltnak, olyan kisvárosinak, oly végtelenül érdektelennek tetszett előtte, amint őt az érdekes nagyvilági, külföldi nő kéjtlehelő, hajlékony, ruganyos alakjával egybevetette.

Du Prat Bertából tetőtől-talpig csak az a józan, de kissé fakó, szintelen előkelőség áradt szerte, mely a jól nevelt párisi nő — mert tényleg létezik ez a fajta is — csalhatatlan ismertető jele. Utazó ruhája Páris egyik legelső szabójának remeke volt, hanem ő oly gondosan került mindent, ami

a különlegességvadászat legparányibb gyanuját is kelthette volna, hogy megjelenésén az egyéniség bélyege teljesen elmosódott. Csinos volt ugyan; de az apró, törekeny porcellánbábuk szépségével birt, hanem egész arczkifejezését olyan szigoruan fegyelmezett, ajkait oly hidegen biggyesztette fel és szemei oly kifejezéstelenek és semmit mondók voltak, hogy ez a gyönyörű kis babaarcz nem keltette fel az érdeklődést az iránt, vajjon micsoda lélek lakozik mögötte.

Mert első tekintetre le lehetett olvasni róla, hogy ez a lélek csupán elfogadott igazságokból, az illemnek megfelelő, társadalmilag helyeselt érzelmekből és comme il faut ösztönökből és vágyakból áll. Az ilyenfajta lányokat veszik nőül azok a férfiak, kik életükben kelleténél többet éltek és kik a házasságtörés és nőcsábítás ezer kalandjaiba belecsömörlöttek. Misem természetesebb hát, hogy Olivier elvette ezt a csinos gyermeket, kinek szépsége egyrészt hízelt az ő férfi büszkeségének, míg másrészt kifogástalan magaviseletéhez a féltékenység árnya sem férhetett. De ép oly természetes az is, hogy Péter, aki a conventionalis illem] és a nyárspolgáris becsületesség légkörében nevelkedve, sokat szenvedett volt az övéinek megrögzött előítéleteitől, első tekintetre észrevette a fiatal asszonyban is a lelki szegénységet és mindazt, ami jellemében kicsinyes, köznapi és korlátolt volt; különösen az Ely

bárónővel való összehasonlítás következtében. Az ilyen fajtájú benyomások önkénytelenül lelkünk ama ösztönszerű, hirtelen zárkózottságát és bizalmatlan huzakodását szülik, melyet azzal a nagyjelentőségű, rejtélyes titokzatosságában oly kényelmes szóval jellemzünk: ellenszenv. Ezt az ellenszenvet Péter nem érezte az első találkozások alkalmával, midőn du Pratné még csak Lyonnét Bertha kisasszony volt. Pedig hát jogosan úgy hozta volna magával a dolgok rendje, hogy eredeti környezetében, az apja mellett, ki a legmerevebb, legpedánsabb ügyvédek egyike volt és az anyjának, az előkelő párisi polgárság legtipikusabb vén saroglyájának oldalánál Bertha még élénkebb visszatetszést keltsen Péter lelkében. Csak hogy akkor jellemének regényes hajlamai még szunyadtak benne. Most pedig szerelmének ittasító mámor felébresztette azokat és ő a női lélek finom árnyalatai iránt is fogékony lett, melyek azelőtt teljesen kikerülték a figyelmet. Csakhogy ő nem szokott annyira a saját lelkében olvasni, hogy észrevehette volna, mennyire megváltoztatták az egész gondolkodásmódját az utóbbi hetek és így azt a kéjelmetlen érzést, melyet du Prat Bertha az ő lelkében ébresztett, azzal magyarázta, amivel mi rendszeren palástoljuk más embernek jellemében való teljes tájékozatlanságunkat :

Micsoda változás ment végbe ezzel az asszonynyal? ... Hisz ő oly kedves teremtség volt, mikor férjhez ment ... És most mintha kicserél-

ték volna. Olivier is megváltozott. O oly vig, oly gyöngéd, oly szerelmes volt. Most közömbös, egykedvű, szinte szomorú . . . Mi történt itt? . . . Tán nem érzi magát boldognak.

A kocsis ép a Pálma szálloda elé ért, midőn ez a gondolat könnyörtelen világossággal jeggedett ki az agyában. És ő egyre ismételte magában ezt a kérdést, míg Olivier és a felesége beléptek a szálloda lépcsőházába. Ide-oda jártak-keltek; utasításokat adtak a málhákat és a komornát illetőleg. De lépteik rhytmusa oly anynyira eltért egymástól, hogy ez a csekélység magában véve is e két lény közti titkos lelki szakadásra vallott. Ilyen jelentéktelen apróságok, az ösztönszerű egygyéolvadásban, a mozdulatok harmonikus összvizhangzata, midőn az egyiknek a taglejtései a másikéval összevágának, bizonyítják legjobban szerelmeket vagy a házaseleket összefűző lelki harmóniát. Olivier és a felesége »ellenséges lépésekkel« haladtak egymás mellett.

Valóban új műszavakat kell teremteni, hogy a mozdulatokban és a járásban megnyilatkozó halvány árnyalatokat kifejezzük, melyeket se elemezni, se magyarázni nem lehet; de a melyeket elvitázhatlan, szembeszökő határozottsággal észre lehet venni. És ép ily szembeszökő bizonyíték volt du Prat ama kérdése is, midőn a szálloda felügyelője bevezette a számára fentartott, egy nagy hálószobából, két öltözőből és egy szalonból álló lakosztályába:

— Hát az én ágyamat hová teszik? Hisz az öltöző-szoba nagyon kicsi, oda be nem fér egy ágy?

— Volna, kérem, egy másik lakásom is, egy szalonnal és két egymásba nyíló hálószobával, hanem az a negyedik emeleten van.

— Az nekem mindegy, szolt du Prat. Liften mentek fel mindaketten a negyedik emeletre, ügyet se vetve azokra a gyönyörű virágokra, a melyekkel Péter sajátkezűleg töltötte meg a virágvázákat. Ő ugy diszitette fel Olivier és Bertha szerelmes fészket, mint a milyennek szerette volna látni azt a nászszobát, melyet ő az ő Elyjével osztana meg. Magára maradv a rózsák, narciszok és mimozák bóditó illatárja közepett, az ablakon tekintett ki a délutáni verőfényben világos körvonalakban kidomborodó, napsugaras tájra: az Esterel előfokra, a tengerre és a szigetekre. Valóban édes csókos turbékolásra termett, kis otthon és kéjre csábító szerelmes fészek volt ez a napsugaras szoba, a benne szerteáradó illatárral és az ablakokon át kinálkozó kilátással; és ime Olivier első dolga az, hogy másutt két külön szobát keressen, nem alszik a feleségével egy szobában, Hat havi házasság után e jelentőségteljes tény, mely eddigi észrevételeit és akaratlan, ösztönszerű éleslátással tapasztalatait betetőzte és igazolta, mélyen elszomoritotta Hautefeuillet. És ő ujra párhuzamot vont saját kedves, szerelmes regénye és a fiatal házaspár fagyasztó hideg tartózkodása között. Vissza-

emlékezett első szerelmes éjjelére, arra az éjszakára, a melyet a hajó szük ágyának kéjes meghittségében egymás karjaiban töltöttek, és a melytől oly rosszul esett elválni. És visszaemlékezett arra a második éjszakára, a mit Genuában töltöttek, arra a szívét átborzongó kéjes boldogságra, mely egész valóján eláradt, meg arra, hogy minő jól esett neki, hogy a szeretett nő keblén elpihenhetett.

És eszébe jutott, hogy midőn tegnap Ely, hosszas könyörgésére, végre arra szánta magát, hogy éj idején a Helmholtz nyaraló hálósobájába beereszti — mint lopódkodott a kertbe, egy bokorsűrüségtől el nem zárt lejtős falon, egész a melegházig, melynek ajtaját nyitva találta és ahol a kedvese már várta őt.

Ely aztán a szalonból a saját hálósobájába vezető lépcsőn át felvezette őt, mely csak az ő személyes használatára volt fentartva.

Oh minő csókokban forrtak össze ekkor ajkaik, a szerelem és a veszély kettős és mindenható izgatottságában. És midőn bucsuznia, távoznia kellett, valóságos őrjöngő kétségbeesés fogta el őt; erőszakkal ki kellett magát tépni karjaiból és amint egyedül vette utját hazafelé a csillagos ég alatt, az elhagyatott, hangtalan fasorokon végig, arról álmodozott, hogy minő boldogság volna az, ha mindketten megszöknének messze-messze és aztán valami távoli, kis fészekben úgy élhetnének együtt mint férj és feleség. Az a boldogító jog, hogy

az éjszakákat — minden éjszakát — az imádott nő keblén töltheti, igen becses, a legbecsesebb jognak tünt fel előtte; ez éjszakákat — minden éjszakát, — ez az év végével az év felévé, az élet végén az élet felévé összegeződik, — minden éjszakát, minden éjszakát, midőn az asszony a nappali öltözettel együtt társadalmi énjéből is kivetkezik, hogy azzá az egyszerű, igaz österemtmennyé válják, ki csupán ifjusága és szerelme diszében gyöngéd bizalmas odaadással simul hozzá és kit férjén kívül senki más nem ismer ilyen alakban. Olivier nem így érez hát a nejével szemben? De ha ily rövid házas élet után már ily kevésbé szereti, kérdés: vajjon egyáltalán szerette-e őt valamikor. És ha nem szerette, minek vette el?

Péter ép ezen tépelődött, midőn egyszerre egy vállára támaszkodó kéz felébresztette merengéséből. Olivier ismét hozzá csatlakozott, de egyedül.

— Nos, már van lakásom, szólt Olivier, igaz, hogy kicsit magasan fekszik, hanem annál szebb a kilátás . . . Nincs most semmi dolgod? Ne menénk egy kicsit sétálni?

— És a feleséged? kérde Olivier.

— Kell neki egy kis idő, hogy otthonossá tegye magát és hogy rendezkedjék; és aztán az igazat megvallva, nagyon örvendek, hogy zavartalanul beszélgethetünk . . . Beszélgetni pedig csak kettesével tud két olyan barát, mint mi vagyunk. Oh, ha tudnád, hogy örvendek a viszontlátásnak.

— Olivier, kedves Olivier, suttogta Péter, kit e barátja ajkairól igaz megilletődés hangján elröppent felkiáltás mélyen meghatott

Kezet szoritottak egymással, mint az imént a pályaudvaron és némán összenéztek, anélkül, hogy egyikük is szólt volna egy szót. Szent Ferencz életrajzában azt olvassuk, hogy egy szép napon szent Lajos, zarándok-ruhába bujva, zörgetett a Sainte Marie des Anges kolostor kapuján.

Egy másik szent, egy Egidius nevü szerzetes, ajtót nyitott neki és ráismert. Ekkor a király és a szerzetes egymás előtt letérdeltek és ismét elváltak a nélkül, hogy csak egyetlen szót is váltottak volna. »Én az ő szívében olvastam, szólt Egidius később, és ő olvasott az enyémben.« Ez a csodaszép legenda örök időkre jelképe lesz az olyan hű barátok találkozásának, a milyen Péter és Olivier volt.

Ha két férfi, kik egymást gyermekkoruk óta ismerik és szeretik, mint ahogy Péter és Olivier szerették egymást, az életben összekerülnek és egymással szembe néznek, nincs szükségük arra, hogy kölcsönös hűségüket újra hangoztassák; a becsülés, az odaadás, a bizalom, az igaz férfias szeretet, mind e magasztos erények nem szorulnak szavakra és nem is lehet ezeket szavakkal tolmácsolni.

Ezeknek pusztá létezése fényt és meleget áraszt, mint valami tiszta, sugaras láng. És a két barát

most újra érezte, mily biztosan számíthatnak egymás tántoríthatlan ragaszkodására és mily erős kötelék fűzi őket testvérekké.

— És még arra is gondoltál, hogy a szobát virágokkal feldiszitesd, szólt Olivier, barátja karjába kapaszkodva. Rögtön utasítást adok majd a pinczérnek, hogy vitessék föl az új lakásomba. . . És most menjünk. . . De nem a Croisettere, kérlek. Mert ha ez a sétány még mindig olyan, a minőnek én ismertem, az alatt a nyolcz nap alatt, mit egyszer itt töltöttem, akkor az ocsmány egy hely. Cannes az időtájt valóságos snobopolis volt a maga hercegeinek és főhercegeinek seregével. Hanem emlékszem, hogy a Kalifornia halom, meg Vallauris között gyönyörű vadregényes sétautak, hús jegenyék, fenyő- és tölgyfaerdők sűrűsége kerül el, csupa lombos, árnyas fa; nem pedig ezek a pálmák, a maguk tollas legyezőikkel, melyektől iszonyodom.

Ezzel a szálloda kertjét elhagyták és du Prat egy megvető kézmozdulattal ráutalt arra a merev pálmafasorra, melytől e modern fogadó nevét nyerte.

Barátja elnevette magát és kedélyesen csititgatta.

— No, no, rá ne fröccsentsd megjegyzéseid sötét, maró, gúnyos sepiáját a szegény Cannes délszaki kertjeire. Valóságos melegházak ezek, melyek nagyon jó hatást tesznek a beteg szervezetre. Arról én mesélhetek valamit.

Zsenge ifju koruk egy régi tréfájára vonatkozott ez a hasonlat, mely Olivier ama keserü epikifakadásait, melyeket sötét embergyülöletének rohamában mindenre árasztott, azzal a szerteloccsantott folyadékkal hasonlította össze, mit a tintahal magából kifreccsent, hogy ezzel zavarossá tegye a hullámokat, és az üldözői elől menekülhessen.

Ő is nevetett e visszaemlékezésnek, hanem aztán elkomolyodva tette hozzá:

— Hallod-e Péter, én nem ismerek rád. Te a megközelíthetlen, tüskéshéju emberkerülő Coranczezzel pajtáskodol? Te, a chaméani kastély ura, szereted ezeket a meghamisított kerteket, a maguk pázsitjokkal, melyet tavasszal felásnak, e horgany-szinü fákat és hamis zöldjüket. Mennyivel többre becsülöm én ezt itt ni.

Ezzel az ut kanyarulatánál feltünő bérczre utalt, melyre sötét fenyőerdő és világos színü vörösfenyők bársonyos zöld leple borult. A hegy lábánál Cannestól a Juan öbölíig a nyaralók hosszu sora huzódott; aztán az is megszakadt és a hegy lejtőjén fel az oromig csupán a sűrű erdő jóleső zöldje sötétlett. Jobbra a tenger terült el, melynek mérhetetlen távolba vesző tükrén egy vitorla sem fehérlett; ugy, hogy egy perczig a zöldelő hegyekről a kéklő tengerre sıkló első tekintetre, azt az illuziót keltette ez a csendes tájkép, mintha a téli évad hullámzó emberáradatától meg nem háborgatott magány borulna rá.

Még néhány száz lépésnyire haladtak és az erdő szélére jutottak. Köröttük a fenyők vörhenyes törzsei nyultak a magasba, oly sűrűn egymáshoz sorakozva, hogy a hullámok azurtükre alig-alig csillámlott föl a tülevelű lomb mögül. Fejük fölött a sötét koronák életteljes körvonalakban rajzolódtak a világos égbolton.

Erős, átható és jóleső gyantailat gomolygott fel az erdőből és befonta őket mámorító illathalójába, melyhez néha-néha a szellőtől idehordott, virágbabóruult mimosa pudica üde illata is belevegyült. És Olivier az északvidéki erdő szépségét a keletről érkező utas lelkesült tekintetével szívta magába, ki megunva a mérhetetlen homoksivatag hatalmas látóhatárát, az egyhangú, érzéketlen és sugaras délövi természetet, valamennyi érzékének gyönyörködő kéjével élvezzi az európai tájképek tarka változatosságát, ezernyi árnyalatu színvegyülékét. Hautefeuille pedig le nem vette a szemét Olivierről. Szive mély aggodalommal töprengett Olivier házasságának megfejthetetlen rejtélyén, melyet azelőtt minden további kutatás nélkül, mint természetes tényt fogadott el; míg most barátja kifejezésteljes, beszédes vonásain a vig és szomorú gondolatok fel-felcikkázását tanulmányozta. Neje távollétében Olivier szemmelláthatólag jobban érezte magát; hanem azért megmaradt szemcsillagának feneketlen mélyében az egész világtól való undorodó unatkozás és ajkai körül a keserű gúny

ama apró kigyócskái vonaglottak, melyeket Péter régtől ismert. Ezek a jelek mindig ama gúnyos és epés éleslátás válságainak hirnökei voltak nála, melyekről Carlsbergné említést tett Brionnénak. Péter mindig sokat szenvedett, valahányszor ezek a rohamok beálltak és valahányszor barátja önmagáról és eddigi életéről a kiábrándult cynismus keserű és kegyetlen hangján beszélt.

Most pedig kétszeresen szenvedett alatta, saját szerelmének ittasító mámorával szívében. Hátha még megértette volna mindama szavak tulajdonképeni titkos értelmét, melyekben barátjának buskomorsága megnyilatkozott.

— Sajátságos dolog, szó'alt meg Olivier, menyire megvan az embernek legzsengébb korában későbbi életének teljes előérzete. E perczen visszaemlékszem, akárcsak most történt volna, egy ifjúkori sétára, a mit együtt tettünk egyszer Auvergnében... te valószínűleg nem emlékszel már rá... Varennesből visszajöttünk Chaméaneba. A harmadik osztályu nagy szünidőben volt. Én tizenégy napot töltöttem az anyádnál és másnap reggel el kellett volna utaznom az én utálatos gaz gyámom házába. Napsugaras enyhe szeptemberi nap volt, ép oly üde és verőfényes, mint a mai reggel és az ég ép oly tiszta és derült volt mint most. Egy vörösfenyő árnyában dültünk pihenőre. És én rád néztem, meg arra a szép fára, a napsugaras égre, a zöld erdőre. És egyszerre valami megmagyarázhatlan

fájdalmas érzet vett erőt rajtam; abban a fényhabos környezetben meghalni vágytam. Ott eszembe villant hirtelen az a szent meggyőződés, hogy soha se fog az élet nekem ennél szebb pillanatot nyújtani, hogy nincs mit várnom a jövőtől... Vajjon honnan jutottam akkor ahhoz a sajátságos meggyőződéshez, mely tizenhat éves korommal össze se fért. Azt még ma sem tudom megmagyarázni. De soha se fogom elfelejteni azt a metsző kint, mely egyszerre csak átjárta egész valómat, a nagy fa árnyában, az enyhe, sugaras meleg őszi nap ragyogása közepett, a te oldaladnál. Mintha előre éreztem volna későbbi életem üres sivárságát, egész nyomorult sorsom összes kudarczait, minden csalódásait...

— Nincs jogod így szólni, szakította félbe Hautefeuille. Micsoda nyomor, micsoda csalódás, micsoda kiábrándulás, micsoda kudarczok? — Harmincz éves, fiatal és egészséges vagy. Fényes pálya áll előtted, mindent elértél, a mit kívánhattál: vagyont, állást, szép feleséget. Nyolczvanezer frank évi jövedelmed van... Államtitkár leszel, gyönyörű kis feleséged van és egy mesebeli jó barátod, tette hozzá nevetve.

Olivier mély sohaja végtelenül rosszul esett neki; mert érezte, hogy minő igaz buskomorság rejlik e szomorú kifakadásban, melyet mindenki más furcsa tulzásnak gúnyolt vala. És ő, mint azelőtt szokta tenni, gúnynyal felelt erre az érzelmi ömlen-

gésre. Ritka eset volt az, hogy Du Prat, ki a legkisebb tapintatlanság és izléstelenség iránt oly fogékony, kritikus lélekkel birt és ki végtelenül érzékeny volt minden vétség iránt, ami finom izlését sértette, rögtön meg ne változtatta volna hangját, mihelyt barátja ily módon ráförmedt.

De ez egyszer nagyon nehéz teher nyomhatta a lelkét, mert még csüggedtebb hangon folytatta:

— Mindent elértem! szólt vállait vonogatva. Igaz, a látszat erre vall, ha az ember szavakban mérlegeli a sorsát. Hanem ha őszinték akarunk lenni, hát a tulajdonképeni fiatalságnak, az igazi, üde fiatalságnak harminczkét éves korunkban vége van... Az egészség, vagyon... igaz, hát az valami, egy pár kellemetlenséggel kevesebb ebben az életben... De ki tudja meddig, tart... Ez nem megy boldogság számba... A pályám, ugyan kérek, ne beszélj róla! A házasságom...

Itt egy perczig megállt, mintha habozna e bizalmas kijelentéssel, aztán olyan éles hangon, melynek keserősége megremegtette Péter lelkét, mert érezte rajta, hogy a barátja lelkén rágódó rákfene felfakadt és büzös genyedségét kifreccsenté, felkiáltott:

— Nos hát igen, a házasságom nagy-nagy tévedés volt, mint az egész életem; egy rettenetes, végzetes, szörnyü tévedés. No de különben, tette hozzá türelmetlenül és idegesen megrázva a fejét, akár az a baj vagy más baj, egyre megy.

Aztán tovább folytatta, és most már Péter nem szakította félbe vallomásait.

— Mondd meg kérlek, vajjon töprenkedtél-e valamikor azon, hogy mért határoztam el magamat a nősülésre? Ugy-e, azt hitted, mint az egész világ, hogy meguntam a magányt, hogy szolid polgári életet akarok kezdeni, hogy egy észházaság összes föltételeit megtaláltam ennél a parthinál: nagy hozományt, előkelő nevet, egy csinos, jól nevelt lányt és egész természetesnek találtad ezt a lépést? Nem szemrehányáskép mondom ezt. Az ember a közvélemény és a rendes előítélet rabja, ámbár nem is sejti. Az emberek megütkeznek azon, hogy ha valaki nem nősül meg, úgy mint a többi ember. De azon sohse ütkeznek meg, ha olyas valaki megnősül, ki nem olyan, mint a többi ember. És különben nem is tudtad, nem tudhattad, hogy micsoda keserü tapasztalatok árán jutottam oda... Mi mindig tartózkodók voltunk a bizalmas beszélgetéseinkben, barátom; azért óvta meg barátságunk e ritka, szép érzelem jellegét, mely oly nagyon elüt attól az aljas, ocsmány czimboráskodástól, amit a férfiak rendszeren ezzel a névvel neveznek. Én sohse említettem előtted a szeretőimet... Sohse akartam tudni, kik voltak a tieid. Az életnek ez undorító mocska soha be nem szennyezte, hál Istennek, nemes érzelmünket.

— Megállj, szakította félbe Hautefeuille, ne szentségtelenítsd ily galádul az emlékeidet;...

nem ismerem azokat, de okvetlenül kell, hogy legyenek köztük olyanok is, melyek szentek előtted. És tudd meg, Olivier, hogy ha eddig sohse kutatam és firtattam szived szerelmi titkait, nem barátságunk iránti kegyeletből, hanem e szent érzelmek iránti tiszteletből tettem. Nem, a mi barátságunkon csorba nem esett volna, ha mély, igaz, szent szerelem emléke csatlakozott volna hozzájuk. Ne rágalmazd önmagad; ne mondd, hogy neked nem voltak ilyen szerelmeid és ne szentségtelenítsd azoknak emlékét.

— Szent szerelem, felelt Olivier sajtóságos gúnyoros hangsulyozással. Nem tudom, mit jelent ez a két szó ebben az összetételben. Volt szeretőm, több mint egy és valahányszor visszagondolok rájuk, mind csak lángoló érzéki vágyak emlékét idézik fel lelkemben, a melyeket iszonyu undorodás követte; rettenetes, szenvedélytől megmérgezett szerelmes birás, féltékenységgel szaturált vad érzékiség, sok nyugodtan meghallgatott és lelkifurdalás nélkül kimondott hazugság emlékét idézi vissza lelkembe e szó; és mindezek között nem volt egyetlen egy nemesebb indulat, egyetlen egy érzés sem, amelyet újra át szeretnék élni; egyetlen egy boldogság, egyetlen egy nemes felgerjedés, egyetlen egy teljes lelki kielégítés emléke se maradt fenn. Ki volt a hibás, azok a nők-e, akikkel életutjaimon találkoztam, vagy én magam? Az ő vagy az én szivbeli és lelki szegénységem,

— Az ember nem szivbeli és lelki szegény, ha ilyen igaz barátságot tud valaki iránt érezni, mint a milyent te velem szemben tanusítottál, felelt Péter élénken . . .

— Ilyen jó barátod azért vagyok, mert te vagy te kedves Péterem, felelt Olivier a legmélyebb meggyőződés hangján . . . És aztán ne feledd hogy a barátságban nincs szerepe az érzékiségnek; de a szerelemben igenis nagy szerepe van és az én érzéseim nagyon kegyetlenül vadak. Az én érzéki sóvárgásom, az én kéjes vágyódásom mindig vad kitörésekben nyilatkozott meg, és nem tudom: mi-csoda állati vadság habzó seprűje hozta erjedés-be egész valómat, valahányszor bennem a felvert testi vágyak forrongásba jöttek . . . Én nem akarom ezt igazolni, nem akarom magyarázni; elég az hozzá, hogy ez így van, és első szerelmes viszonyomtól az utolsóig, valamennyit a gyűlölet e furcsa felgerjedése mérgezte meg.

Aztán izgatottan folytatta: Egész az utolsóig . . . Vagyis inkább különösen az utolsónál . . . Rómában történt két évvel ezelőtt. Ebben a nemében páratlan városban találkoztam egy, a maga nemében époly páratlan asszonynyal, ki annyira elütött mind a többitől, kinek szellemében annyi volt az erkölcsi határozottság, kinek szívében oly sok volt az érzelmi báj, mint azt soha még nőnél nem tapasztaltam, kiben nem volt a legcsekélyebb kicsinyesség, a legparányibb szükkeblűség árnya

sem; és milyen szép volt az az asszony, milyen isteni szép . . . Hanem mi kölcsönös büszkeségünkben sebeztek meg egymást. Neki voltak szeretői előttem is; legalább egy, a kiről tudtam, egy orosz, ki Plevnánál elesett. És én tudtam ezt.

Ez az őrült, igaztalan, kimondhatatlan féltékenység, melyet egy halott iránt tápláltam, mindjárt kezdetben igaztalanná és kegyetlenné tett a szerencsétlen asszony iránt, még az első légyott előtt, az első csók perczétől fogva . . . Én durván bántam vele . . . Ő kaczer és büszke volt . . . Megbosszulta magát . . . Anélkül, hogy velem szakított volna, más szeretőt tartott mellettem, . . . avagy én azt hittem csupán — ami egyre megy . . . Szóval ő nagyon mélyen sebezte meg a szívemet, úgy, hogy én hagytam el őt, — egy szép nap bucsuszó nélkül, a faképnél hagytam és megesküdtem magamnak, hogy soha többé ez uton nem fogok szórakoztató izgalmakat keresni . . . Éltem delén voltam . . . A sok szerelmi tapasztalattól, melyeknek iskoláját végig jártam, a szívem úgy elkopott; oly benső levertség, oly lelki benutság fogott el, hogy úgy mondjam, úgy meguntam az ilyen életet, hogy feltettem magamban, miként eddigi életmódomon változtatni fogok; felcserélem bármilyen mással; mert éreztem, hogy akármilyen rossz lesz is, ennél rosszabb nem lehet . . . Sokféle házasság van a világon: szerelmi házasság, érdekházasság, illemházasság, értelemházasság . . . Én meg erkölcsi undo-

rodásból kötöttem házasságot . . . Ugy hiszem, hogy ez nem ritka eset . . . Csak ritka az, hogy valaki bevallja . . . én, én bevallom. Egyetlen egy eredeti jó tulajdonom volt mindig . . . önmagammal szemben sohse voltam képmutató . . . És remélem, ez az eredeti sajátságom megmarad mind halálig. És ez az én rövid szép történetem.

— De hát eleintén úgy látszott, mintha szereted volna a menyasszonyodat, szólt Péter. És ha nem szeretted, vagy legalább el nem hitetted magaddal, hogy szereted; te, mint tetőtől-talpig becsületes jellemes ember, a milyennek ösmerlek, nem kötötted volna magadhoz az életét.

— Nem szerettem, felelt Olivier. El sem hitettem magammal, hogy szeretem. De reméltem, hogy meg fogom szeretni. Azt mondtam ugyanis magamnak, hogy ez ártatlan nő az én lelkemtől annyira elütő lelkével való érintkezésben, ebben az életben, mely oly kevésbé hasonlít a multamhoz, olyas valamit fogok érezni, mint eddig nem éreztem soha. Igen, még egyszer, újra óhajtottam és igyekeztem igazán érezni valaki iránt.

Ezeket a szavakat különös nyomatékkal hangsúlyozta.

— A vége felé hanyatló század legnagyobb rákfenéje és az enyém is: a lelki izgalmak makacs, szenvedélyes hajhászása. Felszólaló lelkiismeretemet azzal csititgattam és áltattam, hogy ha én nem

veszem el a lányt, elveszi valaki más, ama számtalan párisi járdataposók egyike — aki csupán a hozományát fogja akarni. Én sem leszek rosszabb férj az ilyen léhütőnél. És aztán reméltem egy gyermeket, egy fiut . . . Ma, ugy hiszem, már az sem hozná rezgésbe a szívemet. A tapasztalat arra tanított. Ez a hat hónap világosan bizonyította mindezt. A feleségem nem szeret engem, és én nem fogom őt szeretni soha, ez az életem szomoru végmérlege. Hanem igazad van; becsületes ember vagyok és maradok, aki meg fogja tartani az oltár előtti szent fogadást, a mennyire csak kitelik tőle.

Aztán végig simította keze hátával a homlokát és a szemét, hogy elhessegesse azokat a rettenetes szomoru képeket, a melyeket ily durva, nyers őszinteséggel idézett a lelke elé és nyugodtabban folytatta:

— Nem tudom, miért szomorítlak meg idegességgem kinos látományaival mindjárt a viszontlátás első óráiban. De különben tudom már. Ez az erdő, ez a furcsa színü égbolt, a tizenhat év előtti egész világos emlékek . . . Most már vége mindennek. Ne felelj. . . Ne vigasztalj . . . kell, hogy az epe egyszer kiömljön.

És gyöngéd mosolya újra derüссé vált.

— És most beszéljünk rólad. Mit csinálsz? Hogy vagy? A délvidék meggyógyított, azt látom az arczodon; csak az a baj, hogy ezen a tengerparton, amilyen jót tesz az embernek az enyhe napsugár, ép

annyira kínos az unalom, úgy hogy a két ellentétes hatás megsemmisíti egymást.

— De biztosítlak, hogy én nem unatkozom egy cseppet sem; felelt Péter.

Ő megértette, hogy Olivier nem mondhat el többet házas életének részleteiből és a barátja ajkáról elröppent vallomást sajtó szívvél meghallgatva, mint vigasztaló jó barát nem érinthette a váratlanul feltárt sebeket, míg ezek némileg be nem hegedtek.

Nem tehetett mást, mint hogy a baráti kíváncsiság szeszélyének hódoljon. És különben mint-hogy Du Prat néhány napig itt szándékozott maradni és meglátja majd, hogy ő ide-oda eljár látogatóba, hogy jön és megy, okvetlen szükséges, hogy jó eleve előkészítse.

— Hogy élek itt? Hát magam se tudom... Többet járok a világba mint azelőtt szoktam... Te nem élvezhetted Cannes elbűvölő varázsát, nem voltál itt elég hosszú ideig. Ez az apró klikkek városa. És egyik vagy másik ilyen klikkhez kell tartozni, hogy az ember meg tudja becsülni ennek a kis városkának a kellemességeit... Nekem a véletlen kedvezett és ép a legkellemesebb kis klikkbe belecseppentem... A »tennis«, a »golf«, az öt órai téák, majd itt majd ott egy-egy társas ebédek, szíval itt a tavasz, még mielőtt az ember észrevenné, hogy vége van a télnek... Aztán nagyon kellemes a hajózási sport; így, a mint engem most látsz, Genuában voltam egy amerikai milliomos hajó-

ján, midőn a te kairói sürgönyödet kaptam. Majd bemutatlak annak az uri embernek, érdekes eredeti egy ember az; Marsh Dickie a neve, nagyon fog neked tetszeni.

— Erősen kételkedem benne, én abszolúte nem tudok rokonszenvezni az amerikaiakkal . . . Azoknak az embereknek a hiábavaló, elfecsérelt erélyük elfáraszt, ha csak rágondolok is. És aztán mennyien vannak! . . . Mennyien vannak! . . . Cairóban, a Nilus vidékén, mennyi amerikai férfi, mennyi amerikai nő és ezek mind gazdagok, mind egészségesek, mind dolgozók, tevékenyek, mind tudósok, mindent megvesznek, mindenhez értenek, mindent tudnak, mindent megemésztanak. És mindnyájan vagy körülutazták már a világot, vagy ép most teszik e körutat vagy másodszor járják be már a földet. Ugy tünnek fel nekem, mint ama vásári szájhösködő bűvészek, kik szemünk láttára lenyelnek egy nyers csirkét, egy csizmatalpat, egy tuczat pisztolygolyót és mindezt leöblítik egy pohár friss hideg vízzel. Az istenért, hová raktározzák be ezek az emberek az összefüggéstelen és együvé nem férő különböző benyomások egyvelegét, melylyel meg-rakták magukat? . . . Valóságos rejtély ez előttem . . . Különben hát ez a te yankeed valószínűleg a többinél különb ember, ha megnyerte a tetszésedet. És micsoda uralkodó vagy trónjavesztett fejedelem volt a hajójának vendége?

— Semilyen, felelt Hautefeuille, kinek a szive

majd kipattant a feletti örömében, hogy barátjának sötét bus komorságát a humor sugara felderíti. Ott volt az unokahuga, miss Florence, a kiben van valami abból a struczgyomorból, a melyet ép kigúnyoltál; ő ugyanis festőnő, régiségbuvár, vegyész, de a mellett nagyon derék, kedves lány... Aztán volt egy velencei nő, valami Bonaccorsi márkiné, egy élő Veronese-kép...

— Én azokat csak festményben szeretem, szolt Olivier. Jaj, Rómában kétségbe ejtett engem az a tapasztalat, hogy a nők majdnem valamennyien a nagymesterek képeire hasonlítanak. Az ember belép egy modern szalonba; és ott a pamlag egyik szögletében egy élő Luini-képet pillant meg, a melyik élénken társalog egy Correggioval. Közelükbe érsz. A Luini kép a Correggionak valami új francia regény, rendesen a legujabb és legocsmányabb, leglederébb francia regény tartalmát mondja el, és a Correggio-kép oly áhitattal hallgatja, hogy az ember örökre megutálja mindakét festő csodaszép madonna-képeit... Hanem mint kozmopolita mozaik nagyon jól indul az a te említett kirándulásod: két amerikai, egy olasz, egy francia... Hát még micsoda nemzetek voltak ott képviselve?

— Franciaország, azaz inkább Páris, két példányban és Ausztria, több nem volt. Párist a Chézyék képviselték... Az asszonyt ismered... A szép Yvonne... Nem dereng erre a névre az agyadban semmi szép emlék? Bressire kisasszony...

— Ah, az, a kivel a nővéred erőnek erejével össze akart boronálni, a ki a vállait rendszeren a csipőikig szokta mutogatni és a ki már tizenhét éves korában kendőzte magát ... Ki a szeretője?

— Ugyan kérlek, ő a legtisztességesebb asszonyok egyike a világon.

— No akkor hát Párisban nagyon rossz világitásban mutatta magát. No, most menjünk át Ausztriára.

— Ausztriára? felelt Péter. Egy perczig habozott. Tudta, hogy előbb-utóbb meg kell, hogy említse Olivier előtt a szeretett hölgy nevét és tulajdonképen azért hozta csak szóba ezt a yacht-partiet, hogy alkalma legyen mindjárt az első beszélgetésbe beleszólni azt. És ime egyszerre valami sajátságos félelem szállta meg. Micsoda gúnyos széljegyzetre ad majd alkalmat a bálványozott név gúnyoros barátjának. Azért reszketett a hangja, midőn végre rászánta magát és azt válaszolta.

— Ausztria? Ausztriát valami Carlsberg báróné képviselte, kivel te Rómában ismerkedtél meg. Gyakran beszéltünk rólad.

— Igaz, volt szerencsém vele Rómában megismerkedhetni.

Olivier is habozott. Midőn barátja ajkairól a szeretett név betűi elröppentek az erdő méla csendje közepett, hol a fenyőgalyak halk zizegése suttogott füleikbe, mint valami távoli szép hang

hívó szózata, oly mély megilletődés fogta el Olivier lelkét, hogy arcza belesápadt. Ez a habozás, arczki-fejezésének hirtelen megváltozása és kitérő válasza, mindez más körülmények közt Hautefeuilleben azt a gyanut ébresztette volna, hogy valami rejtélyes titok lappang mögötte. De ő maga se mert e pillanatban barátja arczába nézni, ki csakhamar visszanyerte önuralmát és könnyed csevegés hangján folytatta:

— Igen, a főherczegnek nyaralója van Cannesban . . . A férjével él ő most megint?

— Hát elváltan éltek-e már? kérdé Péter.

— Törvényesen nem, de tényleg igen; felelt Olivier.

Ő sokkal lovagiasabb ember volt, sem hogy a legcsekélyebb gunyos megjegyzéssel illette volna azt az asszonyt, a ki valamikor a szeretője volt. És az a keserű, mély, haragos gyűlölet, a mit szerelmi viszonyuk hirtelen megszakítása lelkében szitott, sajátságos módon nyilatkozott meg nála; minthogy nem akart róla rosszat mondani és nem is mondhatott róla semmit, nagy lelkesedéssel kezdte dicsérni azt az embert, kit Ely a világon leglángolóbban gyűlölt: a férjét.

— Vajjon mért nem fértek össze? folytatta, sohse tudtam azt fölfogni, mert Carlsbergné igen intelligens asszony és a férje kiváló ember. Ő a brazíliai királylyal, a monacoi herczeggel és a bajor nagyherczeggel együtt ama három-négy modern fejedelem csoportját képezi, kik a tudományban előkelő he-

lyet vivotak ki maguknak és kik becsületet szereznek újra a köztiszteletben hanyatlott trónoknak. O valódi tudós, valódi tudós.

— Lehet, hogy valódi tudós, szakította őt félbe Hautefeuille, azt nem tagadom egy perczig sem; hanem mint ember nagyon ocsmány, utálatos ember . . . Ha te láttad volna, mint ahogy én láttam őt a neje szalonjában; ha láttad volna, micsoda undok botrányt csinált ott öt-hat vendég előtt; bámulnád azt a szegény asszonyt, mint ahogy én bámultam őt, hogy csak egy napig is ki tudja tartani az életet ennek a szörnyetegnek az oldalán; és sajnálnád őt, mint ahogy én sajnálom.

Szenvedélyes meggyőződés hangján beszélt. Olivier, a ki ösmerte őt és tudta, hogy Péter nem olyan lobbanékony és lelkesülő természetű, akármilyen körülmények közt meglepetéssel tapasztalta volna e nyíltan bevallott érdeklődést. De most a lelkét felforgató, mély megilletődés pillanatában barátjának szenvedélyes kifakadása még jobban meglepte és felizgatta. Merőn nézett a szemébe. És ő ezen az arczon, melyet zsenge gyermekkora óta évről-évre figyelemmel kísért, oly sajátságos arczkifejezést vett észre, a milyent eddigelé sohse tapasztalt barátjánál. Egy villámsebesen átcikkázó, agyában derengő sejtelen egyszerre felderítette — ha nem is a teljes valóságot — hanem a valósághoz oly közel járó igazságot, hogy megdöbbenve hátrált.

»Vajjon szereti e őt?« Ez a kérdés hangzott

fel hirtelen, váratlanul, a lelkében, mintha valami idegen hang rebesgette volna tudta és akarata nélkül. Hanem e felvillanó eszme sokkal váratlanabb és kínosabb volt, semhogy rögtöni visszahatás ne követte volna :

— Örült vagyok, csittitgatta önmagát. De egyidejűleg érezte azt, hogy nincs elég lelki ereje arra, hogy barátját faggassa, mi módon ösmerkedett meg Carlsbergnéval, minő életmódot folytat a báróné Cannesban, és hogy a genuai kirándulás részletei iránt kérdezősködjék. Bizonyos hypothezisekkel szemben, melyek lényünk és szivünk legkönynyebben megsebezhető és legérzékenyebb pontjait érintik, az ember higgadt kutatásra teljesen képtelennek érzi magát.

— Valószínűleg igazad van. Én csak úgy beszélek, ahogy másoktól hallottam.

És aztán másra tereltek a beszélgetést, melynek folyamán Ely báróné neve többé nem került szóba. A két barát uti élményeiről folyt aztán a szó ; Olaszországról, Egyiptomról beszélgettek.

Hanem ha a fürkésző gyanu egyszer felébredt a lelkünkben, nem lehet azt kényünk-kedvünk szerint álomba ringatni. Valami ösztönszerű és ellenállhatatlan benső hatalom az, mely bennünk akaratunk ellenére is működik mindaddig, mig mohó tudásszomját nem oltotta. E hosszú séta alatt, aztán ebéd közben és ebéd után Olivier minden megfigyelő képessége éber lesben állt és

fürkésző szemmel kísérte Péter arcának minden változását. Mintha Olivier lelke egyszerre megkettőződött volna. Tréfált. A felesége szavára válaszolt. Rendeleteket osztogatott. És mindamellettt összes érzékei kiélezett éberséggel folyton lesben álltak és ő perczről-perczre számtalan aggasztó és gyanuját igazolni látszó jelet fedezett föl, melyekre az első pillanatban, a viszontlátás lázas örömében és saját sorsa és énje feletti merengésében ügyet se vetett.

Mindenekelőtt Péter egész magatartásában, arcvonásaiban, mozdulataiban, modorában férfiasabb, kiszögellőbb, határozottabb egyéniség nyilatkozott meg. Hajdani félszeg, vad félénksége azzá a büszke zárkozottsággá vált, melyet minden regényes hajlamu, finom érzésü férfiben az a tudat kelt, hogy szeretik. És aztán a titkos boldogság félreösmerhetlen és csalhatatlan jeléül, szeme mélyén a kék fátyolozott lángja izzott és merengő tekintete mindig a távolba révedezett.

Soha még Olivier, ha barátjával együtt volt, nem látta ily szószakozottnak, ily merengőnek; sohse tapasztalta nála annyira, hogy lelke nincs jelen, hanem másutt jár, messze elkalandozik.

A szerelmesek pedig mind ilyenek. Szólnak hozzád. Te is szólsz hozzájuk. De nem tudják, hogy mit beszélsz és azt se tudják, hogy ők mit beszélnek. Lelkük másutt jár. Péter lelke folyton egy holdvilágos tengeren uszó hajó fedélzetén, egy

ódon olasz kastélyban, a Helmholtz villa kamélia lugasában járt, és messze-messze elkalandozott a szálloda éttermének kis asztalától, Du Pratnétól, kinek elfelejtette megtölteni kiürített pohárát, messze Oliviertől, kit szeme alig látott már. Péter kis ujján egy gyűrű ragyogott, melyet Olivier sohse látott még nála; két együvé fonódott aranykigyót ábrázolt szikrázó smaragdfejjel. Az órája lánczán egy Szt. György tallér himbálódzott, melyet szintén nem látott nála azelőtt. Midőn a zsebkendőjét kibontotta, oly illat áradt szerte belőle, melyet azelőtt nem szokott használni.

Oliviernek magának sokkal több szerelmi kalandja volt, semhogy félre ismerhette volna mind-ebben az asszonyi befolyás szembeszökő nyomait.

És mindez hozzájárult a többihez: Péter megmagyarázhatatlan, meghitt baráti viszonyához Corancezzel, a kozmopolita világ iránti előszeretetéhez, a szokásaiban megnyilatkozó szokatlan könnyelműséghez, ama szemmel látható rokonszenvhez, melyet Cannes városának ép ama eseményei iránt tanusított, melyeken jelleménél fogva legnagyobb mérvben meg kellett volna ütközödnie.

Hogyne összegezte volna Olivier mind e tényeket és hogyne vonta volna le belőle azt a következtést, hogy Péter szerelmes. De hát kibe? Az a szenvedélyes tűz, mellyel a nagyherczeg ellen kikelt, azt bizonyítaná-e, hogy Carlsbergnéba szerelmes? Nem védelmezte e ő ugyanilyen élénkséggel Chézynét is? Nem dicsőítette-e épp ily hév-

vel Bonaccorsiné szépségét és miss Marsh Florence bájait? — Mialatt Olivier logikájának, idegeinek és képzelmeinek túlfeszített, majdnem gépies megerősítése révén ez a három név egymásután felhangzott lelkében, újra meg újra arra vágyódott, hogy a sok gyanus tünet helyett egyetlen-egy, de elvitázhatlan bizonyítékra tehesen szert, mely lelkében eloszlatná, megsemmisítené azt a kinos hypotezist, amely csak egy muló perczig villant fel benne, de ép elég ideig, hogy mint valami rettenetes, iszonyu lidércznyomás folytonosan üldözze.

Tizenegy óra felé Péter visszavonult azon ürügy alatt, hogy a fáradt utasok pihenjék ki magukat. És Olivier ugyanekkor a nejtől is bucsuzva, érezte, miként fizikai lehetetlenség, hogy ezt a bizonytalanságot tovább tölje. Hajdan, midőn még Péterrel együtt nyaraltak valahol a vidéken, ha valamelyiküket az álmatlanság kinozta, az felkeltette barátját és azután mindketten az éj óráiban hosszú sétákat tettek és vége-hossza nem szakadt a bizalmas beszélgetésnek. Olivier most is azt gondolta, miként ez lesz a legbiztosabb módja annak, hogy elhessegesse ama kinos gondolatot, mely őt újra kísértgeti és mely ellen — maga se tudta miért — egész lelke szenvedélyes, vad, dőre tiltakozással fellázadt. Igen, igen, érezte, hogy jól fog neki esni a Hautefeuillel való beszélgetés; ámbár nem tudta még, hogy mit fog neki mondani és hogyan kezdjen bele. Mert a finom tapintat legegységesebb szabá-

lyai megtiltották, hogy a legkisebb szót is koczkáztassa, mely barátját netáni szerelmi mámorából a való tudatára felébreszthetné, bármilyen legyen is Péter viszonya Carlsbergnével. Hanem bizalmas beszélgetés közben ezerféle véletlen adhatja elő magát. Néhány önkénytelenül kiszalasztott szó, valami önfelelt mozdulat, egy szempillantás megadhatja neki azt a forrón óhajtott ujjmutatást, melynek következtében egy perczig se kellene többé rettegnie attól a lehetőségtől, hogy Péter ép az ő volt szeretőjét imádja. Olivier már ágyban feküdt, midőn ez neki eszébe jutott; gépiesen, minden további meggondolás nélkül felkelt, felöltözködött és nesztelenül haladt le az óriási méhkasra hasonlító szálloda lépcsőjén, mely most nagyobbára eloltott gázlángjaival homályba és hallgatag csendbe borult. Midőn Hautefeuille szobájához ért, kopogtatott. Semmi válasz. Még egyszer kopogtatott. Ugyanaz a siri csend; a kulcs benne volt a zárban; benyitott. A nyitott ablakon beözönlő holdvilág sugarainál észrevette, hogy az ágy érintetlen; Péter elment.

Vajjon miért nyilalt át Olivier lelkén e felfedezésnél valami szivet rázkódtató megdöbbenés, melyet csakhamar a buskomorság kimondhatatlan levertsége váltott fel? Odakönyökölt az ablakra. És tekintete végig siklott a mérhetetlen látóhatáron, a délövi éj enyhe derűjén, az ég kék bársonymenynegetén szikrázó csillagokon, a tengeren csókos

enyelgéssel rengő hold aranszinbe játszó fényén, a hullámozó, mormoló tengeren és a kertek sötét lombjai közül felvillanó város ezer meg ezer lámpásain. A langy szellő a citromfák zamatos virágainak kéjes mámorba ringató, szinte fullasztó illatárját vitte tova szárnyain. Minő isteni éj ez egy szerelmesnek, ki boldogító légyottra siet! És minő isteni éjjel ez oly szerelmesnek is, ki a szabad ég alatt el-elbolyong és arról a nőről álmodozik, a kit imád. Vajjon amolyan boldog szerelmes-e Péter is, ki édes légyottra siet? Vagy pusztán ábrándozó szerelmes ifju-e ki a virágba borult fasorok illatárban uszó magányában álmai tárgyáról álmodozik? . . .

Ki tudja? Olivier visszaidézte emlékébe Chézy Yvonne képét, a kivel Párisban tánczolt. Maga elé idézte az összes amerikai és olasz nőket, kiket valamikor ismert, hogy belőlük valami eszményi Bonaccorsinét és Marsh Florencet összeszűrjön.

Hiába! Élénk, felizgatott képzelme mindig csak Carlsberg Elyre tért vissza, erre a csodaszép nőre, kinek ő legtitkosabb bájait ismerte; a kedveséhez, kinek nem rég élvezett és most is elevenen előtte feltámadó, csábító szépségében gyönyörködött, kinek ölelésében rejlő mámorító édességet élvezte, és ő e szerelemre teremtett éjszaka derűsége alatt szomorúan felsóhajtott:

— Ha ő az, a kit szeret, minő szerencsétlenség, minő rettenetes szerencsétlenség!

És ez a sóhaj elröppent, szertefoszlott a kéjes enyhe, csábos szellőben, a mely nem vitte el üzenetül a boldog szerelmesnek, ki e sóhaj öntudatlan oka volt és ki e perczen, mint a hogy már egyszer tette volt, nesztelenül törtetett át a Helmholtzvilla bokorsűrüségén és lopódkodott a melegház ajtajához.

Ott egy szerelemtől és félelemtől remegő asszony várta őt. Micsoda rettegés az, mely testén átborzong? Nem az a félelem, hogy éjjeli légyottján rajtakapják. Ely daczos bátorsága nem ismert ilyen gyöngeséget. Hanem ő tudta azt, hogy Olivier aznap megjött. Tudta, hogy egész délután elbeszélgetett Péterrel. Tudta, hogy az ő neve is szóba került. Biztos volt ugyan benne, hogy Péter nem árulta el gyengéd, szerelmes titkukat. Csakhogy ő oly fiatal, oly naiv; első tekintetre oly világosan lehet olvasni a lelkében és az a másik oly éleslátású, oly átható tekintetű . . . És most mindjárt meg fogja tudni, vajjon Olivier kitalálta-e szerelmüket, vagy nem; vajjon a barátját arra csábitotta-e, hogy bosszut álljon rajta . . . Midőn Péter hallotta halk és gyors léptének neszét a kert kavicsos ösvényén, szive oly lázasan dobogott, hogy a melegház hangtalan csendjében hallotta hangos lüktetését . . . És most itt van, kezét nyújt neki. Érzi, hogy szeretője keze a régi bizalmas hévvel viszonozza szorítását, kebléhez öleli. Ajka szomju vágygyal keresi az ő ajkait és oly forró, édes csókban

tapadnak egymásra, melyben Ely egészen osztatlanul a magáénak érzi őt és lelke mélyéig a magáénak tudja. Olivier nem szólt. És a szerelmes nő orczáin forró könnyek peregnek le, melyeket a szerelmes férfi égő ajka lecsókol, míg gyengéd hangja kérdően suttogja:

— Miért sírsz? Mi bajod van?

— Szeretlek, feleli Elly, és örömkönyeket sírok!

VIII.

Olivier du Prat azt hitte, hogy nagyon jól ismeri önnönmagát. Ez szent meggyőződéseinek egyike volt, mely többnyire helyesnek bizonyult. Beteges önelemzési mániája, melylyel folyton saját énjének életét figyelte meg; heves izgalmak utáni sóvárgása és állhatatlansága, mely őt egészen képtelenné tette arra, hogy egy érzéshez soká hű maradjon, valamint saját lelki világában való eredménytelen éleslátása, meg vele született, beteges, sóvár, csillapíthatatlan ösztönei valóban ama századvégi korcsszülött bélyegét nyomták rá, a milyennek ő Hautefeuille-el szemben vallotta magát. Az ő lény a mi mélyen, tragikusan forrongó korunknak azt a végzetes tünetét mutatta, mely egy népfaj hanyatlásának csalhatatlan jele: »Ő nem tudott gyógyulni.« Mert úgy a szellemnél, mint a testnél úgy az egyes embernél, mint egész országoknál, az életképesség nem abban nyilatkozik meg, hogy

nincsenek betegségei és sebei, hanem abban a képességben nyilvánul, hogy a rajta támadt sebeket be tudja-e hegeszteni. — Ez a tulajdonság pedig Olivierban teljesen hiányzott; olyannyira, hogy még zsenge gyermekéveinek távoli ködbe vesző nyomorúságai is, midőn ily hosszú évek multán visszagondolt rájuk, oly élénken támadtak fel benne, hogy vérző sajtásukat érezte.

Midőn tegnap esti első sétájuk alkalmával visszahivta Péter eszébe az auvergnei hegyek közt tett ifjúkori barangolásukat, hangosan foglalta csak szavakba azt, amin lelke mélyén titkon folyton tépelődött. Visszapillantó lázas képzelmének beteges szívósságával fel-felidézte időről-időre az örökre letűnt órákat és perczeket, melyeket újra felelevenített és melyeket ezerszer átélt újra, úgy hogy a rég mult idők érzékenységének felidézésével eltompította jelenlegi érzékenységét. Ott, a hol szívén és lelkén egyszer seb esett, ott sohase engedte, hogy e seb beforrjon; hanem mindig újra meg újra felszaggatta, úgy hogy lelkének legrégibb sebei is folyton véreztek. Véralkatának e szerencsétlen sajátóságánál fogva minden körülmény közt mélyen felizgatta volna a Carlsbergnéveli találkozás, még az esetre is, ha legkedvesebb ifjúkori barátja nem is szerepelt volna benne; viszont soha se tapasztalhatta volna mély felindulás nélkül azt, hogy Péter szerelmes. Hisz Péter szívét oly gyöngédnek, oly könnyen megsebezhetőnek, oly fegyvertelennek ismerte.

Nála még a barátság is visszapillantó érzékenységének egy furcsa visszásságán alapult, mert a szeretet ama tulzásig vitt szenvedélye, a minőt Hautefeuille iránt érzett, inkább a tizennyolczadik életév, mint a harmincz éves kor sajátása. E zsenge korban, midőn a lélek még csupa ártatlanság, csupa üdeség, csupa szeplőtlen tisztaság, támad néha hirtelenül — hogy ép oly gyorsan lelohadjon — ez a lelki rokonság, ez a testvériség, ez a bálványozásig vitt összeforrás, ez a szenvedélyes, érzékeny, abszolút barátság . . . Később az élet tapasztalatai és ezerféle érdekei sokkal határozottabb egyéniség bélyegét nyomják az egyes emberre, sem hogy őt mindjobban el ne szigeteljék a többitől; a lélek teljes összeolvadása egy másik lélekkel csupán a szerelem büverejének izzó kohójában lehetséges; a sziv már nem éri be a barátsággal. A barátság aztán háttérbe szorul, a rokonszeretet érzelmeihez csatlakozik, melyek egy rövid ideig az első helyet foglalták el a gyermek és az ifju szivében.

Hanem vannak mindamellet emberek — és Olivier ezek közé tartozott — kiknél az a benyomás, a mit a barátság tizennyolcz éves korukban gyakorolt, oly mély, oly hatalmas, oly gyengéd érzelmet keltett, hogy valami örökre felejthetetlen, a szó szoros értelmében, semmi máshoz hozzá nem fogható emlék marad fel utána. Az ilyen férfiak, mint ő, a leglángolóbb szenvedélyeket is végig élhetik, élvezhetik a szerelmet minden lázas rohamával, a

legmerészebb kalandokba bocsátkozhatnak; de szívük és érzelmük tulajdonképeni szenvedélyes regénye nem ezekben rejlik.

E regény a zsenge ifjúkor ama napjaihoz fűződik, midőn az élet útjára készültek, midőn gondolataik a jövőben szárnyaltak egy eszményi baráttal, egy lelki testvérrel. kit szabadon választottak és kinek társaságában megvalósult egy perczre La Fontaine remek fenséges meséje: a lelkek teljes összeforrása, a közös remények, a közös izlés egyformasága. »Semmiel se bírtak, a mit közösen nem bírtak volna.«

Olivier és Péter nem csupán együtt álmodtak, ők fegyvertársak is voltak. — 1870-ben tizenkilencz évesek voltak mindketten. A rettenetes nagy nemzeti hajótörés hírére mindketten fegyvert fogtak és együtt indultak a harczba. — E rettenetes hadjárat első zimankós hózivatarára a Loire partján találta őket, a hol az ellenségre lövöldöztek és az ágyudörgéssel kísért hózivatar a hősieken keresztelés szentségét adta meg a két iskolás fiu igazi barátságának, kik egy és ugyanazon ezredbe önkényteseknek szegődtek; itt tanulták egymást ép oly nagyra becsülni, mint a mennyire eddig szerették egymást, midőn így egymás oldalánál a névtelenség egyszerűségében és homályában hősieken koczára tették az életüket.

Mindkettőnek, a mint láttuk, mélyen emlékükbé vésődtek ez ifjusági élmények, melyeket épen

és érintetlenül megőriztek lelkük mélyén; de Olivier féltőbb gonddal őrizte azokat. Mert azok voltak éltének ama egyedüli emlékei, a melyekbe semmi keserőség, semmi mocsok nem vegyült. A barátság édes érzelmének ébredéseig a korán árvaságra jutott fiu, ki egy önző nagybátya gyámsága alá került, a családi életnek csupán árnyoldalait és kellemetlenségeit ismerte meg. A barátság érzelmét később követő szerelmi kéjeből az ő érzéki és féltékeny, zsarnok és gyanakvó lelkének csupán a szerelem émelygős mellékize és fanyar keserősége jutott ki.

Ebből magyarázható, hogy a logikai gondolkodásra képtelen, kiábrándult és nyugtalan természetű szenvedélyes embert mennyire felizgatta és megindította az a tudat, hogy egy asszony árnya furakodott egyszerre közéje és barátja közé — még pedig minő asszonyé — ha a gyanu tényleg bebizonyulna és Carlsbergné lenne az a nő; Carlsbergné, kit ő hajdan annyira gyűlölt, annyira megvetett, annyira elítélt Az egész éjszakán át, mely a lelkében ébredt gyanakodás kinos estéjét követte és melynek folyamán egyre azon járt az esze, hogy az Ely és Hautefeuille közötti szívbeli viszony lehetőségeit egyenként latolgassa, Olivier élénk képzelme csupán két biztos adat alapján szötte következtetéseinek fonalát: barátjának és hajdani kedvesének jelleme alapján. Barátja jellemét ismerve, mindentől, még a legrosszabbtól is

féltette őt; és hajdani kedvesének jellemét ismerve, mindent, a legrosszabbat is várhatta tőle.

Meg volt győződve róla, hogy Carlsbergnének volt már előtte is egy szeretője és ez a meggyőződés nagyon sok szenvedést okozott neki. Meg volt győződve róla, hogy vele egyidejűleg még egy másik szeretője is volt és e biztos feltevés révén szakított vele. Mindkét esetben tévedt ugyan; de tévedése jóhiszeműségből eredt és a kaczérság oly szembeszökő bizonyítékain alapult, melyek elegendők arra, hogy egy féltékeny szerelmes gyanuját megerősítsék. És e kettős meggyőződés folytán ama megvetéssel páros haragot, ama soha ki nem irtható keserűséget táplálta ellene, a mely bennünket arra késztet, hogy lelkünkben, önmagunk előtt, folyton lealacsonyítsuk azt a képet, melyről kétségbeesetten tapasztaljuk, hogy nem tudjuk szivünkől kitépni, hogy az nem válhat előttünk közönyössé soha. O tehát rettenetes szerencsétlenségnek tartotta volna bármelyik férfira nézve is egy ilyen nővel való szerelmi viszonyt; és ime most attól kellett tartania, hogy az a nő Péter szivét lobbantotta szerelemre vagy legalább is ennek a lehetőségével áll szemben.

Az a részrehajló, elfogult és szenvedélyes megvetés, mely Olivier lelkét ezzel az asszonyi jellemmel szemben eltöltötte, rögtön megsejtette vele azt, ami egy perczig meg is felelt a valóságnak, hogy rutul a faképnél hagyott kedvesének visszatorlása akar ez lenni,

a ki szíve mélyén ugyanazt a gyűlöletet táplálja, melyet ő érez iránta. — És ime a véletlen összehozta e nőt legkedvesebb barátjával, azzal a Hautefeuille Péterrel, kiről Olivier neki oly gyakran a leglelkesebb elragadtatás hangján beszélt. És ő bizonyára meg akarta magát bosszulni rajta oly bosszúval, mely egészen rávallott, mert ily kegyetlenül, ily kiszámító, ily veséig ható psychológiával, ily bűnös, pokoli gonoszsággal volt kieszelve.

Du Prat így okoskodott és ámbár mind e föltevés puszta hypothézis volt csupán, oly beteges és ellenállhatatlan varázst gyakorolt reá és oly kínal vegyes gyönyörúsége telt abban, hogy képzel-mét ily gondolatok kiszinezésén legeltesse, miként lelke mélyén megdöbbsent volna, ha önnönmagának számot adhatott volna tulajdonképeni lelkiállapotáról.

Mert az a magyarázat, hogy Carlsbergné meg akarta magát bosszulni rajta még pedig ily kegyetlenül kieszelt módon, feltételezte egyszersmind azt is, hogy nem felejtette el őt. És az emberi szív rejtélyei és kusza bonyolódottságai olyan kifürkészhetetlenek és sajátságosak, hogy ámbár szerelmi viszonyuk tartama alatt mindig sértegette volt a kedvesét; bár ő hagyta a faképnél egyetlen-egy bucsuszó szó nélkül, bár érett megfontolás után nőszült meg és tisztességes, becsületes férje akart lenni nevének; az a gondolat, hogy az ő emléke elevenen él még hajdani kedvese szívében, önösségének egy titkos pontját

érintette. Hozzá kell tennünk azt, — mert az ilyen-fajta embereknél, kiknek nincsenek határozott és állandó elveik és kiket legködösebb távolba vesző benyomásaik rájuk zuduló árja mindig újra kizök-kent rendes kerékvágásukból, minden erkölcsi vál-ság ezer ellentmondó elem összetorlásával bonyoló-dik — hogy ő ép akkor házas életének legkinosabb pházisát élte át. Az ugynevezett mariage par dé-pitnél is rosszabb, unottságból kötött házasságok-nál, amilyenek Olivier a magáét őszintén vallotta, a bennök megnyilatkozó irtóztató önzést nyomban követi oly büntetés, mely a legrettenetesebb katasz-trópháknál is iszonyatosabb: a gyógyithatlan, mély unalom. A harmincz éves férfi, ki azt hitte, hogy örökre megundorodott már a szenvedélyektől és ki a pillanatnyi csömört tapasztalat révén szerzett életbölcseségnek tekintve, rendes nyárspolgárias élet-módra szánta magát, előbb-utóbb azon veszi magát észre, hogy ezek a szenvedélyek, amelyekről undo-rodott, hiányzanak neki, mint mákony a morphino-mannak, kitől elvették a Pravaz-fecskendőt; mint a szeszes ital az iszákosnak, kit tiszta víz ivására kárhoztattak. Epedni kezű a beteges és ártalmas izgalmak után, melyeknek üres sivárságát és hiábavalóságát maga is belátta és kárhoztatta. És ha szabad a modern pathológiából egy igen durva, de igen találó hasonlatot átvenni, a férfi ilyenkor legfogékonyabb tenyésztési talaja valamennyi beteg-séget okozó bacillus-csirának, melyek légkörében

lebegnek; úgy hogy ugyanakkor, midőn minden tényező életének végleges békés révbe való jutására látszik vallani, egyszerre oly lázas forrongások és átalakulások mennek végbe lelkében, a minőknek Olivier rabja lett. Ezek pedig oly hirtelen keletkeznek és oly lesújtók, hogy váratlan beteges kitörésük perczében szemtanuinak meg áldozatainak nagyobb a megrökönyösödésük, mint a kétségbeesésük.

Olivier az egész álmatlan éjszakát azzal töltötte tehát, hogy mindazokat a többé-kevésbbé fontos tüneteket megvitassa és összegezze, amelyek a délután és az est folyamán szemébe ötlöttek, ama percztől fogva, midőn észrevette Péter váratlan bizalmas érintkezését Corancezzal, egész ama pillanatig, midőn nyílt magyarázat sóvár reményével sietett Hautefeuille szobájába és üresnek találta azt. Öt óra felé végre elszundikált; de ez is csak olyan nyomasztó, rövid szendergés volt — a minő vasuton való éjjeli utazásnál szokott pilláinkra nehezdedni. — Álmában igen logikus eszmetársítás révén arról álmodott, amiről álmatlansága hosszú óráiban töprenkedett és ez még fokozta a nyugtalanságát, mert valami baljóslatu előérzetet vélt benne látni.

Azt álmodta, hogy Carlsbergné Elynél van Rómában, palotájának ama kis fogadótermében, hol őt szokta volt fogadni. Egyszerre csak betoppant a felesége, Hautefeuillet karjain vezetve. Ez utóbbi megállt, mintha az iszonyat megdöbbenése földhöz

szegezte volna és kiáltozni akart; de ajka meg nem mozdult, mert testét egyszerre a paralysis fogta el, mely mozdulatlaná dermesztette a lábait, gödréből kiugrasztotta a bal szemét és félre huzta megmerevedett ajkait, melyekről egy hang se röpített el többé. Ez éjjeli lidércznyomás hatása oly erős volt, hogy Oliviert még ébredése után is kísértette. Oly rosszul érezte magát, hogy el akart menni hazulról, mielőtt a felesége felébredt. Néhány sort vetett hát papírra, melyekben tudatta vele, hogy kis migraint kapott és nem akarta megbontani az ő reggeli nyugalomát; hanem hogy kilencz órakor hazajön reggelire; de ha esetleg meg találna késni, hát ne várjon rá.

Azt remélte, hogy a kora reggeli séta fel fogja ajzani az idegeit, hogy ujult erővel nézhessen elébe a napnak, melyről tudta és érezte, hogy döntő nap lesz. Hosszas gyaloglás volt az ő rendes gyógyszer, melyhez ilyen idegromokban folyamodott és tán ma is bevált volna, ha Olivier czéltalan bolyongásában tiz óra felé nem ért volna ép az Antibes-utca sarkára, Cannes e legelegánsabb és legnépesebb utcájára. A szük folyosóra hasonlító hosszú utcán e pillanatban a reggel enyhe hűs árnya borongott és ama tengeri szellők fuvalma lengett át rajta, mely a Provence vidék gyönyörű reggelein átrezgi a napsugaras verőfényben uszó tájakat.

Ilyenkor úgy tűnik föl, mintha a kocsik kerekei gyorsabban gördülnének tova, mintha a lovak

patkói élénkebben dübörögnének a napsütötte kövezeten. Fiatal emberek, többnyire angolok, sétálgattak ott fel s alá, kik a breakfast és lunch közötti időt a szükséges mozgásnak szentelték. És ezek lépten nyomon beszélgetésbe ereszkedtek fiatal lányokkal és asszonyokkal, a kikkel valószínűleg az előtte való este beszéltek meg e reggeli találkát. Mások meg a pályaudvarhoz siettek, hogy ne késsenek a nizzai vagy montecarlói vonatról. És mindnyájan — férfiak úgy, mint nők — úgy öltözetükkel, mint magaviseletükkel és egész modorukkal, igen frivol ugyan, de igen kedélyes és derüs, pezsdülő életkedv benyomását tették, mely Olivierre annál mélyebben hatott, mert ő is élte valamikor ezt az életet. És szakasztott ilyen reggelek emléke támadt fel lelkében. Rómában volt az, két évvel ezelőtt. Igen, az ég akkor is kék volt, ép oly tiszta kék, mint most. A szük folyosó alaku utczákon ugyanily hűs szellő lengett a nap tikkasztó hevében. Neki találkája volt Elyvel és ő az Espagnatéren virágokat vásárolt, hogy azokkal diszitse azt a szobát, a hol vele találkozik . . . Gépies öntudatlansággal, melyre néha a mult emlékei kényszerítik az embert, belépett az Antibes-utcza egy virágkereskedésébe, mely őt egy perczig abba az illuzióba ringatta, mintha ez volna a római korzó.

A rózsák, a szegfűk, a nárcziszok, a mimozák és anemonák óriási halomra gyűjtve borították a bolt nagy asztalát, csodás dicső, pazar virágzata

e délszaki talajnak, mely Hyérestől San Remoig nem más, mint egy, a tenger mentén elterülő óriási virágos kert, És az egész üzleten szerteáradt az az édes, ittasító, átható illat, mely a hajdani szerelmi csókok órájának mámorító zamatára emlékeztette.

Aztán találomra egy nagy csomó piros szegfű után nyult. És midőn a virággal kezében kiment, eszébe jutott: »Nincs már senkim, akinek adjam.« Mintegy saját elhagyatottságának ellentéteül, agyában Carlsbergné és Péter képe villant fel és mindama sajtáságos izgalmak után, a melyek tizenhat óra óta dulták lelkét, egyszerre még egy másik és igen váratlan felindulás vett erőt rajta, a legdörébb, legönkéntelenebbül támadt, leglángolóbb irigység. Bosszusan vállat vont és haragos mozdulattal a földhöz akarta vágni a virágokat; aztán azzal a maró gúnnyal, melyben szívének végtelen fásultsága néha enyhülést keresett, azt mondotta magának:

— Majd a feleségemnek adom ezeket a virágokat... Ez lesz mentségem, amiért szó nélkül mentem el hazulról.

Midőn kis szállodai lakásuk szalonjába ért, hogy e — szerinte nagyon nyárspolgáriasság tervét kivigye, Bertha az íróasztalnál ült. Magas, hosszukás kézírásával, melynek nem volt semmi egyéni jellege, leveleket irt egy utazási író tömbön. E mappa köré vagy húsz apró csecsebecse sorakozott, — egy kis óra, a czimtár, a jegy-

zékötmb, bőrtokos arczképek, — mintha ezt a szobát nem néhány óra, hanem hosszú hetek óta lakná.

— Lekéstem a reggeliről; remélem, nem várál rám. Hogy bünbocsánatot nyerjek, ezt a szép virágot hoztam neked.

— Ezek igazán nagyon szépek, felelt Berta és arczát a virágbokkrétába temette, hogy magába szivja annak illatát.

A nagy biborszegfűk ragyogó pirja életet lehelő, meleg színárnyalatukkal még jobban kiemelték a fiatal asszony szőke arczbőrének rideg fehérségét, mely hóval vegyes vér lankadt lüktetésére vallott. Szemcsillagának mályvakék színe érczes, szikrázó aczélfényben ragyogott, mintha e hideg tündöklésű drágakőből soha még könny fel nem fakadt volna; és mégis abban a sajátságos modorban, melylyel reszkető, vékony orrczimpái mohón magukba szivták a virágok zamatát s szinte belerészegültek a férjétől kapott bokréta erős fűszeres illatába, — valami rejtett idegesség, tán valami titkolt lelki felindultság nyoma nyilatkozott meg. Hanem e benső izgatottság árnyalata se rezgett át szokott hangján, melylyel közömbösen kérdezte:

— Reggeli nélkül mentél el? Ezt nem jól tetted! Elmúlt a fejfájásod? Nagyon rossz éjszákád volt... Hallottalak föl és alá járkalni.

— Álmatlanság gyötört — felelte Olivier — de nincs semmi komolyabb bajom. A gyönyörű reggel

üde levegője teljesen lábra állított megint. Láttad ma Hautefeuille-t? — tette hozzá.

— Nem, felelt Berta szárazon. Hol láttam volna? Én nem voltam el hazulról.

— És nem küldött fel értem?

— Tudtommal nem.

— Tán rosszul van ő is? — szólt Olivier. Ha megengeded, megnézem, mit csinál.

Olivier már rég elhagyta a szalont és a fiatal asszony még mindig ott ült, szép, fehér homlokát a kezébe támasztva, ugyanazzal a mozdulatlan testtartásban, mellyel az elébb azt válaszolta a férjének: Viszontlátásra! Hanem orczái sötét bíborban égtek és habár nem fakadt sirásra, szive fájdalmasan elszorult és gyors, szaggatott sóhajos lélekezése elárulta keble lázas pihegését.

Mihelyt Olivier távozott, ez az asszony egész más lényvé változott át, ki egészen átengedte magát ama sajátos érzelmű varázsának, mit férje keltett ifjú lelkében. Valami félreértett és legszentebb érzésében megsértett, különös rokonszenvet érzett a férje iránt, mely nem mert utat törni magának se gyöngédségben, se szemrehányásokban és azért folytonos, néma, haragos izgatottságban nyilatkozott meg. Ilyen lelki állapotban Olivier Péter iránti szembeszökő és részrehajló barátsága nem nagyon kellemesen érinthette a fiatal asszonyt; különösen a Cannesba tett kirándulás óta, mely hazatértüket késleltette, holott otthon

egész családja várta. Hanem még más okból is haragudott erre a barátságra. Mint minden olyan fiatal asszonyt, ki oly körökből való férjet kap, melyek a saját társadalmi életétől teljesen eltérnek, őt is szenvedélyes kíváncsiság gyötörte férje multját illetőleg. Olivier egy félig kiszalasztott vallomása — amilyent még a legzárkózottabb emberek is megengednek maguknak a nászjé reggelének első érzelmi ömlengései alkalmával — elárulta a fiatal asszonynak, hogy férjét legényélete utolsó idejében valami különösen kinos szerelmi csalódás érte. S más alkalommal, néhány rövid homályos szóból, férje ajkáról elröppent önkénytelen vallomásból azt is megértette, hogy e szerelmi kaland színe helye Róma, hősnője egy külföldi nagyuri asszony volt. Olivier rég megfeledkezett már e két meggondolatlan, multját szellőztető vallomásról, de Berta megőrizte lelkében. És a fiatal asszony nem szoritkozott csupán arra, hogy e vallomást emlékébe vésse, hanem arra törekedett, hogy a töredéket kikerekitse és kiegészítse. Ama türelmes mozaikmunkát végezte, melyben a nők remekelnek; itt egy apró részletet lesnek el, ott egy másik adatot halásznak ki a legjelentéktelenebb beszélgetésből, hogy azokat aztán hozzátoldják a már ismert történethez és így mindjobban kidomborítsák. Ily módon aztán oly következtetésekre jutnak, a melyeknek átható, éles logikájával a legügyesebb rendőrképek, a legszőrszálhasogatóbb, legkutatóbb elméjü tudósok sem tudnak vetélkedni.

Olivier nem sejtette azt a sötét aknamunkát, amely Berta lelkének gondolatműhelyében végbe-
megy és ép oly kevésbé sejtette azt, hogy neje rá-
jött az ő ismeretlen kedvesének keresztnevére, mely
a maga ritka sajátosságában oly jellemző. Történt
ez pedig így: Midőn Olivier megnősült, nagyon sok
levelet, sok elfonnyadt, száraz virágot, sok szép női
arczképet vetett a tűzbe. Aztán csak egyszerre —
ez az ilyenforma szerelmi csalódások közös története
— reszketett a keze, midőn egyes ereklyékre került
a sor; egy boldogtalan, sok kinnal teli ifjukor —
de mégis az ő ifjukorának ereklyéire. Így mentette
meg az általános tűzhaláltól Carlsbergné egy arc-
képét, melynek klasszikus, tiszta körvonalú, csoda-
szép és finom arczéle oly annyira emlékeztetett va-
lami antik kamea vonásaira, hogy nem tudta magát
elhatározni annak elégetésére. Belecsusztatta hát
egy boritékba és egy véletlenül bejelentett látogatás
okozta sietségben ama nagy bőrtárcza egyik reke-
szébe rejtette, mely a folyó ügyek aktáinak befo-
gadására szolgált. Szórakozottságát Egyiptomban
vette csak észre. És ott másodszor is azon a pon-
ton volt már, hogy elégesse az arczképet; de má-
sodszor se vitte rá a lelke. A kozmopolita nagy vi-
lágban, melyben diplomáciai teendői következtében
mozgott, a hölgyek reades szokása az, hogy név-
aláírásukkal ellátott arczképeket osztogatnak jó ba-
rátaiknak, sőt néha futólagos ismerősöknek is, úgy
hogy az arczkép szélére odavetett »Ely« név nem

árult el semmit. Bertha, így nyugtatta meg magát Olivier, ugyse fog ráakadni erre az arczképre. És ha igen, megmondja neki Carlsbergné nevét és ezzel véget vett a kérdezősködésnek. Visszatette hát az arczképet előbbi helyére és egy szép napon, a leg-egyszerűbb uton történt meg az, amit Olivier teljes valószínűtlennek hitt. Luxorban való tartózkodásuk idejében volt. Olivier eltávozott hazulról. Berta, ki részben vele született, részint a szülei házban megszokott pontossággal tartotta számon a kiadásokat, egy számlát keresett, amit a férje kifizetett és semmi rosra sem gondolva, átkutatta irattárczájának egyes rekeszeit. Így akadt rá az arczképre. Csakhogy Olivier bölcs előrelátásának másik része nem vált be. Bertha nem kérdezősködött. Az a körülmény, hogy Olivier ez arczképet hivatalos ügyiratai közé rejtette, e női arcz sajátságos, fenséges szépsége, öltözetének keresett választékossága, végre a hely, a honnan keltezve volt — Róma — mindez elárulta a fiatal asszonynak, hogy ez az a titokzatos hajdani vetélytárs, ki oly kiváló helyet foglalt el férje multjában. Több mint egyszer gondolt a fiatal asszony e véletlen felfedezésre. De hogy emlithette volna Olivier előtt, anélkül, hogy a férje azt higgye, hogy ő a titkai után leselkedik, hogy készakarva kutatta át az iratait? És aztán mit is kérdezhetett volna tőle, amit amugy is ne tudott, vagy legalább ne sejtett volna már? Hallgatott hát, de szive mélyén kinos és égő kíváncsiság láza izzott . . .

Midőn az előtte való este látta, hogy férje legbizalmasabb ifjúkori barátjával magányosan sétálgatott, első gondolata, mely törzsúrasként átvillant a lelkén, az volt: Most róla fognak beszélni! Mert hát ki mással közölné Olivier szívének legrejtettebb érzéseit és legkényesebb vallomásait, ha nem Hautefeuille Péterrel?

Nem elegendő ok ez arra, hogy férje barátja iránt mély és indokolt ellenszenvet érezzen? Aztán látta, hogy Olivier mélyen feldult lélekkel tért haza e sétájáról. És azt mondotta magában újra: »Róla beszéltek«. És midőn éjjel hallotta, hogy férje izgatottan jár föl és alá hálószobájában, újra csak azt sóhajtotta: »Rá gondol«.

Azért ülte meg a fiatal asszony oly mozduatlanul a helyét, midőn az ajtó bezárult férje mögött; azért könyökölt ott egyedül, kezébe rejtve arcját, míg szíve a kipattanásig dobogott. Szívében lángoló gyűlölet ébredt férjének e barátja iránt, ki tudta azt, amit ő nem tudott és egy pontra irányuló összes gondolkodótehetségének lázas megerősítésével, félig-meddig kitalálta a valót. — Pedig mennyivel jobb lett volna ugy rá, mint Olivierre nézve, ha abban a perczen megtudta volna a teljes valót.

Olivier szíve is hangosan dobogott, midőn Péter ajtajához érve, halk kopogtatására az a jól ismert és tegnap este ugyane helyen hiába lesett hang azt válaszolta: szabad. Péter tizenegy órakor

még ágyban hevert és derüs mosolylyal mentegedtődött.

— Ez is a délvidéki rossz szokások egyike, a melyik rámragadt. Nemsokára oda jutok majd én is, hogy ugy teszek, mint az egyik Werekieff gróf, ki itt tartózkodik. A multkor Corancez délután ötkor ellátogatott hozzá és még ágyban találta. »Hja kérem — szólt Werekieff — mi oroszok nem szoktunk korán felkelni!«

— Jól teszed, hogy vigyázasz az egészségedre, miután oly nagy beteg voltál.

Zavarában csak úgy találomra bökte ki ezt az elcsépelet választ. Oh, hogy szerette volna, ha a barátja, csudálkozó felkiáltására, mult esti kalandjának elmondásával válaszolt volna. De Péter orczáin halvány pir gyult fel. És ez elég volt arra, hogy Olivier egy perczig se kételkedjék többé éjjeli sétájának valódi okában. Most már határozottan tudta, hogy ama két eshetőség közül, melyek tegnap este agyában megvillantak, midőn üresen találta barátja szobáját, melyik felel meg az igazságnak.

Kézzelfogható valósággal látta, hogy Péternek szeretője van és hogy ez éjjel találkára sietett. Észrevette a párna fehér fodrai közül életteljes üdeséggel kidomborodó szép ifju arczon a minden vonásában megnyilatkozó kéjes bágyadtság nyomait is. Fátyolozott szemeknek beesett, mély gödreit sötét gyűrűk szegélyezték; arcbőrének fakó sápadtsága az erekben pezsdülő vér ama pillanatnyi el-

lankadásáról tanuskodott, mely a kéjes szerelem mámorát követni szokta és ajkai körül bágyadt, de boldog kimerültségre valló mosoly lebegett. És Olivier az elvitázhatatlan jeleket mohón fürkésző szemével összefoglalta, míg a legkülönbözőbb dolgokról folyt a beszélgetés. Rosszul esett, szinte testi fájdalmat okozott neki ez a fölfedezés; és az a gondolat, hogy ezek a szerelmi ölelések, melyeknek mámorító varázsától Péter még most is ittas és kimerült, tán Ely ölelései voltak, oly metsző kinulánkjával nyilalt a lelkébe, hogy szinte felsikoltott.

Az aggódó barátság, az ébredő féltékenység, a lázasan izgatott kíváncsiság és az emlékekben kéjelgő visszavágyás szenvedélyes, ösztönszerű éleslátásával tovább szötte hallgatag és engesztelhetetlen következtetéseinek fonalát. Igen, Péternek szeretője van; még pedig valami nagyvilági hölgy a szeretője, olyan, aki már nem szabad. Ezt bizonyítja a légyott órája, a különös óvatosság és boldogító titkának diadalmas büszkesége, mely a fiatal szerelmes szemeknek mélyén lobogott. Valami kerti bokor sövényen kellett át törtetnie, hogy hozzá juthasson; és Péter e szerelmi kalandról visszatérve, a fiókos szekrényre dobta puha nemez kalapját — melyet éjjeli kirándulása alkalmával viselt; ennek karimájához pedig oda tapadt néhány apró ágacska; míg a karimán végig vonuló kis zöld csik arról tanuskodott, hogy át kellett bujnia a lombozaton és fejével választotta ketté az összeboruló lombokat.

A kalap mellé Péter letette az ékszereit is. Órája, kulcsa és erszénye mellett ott látta Olivier a többi közt azt a gyűrűt is, mely az előtte való este lekötötte a figyelmét. Felkelt azon ürügy alatt, hogy föl és alá akar járkálni a szobában, de tulajdonkép, hogy szemügyre vehesse a gyűrűt, mely őt ellenállhatatlan, beteges varázsszal csábitotta. Amint a fiókos szekrény mellett elment, mintegy gépiesen, félbe se szakítva a beszélgetést, egy perczig utána nyult és látszólag közömbösen babrált vele egy pillanatig. Észrevette, hogy a belsejében ez a jelige van bevésve apró, alig kivehető betűkkel: »Ora et semper.« »Most és mindig«.

Ez volt ama szavak egyike, a melyeket Fre-goso herczeg a görög művészet örök szépségének jellemzésére alkalmazott és Elynek az az ötlete támadt, hogy véssék ezt genuai utazásuk emlékeül a szerelem eme kis talizmánjára, amivel visszatértük után megajándékozta Pétert. Olivier persze az át-élt édes órák gyöngéd mementóját meg nem értette. Megjegyzés nélkül tette vissza a gyűrűt helyére. De ha egy perczig is kételkedett volna annak a sajátságos izgatottságnak az okában, amely lelkében dult; minden kételyét eloszlathatta az a jóleső, pillanatnyi megkönnyebbülés, mely idegeinek kinos tulfeszültségét enyhítette.

A gyűrű belsejében ugyanis nem talált semmi áruló jelt, amely, mint a hogy remegve és félve hitte, Carlsbergnéra vallott volna és ez az olasz

felirat újra azt a gondolatot szuggerálta neki, hogy utóvégre Péter szeretője ép úgy Bonaccorsiné is lehet, mint Carlsbergné. És aztán kissé lecsillapulva, így szólt magához: »Már újra úgy jártam, mint a ló, amelyik a saját árnyától megijed.« Aztán barátjára tekintett újra, kinek derült orczáin ismét kigyult a bibor, amidőn észrevette, hogy futó pillantást vet a kis ékszerre és Olivier egész közbös hangon kérdezi:

— Van-e itt most sok olasz?

— Nem tudom, én csak Bonaccorsinét és bátyját, Navagerot ismerem. Ez utóbbi pedig inkább angol, mint olasz; angolabb az összes cannesi angoloknál.

És Hautefeuille újra elpirult, midőn Bonaccorsiné nevét szalasztotta ki ajkain, mert sejtette, hogy micsoda gondolattársítás sugallta Oliviernek ezt a kérdést, közvetlen azután, hogy a gyűrűvel babrált és elolvasta a titokzatos felírást. Barátja kétségtelenül azt gondolta, hogy valami olasz nőtől kapta ezt az emléket és ki lehetne az más, mint Andriana márkiné.

Más fiatal ember örült volna ennek a tévedésnek, mely a gyorsan ébredt gyanut rögtön másfelé terelte. Hanem Hautefeuille sokkal gyöngédebb lelkű ember volt, sem hogy ilyen félreértés rosszul ne esett volna neki, mely egy kifogástalan magaviseletű és mocsoktalan erényű asszonyt kompromittált, kinek esküvőjén ő mint tanu szerepelt.

Ez a zavarodott elfogultság, ez a hirtelen felgyult pír és hangjának habozó reszketése megannyi tünet volt, mely azt hitette el Olivierrel, hogy most helyes nyomon jár. És borzasztó lelkifurdalás gyötörte, hogy meggondolatlan sugallatának engedett. Azt hitte, hogy ezzel megsértette a barátját és szeretett volna bocsánatot kérni tőle. Hanem néha újabb tapintatlanságot követ el az ember, midőn egy már elkövetett gyöngédtelenséget jóvá akar tenni. Annyit tehetett és tett csak, hogy némiképp enyhíteni igyekezett azon a kellemetlen benyomáson, amit tegnapi epés gúnyolódása gyakorolhatott barátjára az esetre, ha ez tényleg szerelmes a szép velencei asszonyba. Navagero angломániája, melyre Péter az imént célzott, alkalmat adott arra, hogy egy hasonló fajtájú snobot kifigurázzon, kivel Rómában találkozott és aztán így végzé szavait:

— Én tegnap rossz kedvemben voltam és az én szokott szépiát freccsentő eperohamomban igazán valami unalmas philiszternek tarthattál. Pedig hát hajdan igen jól mulattam én is a fürdőhelyek tarka-barka társaságában és évekig élveztem a külföldi nők bájainak varázsát... Hja, barátom, akkor fiatalabb voltam... Sőt emlékszem, hogy Monte-Carlóban is nagy gyönyörűségem telt. Nagyon szeretném most viszontlátni... Tán oda mennénk ma ebédelni, mit? Bertha nagyon örülne neki, tudom, hogy őt érdekelné és engem se fog untatni, úgy hiszem.

Olivier igazat mondott. Az ilyen képzelődés szülte válságokban, az idegek tulfeszültségének pillanatnyi enyhülésével együtt valami különös jóleső érzés fogja el egész valónkat, mely ép oly gyermekes vidámság hirtelen kitöréseiben nyilvánul, mint a mily gyermekes volt néha az ok, mely e válságot szülte. E lelki megkönnyebbülés óráiban, melyek barátjánál tett reggeli látogatását követték, egész ama perczig, míg a nizzai vonat elindult, Olivier meglepte a feleségét és a barátját kedélyhangulatának megmagyarázhatatlan metamorphozisával.

A gyűrűfelirat érzelgős mellékize, az olasz női jellemek szerelem dolgában tanusított egyszerűsége, a bódító és csábító szépség, melynek leírását Péter adta, midőn Bonaccorsinét egy Veronese festménnyel hasonlította össze, mindez azt a meggyőződést keltette Olivierben, hogy barátja egy elnéző és könnyen meghódítható, élveteg és kéjsovár asszony szeretője. És ő e boldog szerelem képének felidézésében ép úgy gyönyörködött, mint a hogy a másik szerelem gondolatától is rettegett; sőt jóhiszeműleg azt vélte, hogy tegnap esti és ma reggeli kínos aggodalmainak egyedüli okozója Hautefeuille boldogságát féltő rettegése volt; valamint jelenlegi boldog lelki könnyebbültsége szintén csak megnyugtatót baráti szeretetének kifolyása.

Hanem egy igen egyszerű esemény romba döntötte ugy akaratlanul, mint készakarva szőtt illúzióinak légvárait. Midőn Hautefeuille a Juanöböli

állomáson kibajolt az ablakból, valaki nevén szólította őt. Olivier rögtön ráismert Corancez változhatlan provencai kiejtésére. A kocsiajtó megnyilt és Bonaccorsi márkiné szállott be a kocsiba, kit aztán Corancez követett. Andriana gyönyörű szőke hajának tövéig elpirult, midőn látta, hogy Péter nincs egyedül, míg Corancez diadalmas, önérzetes mosolylyal fogott a kölcsönös bemutatáshoz.

Az ügyes nőcsábító mindenre gondolt és még mielőtt Genuába utazott, a Juan-öböli nyaralók egyikében gondoskodott volt egy légyottokra alkalmas szerelmi fészekről, mely eredeti szinezetű mézesheiteinek és titkos pásztoróráinak színhelyéül szolgálанд.

Andriana pedig valahogy kieszelte annak sorját, hogy mindjárt első nap bátyja gondos felügyeletét kijátszva, titkos férjéhez sicssen. A szerelmi kék lassanként felébresztette benne az eddig szunynyadt vakmerő merészséget, melyre a ravasz róka számított, hogy segítségével az óhajtott végleges sikert elérje; hanem még a derék asszony nem tanult bele jól a hazudozásba, mert alig hogy helyet foglaltak, rögtön, a nélkül, hogy valaki kérdezte volna, magyarázni kezdte:

— Lekéstünk az utolsó vonatról és Corancez ur azt az ajánlatot tette nekem, hogy inkább jöjünk ide gyalog és várjuk be itt a következő vonatot, semhogy a cannesi pályaudvaron unatkozzunk.

Amig ezt nagy sebbel-lobbal mesélgette, Olivier egy pillantást vetett fénymázás kis cipőire és

ruhája szegélyére, amelyek szemmelláthatólag meghazudtolták állításait. Ruhájának szegélyét és piczi cipőit egy porszemecske se mocskolta be és állítólag vele együtt ide gyalogolt utitársának nadrágján is meglátszott, hogy ötven lépést se tett. A két bűnrészes pedig észrevette Olivier vizsga tekintetét, amely betetőzte az elfogult, érzékeny olasz nő kínos zavarát és vissza nem fojtható, derűs kacagásra fakasztotta Corancezt, ki vidáman kérde:

— Ti is Monte Carlóba szándékoztok? Lehet, hogy felkereslek. Hol fogtok ebédelni?

— Nem tudom még — felelt Olivier szinte udvariatlan szárazsággal. És aztán egy szót se szólt többé, mialatt a vonat a tenger mentén az egymást követő alagutak homályában végig siklott.

Corancezt pedig hajdani iskolatársának szemmellátható bosszúsága egy cseppet se hozta ki sodrából és ő szokott könnyed, sima modorával Du Pratéval beszélgetésbe elegyedett, melynek rövid néhány percz múlva egész bizalmas színezetet adott.

— Először látogatja meg a játékbarlangot, Nagysád? No hát akkor arra fogom kérni, ha majd találkozunk, engedje meg, hogy én játszam ön helyett Tessék, újra egy alagut! Tudja, hogy hívják az amerikaiak ezt az utat Cannesből Monte-Carlóba? Ön se, márkiné? Nem említette Marsh kisasszony? Nem? Pedig igazán pompás egy név »Fuvolának« nevezik,

mert helylyel-közzel, az alagutakon végig, csupa rés van rajta... Hogy tetszett önnek Egyptom? Azt mondják, hogy Alexandria Marseillere hasonlít... Csakhogy egy marseillei ember azt mondaná: »De nekik nincs ám misztraljuk«. Ápropos Hautefeuille, hisz te ismered a kocsisomat. Mostan körülbelül két hónapja, egy rettenetes viharos napon, midőn az egész várost csak úgy tépázta a szél, azt kérdi tőlem: Marius ur, szereti ön a mi vidékünket? Igen, válaszoltam erre, nagyon szeretném; csak ne járna mindig olyan rettenetes szél.

— Ejnye teringette, szél? felelé a kocsisom, Marseilletől Nizzáig soha se fuj a szél.

— Hát ez micsoda, kérdém tőle, a pálmafák egyikére mutatva, mely a Croisetten szinte belehajolt a tenger hullámaiba a zugó vihar hatalma alatt, mely meggörbitette karcsú derekát. »Ez, Marius ur, ez is szél? hisz ez nem szél, ez a misztrál, a mely felfrissíti a provencei embert.

— Ez az olasz nő szeretője, gondolta magában Olivier, aki Corancez fecsegésére ügyet se vett. Éles tekintete az első perczben, midőn Hautefeuille Andriana márkinéval találkozott, rögtön tisztában volt azzal, hogy nem ez ama ismeretlen szerető, kivel a fiatal ember az előző éj felét töltötte. Az a körülmény, hogy Andriana Corancez társaságában volt, szembeszökő bizalmasságuk, az ügyetlen hazugság, melyre a fiatal asszony fanyalodott és az az elbűvölő varázs, mit Corancez szellemes-

kedő bőbeszédősége reá gyakorolt, mindez kétséget nem szenvedő bizonyossággal arra vallott.

— Igen, — ismételte magában, — ez a szeretője. Egymáshoz illő pár, ez a csacsogó léhűtő, meg ez a szép kövér asszony, ki az Esclavon rakparton bátran árulhatna narancsot. Milyen helyesen ítélte meg ezeket a délvidéki embereket az, aki ezt a gunyos frázist gyártotta: »Fogsz már egyszer elhallgatni, te Bouches du Rhone!«*)

És ime Hautefeuille nyájas szivélyességgel hallgatja. Hautefeuille egy cseppet se ütközik meg azon, hogy ezek a derék emberek undok házasságtörési viszonyukat egész nyilvánosan fitogtatják minden vonaton, fiatal házaspárok közvetlen szomszédságában. Hogy megváltozott az a fiu!

Olivier szokott skepticizmus daczára se volt teljesen ment a megrögzött előítéletek és logikaellenes gondolkodás téves nézeteitől. Ő fiatal legénykorában egész természetesnek találta, hogy szerelmi ármányait tisztességes asszonyok, szeretője barátnőinek és rokonainak védő szárnyai alatt szőjje. Ma pedig furcsának és a férfi jellemével össze nem férőnek találta, hogy Péter meg nem ütközik azon, ha Bonaccorsiné és Corancez egy és ugyanazon vasuti kocsiba szállnak be, ahol du Prat ur ül hites feleségével.

És Olivier a néhány órára félbeszakított hamis

*) A délfranciák bőbeszédőségét kifigurázó gúnynév

következtetések, találgatások és sötétben való tapogatódások rabja lett újra, melyek egész éjjel gyötörték.

— Nem, ez a kövér olasz asszony, meg ez a délvidéki bohóc nem tetszhettek neki. Lehetetlen! Csak azért türi s csak azért kedveli őket, mert ezek titkos szerelmének bünrészesei, vagy mert valami érdek köti hozzájuk, vagy egyszerűen csak azért, mert ezek ismerik a szeretőjét... Mert van szeretője..... Ha nem tudnám, hogy az éjszakát nem otthon töltötte! ha nem láttam volna őt ma reggel az ágyában, beesett szemekkel és kimerültségtől megfakult arczbőrrel; ha nem forgattam volna a kezeim közt azt a feliratos gyűrűt, akkor is csak egy tekintetet kellene rá vetnem most. Más ember ő, mint a milyen volt, egészen más ember.

Amint önmagában így tépelődött, újra azzal a mohó, szenvedélyes kíváncsisággal kezdte tanulmányozni barátját, a mely a legkisebb arczlejtést minden szempillantást, minden lehelletet, a szív dobbanását is megfigyeli, mint ahogy a sivatagok vad népe egy fűszál meghajlásából, egy lábnyomból, egy letört ág bogából, egy levélkéből olvas, magyaráz, következtet, és kifürkészi azt, hogy egy üldözött szökevény minő ösvényen haladt. És az éles szemű megfigyelő tapasztalta azt is, hogy Péterben a francia szilárdan kijegecedett, tősgyökeres jellege is lassanként lecsiszolódott. A fiatal ember ugyan még csak három hónap óta ismerkedett meg

Elyvel és mindössze csak három hete, hogy viszontszerelméről győződött meg; hanem gondolatban folyton vele foglalkozott, úgy, hogy összes eszmetársulásai és nézetei észrevehetlen átmenetben bár, de gyökeresen megváltoztak.

Társalgása valami exotikus színezetet nyert és csakugy hemzsegett Olaszország és Ausztria viszonyaira vonatkozó adatoktól. Ő, kinek abszolút közömbössége hajdan gyakorta meglepte Oliviert, most a nemrég beavatott ujoncz szemmellátható érdeklődésével gyönyörködött a kozmopolita világ adomáiban, melynek talajához oly titkos és élettől lüktető szivgyökerek fűzték. Szokásai, rokonszenvei, érzelmei és érdekei fűzték ehhez a világhoz és leveleiben semmi, de semmi el nem árulta volt barátjának e meglepő átalakulását. És Olivier e metamorfozis mélyén kereste az asszonyt, úgy beszélgetésében és arcvonásaiban, mint minden legkisebb szóban, mit cannesi ismerősével váltott. Bertha miután csak amugy foghegyről válaszolt Corancez bizalmaskodásaira, most teljesen a táj szépségeinek szemléletébe látszott elmerülni. Gyönyörű tavaszi délután volt; az apró tagozott tengeröblökben mozdulatlanul szunnyadtak a kék és ibolyaszínű hullámok; a habok locsogva pezsegtek, göndörfürtű bárányfellegeként, a nagy erdős előfokok körül és átellenben, a sziklabérczek lánczai mögöl, a távoli láthatár szélein, a hóborította havasok vakító fehér csipkézete domborodott ki az ég alapján.

Hanem a fiatal asszony e feszült érdeklődése tettetés volt csupán és ha egy váratlanul elejtett név oly mélyen fel nem dulta volna Olivier lelki nyugalmát, észrevehette volna, hogy ugyane név említésén felesége is megrezzen.

— A Helmholz villában fog ön holnap ebédelni? — kérdezte Bonaccorsiné Pétertől.

— Estére ellátogatok oda, — felelte.

— Nem tudod, vajjon Monte-Carlóban van-e ma Ely bárónő?

— Nem, ő ma Vera Paulowna nagyhercegnőnél van ebéden.

Péter hangja reszketett, midőn e különben egészen jelentéktelen választ adta. Aljas és hozzá nem méltó dolognak tartotta volna, hogy bujósdi játsszék Olivier előtt és mi sem természetesebb, mint hogy Corancez, a ki tudja, hogy ő jó ismeretségben van Carlsbergnéval, ilyen jelentéktelen tudakozódással fordul hozzá. Hanem az a sajátságos kettős látás, mely a szerelmesek sajátsága, érezte vele, hogy barátja furcsa arczkifejezéssel szegezi rá szemét és hogy, ami még különösebb — barátjának ifju felesége szintén átható tekintetet vet rá. Annak a gyöngéd titoknak a tudatában, melyet szive mélyében, a bálványozás szentélyében, rejtegett. oly kinos hatást tett rá az arczára szegeződött tekintet, hogy arcza egy futó percze elváltzott egy kissé, ép annyira, hogy arczizmának minden megrándulását vizsga szemmel fürkésző két uti-

társa, az arczán átczikázó zavarban saját gyanakodásukat igazolva lássák.

— Ely báróné? Hisz ez az a név, mely az arczképre rá van írva . . . Hogyne villant volna fel ez a gondolat Berta agyában. És rögtön hozzátette azt is: »Tán Cannesban volna most ez az asszony? . . . Milyen zavarban vannak mindaketten, Olivier is, meg ő is! . . .«

— Ő apróra van értesülve Ely minden lépéséről, gondolta Olivier magában. És ez a Corancez minő bizalmassággal tudakozódott nála a báróné után. Ezen a hangon szoktak a Corancez fajtájabeli emberek beszélni olyan asszonyról, a kiről tudják, hogy köztudomásu viszonyunk van vele. Viszony! . . . Lehetséges-e ez?

Lehetséges-e ez? Az a benső hang, melyet a gyűrű belsejébe vésett néhány szó egy perczre álomba ringatott, újra megszólalt. És ez a hang azt felelte, hogy ez a szerelmi viszony nem csupán lehetséges, hanem valószínű, sőt mi több, biztos . . . Pedig hát nagyon kevés ama pozitív adatok száma, melyek lelkében e bizonyossággá tömörültek Hanem e csekély adatokhoz nem sokára mások is sorakoztak.

Először is Péter egy vallomása járult hozzá, melyet barátjának Corancez megbizásából sugott meg, ki észrevette volt hajdani iskolatársának tünető, visszautasító fagyosságát.

— Ugy-e, nem volt inyedre, hogy Corancez

beszállt a mi kocsinkba? Ő rögtön észrevette. No, valld be őszintén.

— Ilyen a szokás a Rivierán! felelt Olivier. De részemről úgy találom, hogy megkimélhette volna a feleségemet e közvetlen szomszédságtól, ennyi az egész. Ha Bonaccorsiné a kedvese, az az ő privát jó szerencséje. . . . De hogy bemutatja őt mindenkinek, olyan fesztelenül, mint a hogy ő tette; hát az egy kissé az illem határait túllépő nemtörődőségre vall. Ez az én nézetem.

— Bonaccorsiné nem a szeretője, hanem a felesége, felelt Hautefeuille. Ő maga kért fel arra, hogy mondjam meg ezt neked. Később majd megmagyarázom neked a dolgot.

És Péter néhány szóval elmondta a titkos házasság rendkívüli történetét, Navagero türhetetlen zsarnokságát, a fiatal özvegy nehéz elhatározását, a yachton való átkelésüket és az ódon genuai palotában végbement esküvőt.

Erre a rövid elbeszélésre azt a néhány perczet szemelte ki, midőn a szálloda lépcsőházában Bertha levetette a köpönyegét és a fátyolát, míg ők maguk a felöltőiket átadták a várakozó inasnak. Ez volt első szabad perczük, mióta leszálltak a vonatról.

— Így tehát nem maradt időd arra, hogy Génúát megtekintsed? kérdé Olivier hangosan, midőn látta, hogy a neje feléje közeledik.

— De igen. Nagy vihar kerekedett és a ten-

ger úgy háborgott, hogy csak harmadnapra kelhettünk utra.

— Együtt töltötték ott az éjszakát, mondom Olivier magában. Különben, ha a hajón töltötték volna az éjjelt, Olivier ugyanazt következtette volna. Mert minden férjes nő legédesebb álma, szerelmi regényének legeszményibb fejezete az, ha egyszer egy szeretett férfi kedvesének szegődött, hogy egy valódi szerelmi éj mámorát biztosítsa magának, melyet hosszasan, teljesen élvezhet valami jól megoldalmazott, biztos menhelyen. És mintha a véletlen összeesküdött volna ellene, hogy legcsekélyebb kétélyeit is eloszlassa, egyszerre csak, midőn az éttermet körüljárták, hogy egy üres asztalra akadjanak, Hautefeuille megállt és udvariasan meghajtva magát, odaköszönt két hölgynek és két férfinak, kik egy sarokasztalnál ültek, mely elegánsabban volt megterítve, mint a többi és melyet illatos virágok diszitettek.

— Nem ismerted meg volt füzértánczosnődet? kérdé Péter újra Olivierhoz csatlakozva.

— Chézy Yvonnet? Igazán, egy cseppet se változott! Milyen fiatal és üde!

Olivier egy nagy falı tükörrel állt szemben, mely e divatos vendéglő festőı tohuwabohuját tükrözte: az előkelő delnők és a félvilági hölgyek egyforma eleganciával öltözött tarka-barka tömegét, kik az asztalok köré csoportosultak oly urak társaságában, kik úgy a nagyvilág, mint a demi-

monde kiválóbb hölgyeit ismerték. A vendégek úgy ültek, hogy Du Prat Yvonne csinos arczocskájának tőle elfordított élet láthatta csupán. Vele szemben ült a férje, de nem az a bohó és nagyképű, derüs jókedvtől sugárzó vig czimbora, minőnek a »Jenny«-n láttuk, hanem a tönkrement játékos ideges, nyugtalan, izgatott, szórakozott tipusa, ki a körötte csillogó fény és pompa közepett azt kérdi magától: nem az volna-e a legjobb, ha innen elmenet golyót röpitene az agyába? A folyton mosolygó és mit sem gyanító fiatal asszony és a szemellátóhatólag kinos lelki vergődésben vonagló férj közt egy ocsmány, aljas arczkifejezésű uri ember ült, husos, lelógó orczákkal, átható, éles, fürkésző és durva, állatias kifejezésű szemekkel. Kabátja gomblyukában tisztí rozetta diszlett és első pillantásra észre lehetett venni rajta, hogy nagy hévvel csapja a levet a fiatal asszonynak. Yvonne és Chézy közt egymásik hölgy ült, kinek Olivier szintén csak a nyakát tudta megkülönböztetni. De aztán észrevette, hogy ez a nő kétszer, háromszor, négyszer is megfordul és figyelemmel kíséri az ő asztalukat. Ez ismeretlen nő egész magatartásában valami olyan sajátságos, exotikus előkelőség nyilatkozott meg és az az érdeklődés, melyet Du Prat kis asztaltársasága iránt tanusított, oly éles ellentétben állt modorának és arczának tartózkodásra valló kifejezésével, hogy Olivier lelkében újra éltető reménység sugár czikázott fel: Hátha ez a csinos, finom arczu,

szelid és érdekes arczkifejezésű asszonyka tán Péter kedvese? Szinlelt közömbösség hangján kérdezte:

— Kik azok, a kikkel Chézyék együtt ebédelnek? És ki az a rendjeles uri ember az asztaluknál?

— Az Brion, az ismert pénzügyi tekintély, felelt Hautefeuille — és az a bájos asszonyka ott mellette, a felesége.

Olivier újra a tükörbe nézett és észrevette, hogy Brionné szemei merőn, tetőtől talpig mérik őt. Kitűnő emlékező tehetsége, mely csalhatatlan hűséggel ujitott meg minden benyomást, a mely római tartózkodásával összefüggött, visszaidézte lelkébe ezt a nevet. Egész világosan vélte azt újra hallani, úgy, amint egy felejthetlen hang ejtette ki hajdan.

És újra látta magát a Coelimontána nyaraló egy fasorában, amint Elyvel Péter iránti barátságáról beszélt és ennek révén köztük a szokott élénk vitatkozások egyike fejlődött.

Ő, Olivier, azt állította, hogy a barátság tiszta, büszke érzelve, melynek gyöngédségébe annyi nagy-rabecsülés, melynek rokonszenvébe annyi bizalom vegyül, csupán férfiban férfi iránt képzelhető.

Ely pedig erre azzal felelt, hogy neki is van egy barátnője, kinek szeretetében ép oly feltétlenül megbizhatik, mint ő Hautefeuille barátságában és akkor említette Brion Luizát. Ez tehát Ely barátnője, ki most néhány lépésnyire tőle ül a szomszéd asztalnál és ez az asszony azért nézi őt oly merőn,

oly különös érdeklődéssel, mert tudja? . . . Mit tud? Hogy ő Carlsbergné szeretője volt? Kétségkívül! . . . Hogy jelenleg Péter a szép asszony kedvese?

Ez a találgató bizonytalanság most oly aggasztó, tépő kinnal nehezedett a lelkére, hogy Olivier érezte, mikép tovább nem tűrheti azt. De hát nem-e tőle függ csak, hogy a következő perczben megtudja a valót? Nem említette-e Corancez, hogy ő is a játékbarlangban fogja tölteni az estét? És ő ki az egész telet Hautefeuille és Carlsbergné társaságában töltötte, legjobban fogja tudni, hogy áll a dolog. Olivier így gondolkodott:

— Egész nyiltan, teketória nélkül, kérdőre fogom vonni. Akár megmondja az igazat, akár nem, a szeméből fogom olvasni. Hisz ő olyan szeleburdi.

De aztán önmaga előtt restelte az ilyen eljárás pusztá gondolatát is, mint valami rettenetes gyengédtelenséget, amit barátjával szemben elkövet.

— Tessék, mit tesz az, ha egy asszony árnya férkőzik két nemesen érző férfi közé. Rögtön elaljasodnak. Nem, nem fogom Corancezt vallatni. És mégis . . .

Corancez szeleburdi! Olivier végtelenül tévedt, midőn így ítélte meg a ravasz délvidékit; csakhogy a jó Marius ravaszsága néha tullótt a czélon és ép tulságos agyafurtsága folytán követte el azt a soha többé jóvá nem tehető hibát, hogy Olivier minden kételyét eloszlatta.

Mert sajnós, a kisértés olyan nagy volt, hogy Olivier nemesebb énjének minden aggálya fölött győzedelmeskedett.

Előbb feltette önmagában, hogy győzedelmeskedik e nemtelen indulatán; de bár eljárása aljas voltát érezte, mégis önkénytelen engedett végzetes sóvár kíváncsiságának és midőn a kaszinó termeiben Corancezzal találkozott, minden bevezetés nélkül egyszerre csak előállt ezzel a kérdéssel:

— Apropos, az az Ely bárónő, kit a vonaton emlegettél, ugyanaz a Carlsbergné-e, kivel én Rómában ismerkedtem meg és ki egy ausztriai főherczeghez ment nőül?

— Ugyanaz, felelt Corancez, ki finom szimatjával rögtön kezdte sejteni a valót...

Nini, Hautefeuille nem is mesélt neki semmit. Olivier ismerte a bárónét Rómában. Vajjon nincs-e itt kutya a kertben és nem fog-e ő valami bizalmas vallomást tenni Péternek?

Aztán hangosan tette hozzá:

— Mért kérded?

— Csak úgy, felelt Olivier, aztán kis vártaiva folytatta:

— Mondd kérlek, nem szerelmes-e az én kedves Hautefeuille barátom ebbe a szép asszonyba?

-- Tessék, kimutatta a foga fehérét, gondolta magában Corancez; előbb-utóbb ugyis megtudja, hadd tudja meg minél-előbb, legalább nem fog bakot lőni.

Aztán hangosan felelt:

— Meghiszem, hogy szerelmes beléje. Én láttam, mint fogamzott meg és nőtt nagyra benne ez a szerelem. Imádja, bálványozza a szó szoros értelmében.

— És az asszony?

— Az asszony örülésig szerelmes beléje. És szinte tapsolva saját éleslátásán, önelégülten mondom magában:

— Most legalább nyugodt vagyok; Du Prat nem fog bakot löni.

Ez egyszer a gúnyolódó Corancez nem értette meg a saját bölcselkedésében rejlő gunyt és ép oly együgyű volt, mint titkos felesége, Andriana márkiné, ki midőn Du Prathéval találkozott a roulette-asztalnál, a legnagyobb lelki nyugalommal felelt a fiatal asszony kérdéseire, a nélkül, hogy észrevette volna Berta szembetűnő, izgatott zavarát.

— Önök valami Ely bárónőt említettek a vonaton. Minő furcsa név.

— Ez az Erzsébet név dédelgető rövidítése, mely Ausztriában meglehetősen gyakori.

— Ely bárónő tehát osztrák nő?

— Micsoda, ön nem ismeri őt? Hisz ő Carlsbergné, Ferencz Henrik főherczeg morganatikus felesége. Ön bizonyára fog vele találkozni Cannesban. Majd meglátja, milyen szép, milyen jó, milyen rokonszenves asszony.

